

Økonomi, ledelse og innovasjon

Kine H. Antonsen

3MSA80 MASTEROPPGAVE

Lån fra aksjeselskap til aksjonær: Påvirkes atferden til selskaper av en lovendring?

En kvantitativ studie av effekter av omklassifiseringsregelen,
skatteloven § 10-11 fjerde ledd (av 07.10.2015)

Loans from limited liability companies to shareholders: Is the behavior of companies affected by a change in the law? A quantitative study of the effects of the "reclassification rule", Section 10-11 fourth paragraph of the Tax Act (of 07.10.2015)

Master i offentlig ledelse og styring

2020

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage JA NEI

Forord

Denne avhandlingen er skrevet som en avsluttende del av masterstudiet i styring og ledelse ved Høgskolen i Innlandet, våren 2020. Det har vært en krevende, men lærerik prosess.

Formålet med denne kvantitative studien har vært å studere hva en lovpålagt regelendring gjør med atferden til selskaper. Bakgrunnen for temaet er at har jeg jobbet mye med problemstillinger som lån til aksjonærer, både før og etter regelendringen kom, og jeg har erfart hvilke utfordringer som ligger i denne problematikken, både for skattemyndighetene, men også for selskapene. Dette har derfor utløst min nysgjerrighet for atferden til selskapene, og om det er felles trekk hos selskaper som handler på en viss måte.

En stor takk til min veileder, Even Fallan, for støtte, avklaring og ærlige tilbakemeldinger. Hans kunnskap, engasjement og veiledning har kommet til god nytte.

Jeg vil også takke Skatteetaten og Oslo kemnerkontor for tilgang på data, som gjorde denne studien mulig.

En stor takk dere som har lest korrektur og bidratt med gode tilbakemeldinger.

Oslo, februar 2020.

Kine H. Antonsen

Norsk sammendrag

Lån fra selskap til aksjonær har økt betydelig etter innføringen av aksjonærmodellen i 2006 (NOU 2014:13). Dette har medført en rekke utfordringer for skattemyndighetene da det blant annet har ført til sammenblanding av selskapets og aksjonærs økonomi, og manglende eller ufullstendig formalisering av låneforholdet har vært en utfordring (ibid.). Høsten 2015 ble det innført en lovendring i aksjeloven for blant annet å forhindre omgåelse eller utsettelse av utbyttebeskatning (skatteloven § 10-11 fjerde ledd). Lovendringen går ut på at lån fra selskap til personlig aksjonær skal anses som skattemessig utbytte hos mottakeren.

Formålet med denne studien er å se på effekter av lovendringen ved å undersøke hvilken betydning den har for selskapers atferd. Studien tar for seg noen økonomiske virkninger av skatteloven § 10-11 fjerde ledd (omklassifiseringsregelen), gjennom å sammenligne mengden lån til eiere og selskapsspesifikke faktorer. På bakgrunn av dette formuleres følgende problemstilling:

“Hvordan påvirker endringen i aksjeloven § 10-11 fjerde ledd praksisen om lån fra selskap til aksjonær, og hvilke faktorer påvirker omfanget av lån som gis til eiere?”

For å besvare problemstillingen er det gjennomført en kvantitativ undersøkelse, hvor det tas utgangspunkt i regnskapstall innrapportert fra selskapene selv, gjennom skattemelding og næringsoppgave. Dataen er mottatt som sekundærdata fra Skatteetaten. Problemstillingen er drøftet i lys av teori og forskning som omhandler skatteatferd. Studiens teoretiske rammeverk knyttes til adopsjonsteori og prinsipal-agentteorien. Funnene i denne studien viser en reduksjon i mengden lån fra 2014 til 2016. Videre viser analysene signifikant sammenheng mellom utbytte og lån til eierne i årene 2015 og 2016. Dette er i henhold til forventet hypotese. Et interessant funn er at dersom selskapet har revisor, er det sannsynlig at det gis mer lån til eierne, mens om selskapet har revisor, som er en av de 4 store, er sannsynligheten stor for at det gis mindre mengde lån. Basert på tidligere forskning, var det forventet at begge kategoriene skulle ha negativ sammenheng med lån til eiere.

Gjennom masterutredningen er det avdekket flere sammenhenger mellom de undersøkte variablene i utvalget og mengden lån som gis til eierne i selskapet. Studien gir således et innblikk i hvordan noen selskaper tilpasser seg en lovendring, omklassifiseringsregelen i dette tilfellet.

Engelsk sammendrag (abstract)

Loans from companies to shareholders have increased significantly since the introduction of the shareholder model in 2006 (NOU 2014:13). This has led to several challenges for the tax authorities as it has led to the collapse of the company and shareholder's finances, and the lack of or incomplete formalization of the loan relationship has been a challenge (ibid). In the autumn of 2015, a change in the law was introduced in order to prevent circumvention or postponement of dividend taxation (Section 10-11, fourth paragraph tax act). The change in the law assumes that loans from companies to personal shareholders shall be deemed tax dividend serrated by the recipient. The purpose of this study is to look at the effects of the law change by examining the importance it has on companies' behavior. The study addresses any financial effects of section 10-11 fourth paragraph of the Tax Act, by comparing the amount of loans to owners and company-specific factors. Based on this, the following problem is formulated:

""How does section 10-11 fourth paragraph of the Tax Act change the practice of loans from company to shareholder, and what factors affect the amount of loans given to shareholders?""

In order to answer the issue, a quantitative survey has been carried out, where accounting figures reported from the companies themselves have been carried out through tax returns and business statements. The data has been received as secondary data from the Norwegian Tax Administration. The issue is discussed in light of theory and research concerning tax behavior. The theoretical framework of the study is linked to adoption theory and the principle agent theory. The findings of this study show a reduction in the amount of loans from 2014 to 2016. Furthermore, the analyses show a significant correlation between dividends and loans to the owners in the years 2015 and 2016. This is according to the expected hypothesis.

An interesting finding is that if the company has an auditor, it is likely that bigger amount of loans are given to the owners, while if the company has an auditor, which is one of the big 4, the probability is high that less amount of loans are given. Based on previous research, both categories were expected to have a negative correlation with loans to owners. Several effects have been identified between the variables examined in the sample and the amount of loans given to the owners of the company. The study thus provides an insight into how some companies adapt to a change in the law.

Innhold

FORORD	II
NORSK SAMMENDRAG	III
ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)	IV
INNHold	V
FIGUR- OG TABELLOVERSIKT	VIII
1. INNLEDNING	1
1.1 AKTUALISERING.....	1
1.2 STUDIENS FORMÅL OG TIDLIGERE FORSKNING	2
1.3 PROBLEMSTILLING	5
1.4 AVGRENSNINGER	5
1.5 BEGREPESAVKLARING	6
1.6 OPPGAVENS STRUKTUR.....	8
2. TEORI OG HYPOTESEUTVIKLING	9
2.1 TEORI.....	9
2.1.1 <i>Adopsjon av lover og regelverk</i>	9
2.1.2 <i>Prinsipal-agentteori og skatteatferd</i>	13
2.2 HYPOTESER.....	15
2.2.1 <i>Lån til eiere</i>	16
2.2.2 <i>Utbytte</i>	18
2.2.3 <i>Revisor, en av de 4 store</i>	20
2.2.4 <i>Størrelse, driftsinntekter</i>	23
3. METODE	26
3.1 FORSKNINGSDSIGN OG FORSKNINGSMETODE	26

3.2	DATAMATERIALE	27
3.2.1	<i>Populasjon og utvalg</i>	29
3.2.2	<i>Vurdering av datamateriale</i>	30
3.2.3	<i>Frafallsanalyse</i>	31
3.3	OPERASJONALISERING.....	32
3.3.1	<i>Avhengig variabel- Lån til eiere</i>	32
3.3.2	<i>Uavhengige variabler</i>	33
3.3.3	<i>Presentasjon av modellen</i>	40
4.	RESULTAT	42
4.1	DESKRIPTIV STATISTIKK.....	42
4.2	KORRELASJON.....	44
4.3	T-TEST.....	44
4.4	REGRESJONSANALYSE.....	45
4.4.1	<i>Vurdering av modellen</i>	46
4.4.2	<i>Resultater</i>	46
5.	DISKUSJON	53
5.1	LÅN TIL EIERE	53
5.2	UTBYTTE.....	54
5.3	REVISOR, EN AV DE 4 STORE.....	55
5.4	STØRRELSE PÅ SELSKAP	57
5.5	KONTROLLVARIABLER	58
6.	KONKLUSJON	60
7.	VIDERE FORSKNING	62
	LITTERATURLISTE	63
	VEDLEGG	70

Vedlegg 1- Bivariat korrelasjonsmodell 2014	70
Vedlegg 2-Bivariat korrelasjonsmodell 2015	71
Vedlegg 3-Bivariat korrelasjonsmodell 2016	72
Vedlegg 4- Fullstendig regresjonstabell 2014.....	73
Vedlegg 5- Fullstendig regresjonstabell 2015.....	74
Vedlegg 6- Fullstendig regresjonstabell 2016.....	75
Vedlegg 7-Anovatester	76
Appendiks-Alternative modeller.....	77
Vedlegg 8-Alternativ regresjonsanalyse med antall ansatte som mål på størrelse-2014.....	77
Vedlegg 9-Alternativ regresjonsanalyse med antall ansatte som mål på størrelse-2015.....	79
Vedlegg 10-Alternativ regresjonsanalyse med antall ansatte som mål på størrelse-2016.....	80

Figur- og tabelloversikt

Figur 1 Rogers (2003) rammeverk for adopsjon av innovasjoner	11
Figur 2-Forskningsmodell	25
Figur 3-Forskningsmodell med alle variabler inkludert.....	41
Tabell 1- Frafallsanalyse	31
Tabell 2- Operasjonalisering	39
Tabell 3- Deskriptiv statistikk.....	43
Tabell 7- T-test (paret t-test)	45
Tabell 8- Regresjonsanalyse 2014.....	48
Tabell 9- Regresjonsanalyse 2015.....	49
Tabell 10-Regresjonsanalyse 2016.....	51
Tabell 11-Oppsummering av variablenes fortegn og signifikans	52
Tabell 4- Korrelasjonsmodell 2014.....	70
Tabell 5- Korrelasjonsmodell 2015.....	71
Tabell 6- Korrelasjonsmodell 2016.....	72

1. Innledning

1.1 Aktualisering

En gjenganger i mediene er problemstillinger som omhandler eiere (aksjonærer) som tar ut kapital fra eget aksjeselskap i form av (ulovlig) aksjonærlån. Fra 2006 har aksjonærlån vært i søkelyset som et ledd i omgåelse av utbytteskatt. En utfordring har vært manglende eller ufullstendig formalisering av låneforholdet. Lånene har blant annet oppstått som følge av løpende mellomregning mellom aksjonær og selskap, og nedbetaling ifølge avtale har uteblitt. Dette har medført et krevende arbeid for skattemyndighetene, som skal vurdere realiteten av slike lån (NOU 2014:13). Skattemyndighetene har i en del tilfeller omklassifisert lån til aksjonær som skattepliktig utbytteuttak. Kompleksiteten på området gjenspeiles i antall rettsaker om dette forholdet (Skattedirektoratet, 2016, s. 859-861).

I NOU 2014:13 pekte Skatteutvalget på at det har vært en betydelig økning av lån fra selskap til personlige aksjonærer etter innføringen av aksjonærmodellen i 2006. Aksjonærmodellen innebar at utbytte ble skattepliktig som alminnelig inntekt for personlige aksjonærer. Omfanget av aksjonærlån økte fra 6,7 milliarder i 2006 til 25,6 milliarder ved utgangen av 2014 (Finansdepartementet, 2015b). Skatteutvalget påpekte at økningen kan ha sammenheng med at mange personlige aksjonærer vurderer lån som et godt alternativ til å ta ut utbytte. På denne måten kan aksjonærene få tilgang til selskapets midler til private formål, og samtidig utsette utbyttebeskatningen (Finansdepartementet, 2015a). Staten er avhengig av skatteinntekter for å opprettholde velferdssystemet. Utfordringen med skatteforskyvning og skatteomgåelse, er reduserte skatteinntekter til staten.

På bakgrunn av problematikken ble det foreslått en omklassifiseringsregel; at lån fra selskap til personlig aksjonær skal anses som utbytte. Forslaget kom 07.10.2015 og ble vedtatt i statsbudsjettet 2016, med tilbakevirkende kraft fra foreslått dato (for blant annet å unngå tilpasninger). Regelen fremkommer av nytt fjerde ledd i Skatteloven § 10-11. Hensikten bak forslaget var å forenkle praksisen fordi det ikke lenger ville være nødvendig å ta stilling til om slike lån er reelle eller skal omklassifiseres til utbytte (Finansdepartementet, 2015a). Videre skal omklassifiseringsregelen redusere tilpasningsmulighetene knyttet til lån fra selskap til

personlig aksjonær, blant annet ved å forhindre omgåelse av utbyttebeskatning, ved at aksjonærer tar ut verdier fra selskap i form av skattefrie lån, fremfor skattepliktig utbytte (Folkevord, 2016, s. 135). Regjeringen opplyste i Prop. 1 LS (2015-2016) at lovendringen vil redusere behovet for kontrollvirksomhet på dette området og dermed innebære en besparelse for Skatteetaten. For skattyterne vil endringene bety at de får klarere og enklere regler å forholde seg til (Finansdepartementet, 2015a).

Dersom omfanget av lån (som ikke blir beskattet) fortsetter å øke, vil dette utgjøre store økonomiske tap for samfunnet. Skatter som staten krever inn blir blant annet brukt til fellesgoder og velferdsgoder (Fallan, 2011). Skjulte inntekter i form av lån vil derfor ut fra et samfunnsmessig perspektiv gå utover velferdssystemet. For aksjonæren er det klart at det lønner seg å kunne ta opp lån mot en gunstig rente, men staten taper store summer på dette. I noen tilfeller blir lånet heller ikke tilbakebetalt til selskapet. Slike lån fører også til vridningseffekter i samfunnet, der enkelte aktører har fordeler som ikke resten har. Skatter er et virkemiddel i politikernes hender for å omfordele inntekt og formue for å skape sosiale endringer i samfunnet (Fallan, 2011, s. 26). Det er derfor nyttig å se på *effekter* av omklassifiseringsregelen, blant annet om lån fra selskap til aksjonær har gått ned etter at regelen ble innført. Regjeringen har anslått at lovendringen vil øke provenyet med om lag 600 mill. kroner påløpt og 480 mill. kroner bokført i 2016 (Finansdepartementet, 2015a).¹

1.2 Studiens formål og tidligere forskning

Denne studiens formål er å gi innblikk i hvordan norske selskaper forholder seg til en lovendring på skatteområdet. Det er dermed *skatteatferd* som studeres.

Det er utført flere juridiske studier som ser på lån til aksjonær, og omklassifiseringsregelen av 07.10.2015. Likevel er det gjort lite, eller ingen, empirisk kvantitativ forskning på norske selskapers handlinger ved lån eller utbytte, sett mot lovendringen i aksjeloven § 10-11 fjerde

¹Når en avgift eller skatt blir endret, har det en anslått helårseffekt som omtales som påløpt. Hvis effekten i budsjettåret avviker fra helårseffekten, noe som særlig er aktuelt når endringen trer i kraft senere enn 1. januar, omtales effekten i budsjettåret som bokført (Finansdepartementet, 2017)

ledd. Imidlertid studerte Langli (2015) konsekvensene av en regelendring (fravalg av revisjon) og selskapenes skatteferd etter innføringen av loven.

Flere studier knytter individers skatteatferd og holdninger til skatteunndragelse, men det er gjort lite empirisk forskning på skatteatferd på *selskapsnivå* i Norge. Det finnes for øvrig noe forskning om temaet. Klassen et al. (2015) så på om revisors forberedelser av ligningspapirer reduserte skatteaggressiviteten til selskapene. Berset et al. (2010) søkte å finne kjennetegn hos virksomheter som kunne være av betydning for skatteunndragelse, mens Fallan & Fallan (2019) undersøkte sammenhengen mellom skatteatferd og frivillig og obligatorisk miljørapportering. Det er videre skrevet flere masteroppgaver om skatteatferd på selskapsnivå. I 2016 skrev Andreas Nygaard en oppgave tilknyttet dette. Han så på om fravalg av revisjon har påvirket små aksjeselskapers atferd. Funnene her peker mot at fravalg av revisjon påvirker skatteatferden ved at disse selskapene er mer skatteaggressive. Videre ble det funnet sammenheng mellom økt skatteaggressivitet og å ikke benytte ekstern regnskapsfører. Haugen og Nygren (2015) så på hva som kjennetegner virksomheter som unndrar skatt, herunder skatteatferden til disse selskapene. De knytter blant annet funnene opp mot agentteoriens forutsetning om rasjonelle aktører og opportuniste.

I tillegg har en del studier tatt for seg ulike perspektiver ved skatteatferd, blant annet Dyreng et al. (2010), Fallan (1989, 2015), Fallan (2013, 2015), Fallan et al. (1995), Lanis og Richardson (2011), Langli, (2015) og Chan et al. (2013). Av funnene i studiene er det blant annet avdekket flere selskapsspesifikke forhold som er av betydning for skatteatferden, som størrelse, lønnsomhet og kapitalstruktur.

Det finnes endel studier som bruker adopsjonsteori til å forklare adopsjon av nye innovasjoner i teknologimarkedet. I denne studien kobles selskapenes regnskapsmessige tilpasning til omklassifiseringsregelen med Rogers (2003) sitt rammeverk for adopsjon av innovasjoner i tillegg til agentteorien. Denne koblingen er i liten grad gjort i tidligere, og denne studien er en av de første som gjør dette. Even Fallan (2015) er blant dem som har benyttet adopsjonsteori til atferd. I hans studie koblet han adopsjonsteori for å vise at egenskaper ved innholdet i miljøinformasjon hos selskaper forklarer deres adopsjonsrate. Interne faktorer hos selskapene ble forsket på ved å bruke adopsjonsteori for å forme forventninger om hvilken informasjon som blir rapportert henholdsvis hyppig og sjelden.

Fallan et al. (1995) så på *skatteplanleggingsadferd* i deres forskning. Det ble testet hypoteser knyttet til bruk av eksterne rådgivere og bruk av skatteplanleggingsinstrumenter for norske foretak. De fant blant annet at foretakets behov for skatteplanlegging er positivt forbundet med adopsjon av skatteplanleggingsinstrumenter og bruk av eksterne skatterådgivere (advokat og revisor).

Utvalget i denne oppgaven er basert på selskaper som har oppgitt at de har gitt lån til eiere i minst ett av årene 2014, 2015 og/eller 2016. Dataene er dermed fra de første årene etter at regelendringen fant sted. Man bør likevel kunne se hvordan selskapene har tilpasset seg omklassifiseringsregelen. Jeg stiller derfor spørsmålet; hvordan kan jeg teste slike eventuelle endringer kvantitativt og se dette i lys av etablert teori og data som foreligger?

Ettersom det er få studier i Norge basert på lignende data og problematikk som jeg tar for meg i denne oppgaven, vil denne studien bidra til å utforske skatteatferden til et utvalg av selskaper på et nytt område. Studiens formål er å utforske hvordan selskapene forholder seg til en lovendring, samtidig som den kan peke i retning av om omklassifiseringsregelen har fått ønsket effekt. I et samfunnsmessig perspektiv, er studier som ser på effekter av en lovendring viktige for myndighetene, slik at det kan vurderes om endringen er hensiktsmessig, eller om andre løsninger må avveies. Ettersom studien ser på effekter av omklassifiseringsregelen, kan den derfor være et nyttig samfunnsmessig bidrag. Samtidig er det av samme årsak også nyttig å vite om hvilke selskaper som i større eller mindre grad gir lån til eierne i selskapene.

Datasettet som er brukt er basert på selskapenes egne opplysninger gjennom skattemelding og næringsoppgave, i tillegg til annen informasjon om selskapene som Skatteetaten har, og det er ikke mange studier som har benyttet denne type data til forskning på atferd. Videre er den et nytt bidrag ved at både agentteori og adopsjonsteori knyttes til funnene. Studiens funn er et tilskudd til diskusjonen om skatteadferd og hvordan selskaper tilpasser seg ut fra deres rasjonelle ønske om optimalisering.

1.3 Problemstilling

Temaet i oppgaven er lån fra selskap til aksjonærer med fokus på en lovendring som kom 07.10.2015 (jf. nytt fjerde ledd i skatteloven § 10-11 med virkning fra 07.10.2015). Lovendringen går ut på at lån fra selskap til personlig aksjonær skal anses som skattepliktig utbytte. Selve hovedspørsmålet om lån i denne oppgaven kan deles opp; er det gitt mindre mengde lån enn før lovendringen ble innført, og er det noen bestemte kjennetegn hos selskapene som gir mest eller minst lån til eierne? Slik sett kan en (uten å konkludere at det kun er lovendringen som har bidratt til dette) se om det er signifikante endringer i lånemønsteret til aksjeselskapene i utvalget, der omklassifiseringsregelen (lovendringen) kan ha vært en medvirkende faktor. Det vil også være av interesse å avdekke hvorvidt selskapene avsetter mer utbytte etter endret lovgivning og om det er andre faktorer som påvirker selskaper som gir høyere lån til eiere. Med bakgrunn i dette søker studien derfor å gi svar på følgende problemstilling:

“Hvordan påvirker endringen i aksjeloven § 10-11 fjerde ledd praksisen om lån fra selskap til aksjonær, og hvilke faktorer påvirker omfanget av lån som gis til eiere?”

Jeg ønsker å studere de økonomiske virkningene av omklassifiseringsregelen ved å sammenligne mengden lån fra selskap til eiere i året før regelen kom (2014), med året regelen ble innført (2015), og med året etter (2016), for å se om det er signifikante forskjeller hos selskapene i utvalget, og om regelen har fått den effekten som var tiltenkt.

1.4 Avgrensninger

Studien er avgrenset til et utvalg av norske aksjeselskap (AS) tilhørende Oslo kommune, som har oppgitt at de har gitt lån til eiere minst ett av årene 2014, 2015 eller 2016. Dette innebærer at studien ikke ser på alle norske selskap eller selskapsformer, og begrenser seg til årene 2014 til 2016. Hele skatteloven § 10-11 hjemler skatteplikt for utbytte. Lovendringen av 07.10.2015 er hjemlet i 10-11, fjerde til sjetten ledd, der femte og sjetten ledd gjelder motregning og tilbakebetaling av kreditt. Denne oppgaven avgrenses til skatteloven § 10-11 fjerde ledd, og ser kun på eventuelle effekter av omklassifiseringsregelen.

1.5 Begrepesavklaring

I oppgaven refereres det til ulike begreper. For å gi en bedre forståelse av hva det siktes til, er det under nærmere forklart enkelte begreper som brukes i oppgaven, i tillegg til en nærmere introduksjon av selve omklassifiseringsregelen, skatteloven § 10-11 fjerde ledd.

AS og aksjonærmodellen

Aksjeselskap er selvstendige skattesubjekter og beskattes for opptjent overskudd. Det som selskapet sitter igjen med etter at selskapsskatten er dekket, kan innenfor reglene i aksjeloven deles ut som utbytte til aksjonærene. Når en personlig aksjonær mottar utbytte, beskattes aksjonæren for dette, jf. skatteloven § 10-11 og § 5-2. Beskatningen av personlige aksjonærs eierinntekter kalles *aksjonærmodellen* (jf. sktl. § 10-10 til § 10-37). Aksjonærmodellen ble innført i 2006 og bygger på et prinsipp om skatt ved utdeling fra selskapet. Formålet med aksjonærmodellen er å redusere forskjellen i beskatning av kapital og arbeid ved å beskatte utbytte, utover et visst nivå, som alminnelig inntekt (Zimmer, 2009).

Når aksjonær og eier omtales videre i denne oppgaven, menes personlige aksjonær i et aksjeselskap.

Nærmere om lån til aksjonær og skatteloven § 10-11 fjerde ledd

Som følge av at utbytte ble skattepliktig for personlig aksjonær etter innføringen av aksjonærmodellen, var det mange aksjonærer som frem til høsten 2015 i stedet for å motta utbytte, fikk lån fra aksjeselskapene (Olsen og Vigdal, 2016, s. 199). I perioden 2006 – 2014 var det en gjennomsnittlig årlig økning på 21, 6 prosent av samlet lånebeløp (Finansdepartementet, 2015a).

Frem til 07.10.2015 kunne personlige aksjonærer låne av eget selskap under visse forutsetninger; Lånet skulle være «reelt», og lånebeløpet innenfor rammen for lovlig utbytte. Lånet skulle være formalisert, med skriftlig avtalte nedbetalingsbetingelser og renter. Det skulle videre stilles forsvarlig sikkerhet (Skattedirektoratet, 2015, s. 866). Ved å ta opp slike lån kunne aksjonæren få tilgang midlene til private formål uten beskatning (NOU 2014:13). I praksis har formalitetene i slike sammenhenger ofte vært mangelfulle. Slike lån har ført til mange diskusjoner og også en del usikkerhet (Folkvord, 2013, 2016).

I 2015 kom det, som tidligere nevnt, nye regler (omklassifiseringsregelen), som medfører at utbetaling av lån til aksjonær skal behandles som utbytte hos den mottakende aksjonær, jf. nytt fjerde ledd i Skatteloven § 10-11. Reglene om at lån i eget selskap beskattes som utbytte gjelder i utgangspunktet for låneopptak foretatt fra 7. oktober 2015. Det vil si at låneopptak foretatt før dette tidspunktet ikke omfattes av regelendringen dersom det anses å oppfylle de kriterier som gjør at det vurderes som skattemessig reelt. Skatteloven § 10-11 fjerde ledd kommer til anvendelse i tilfeller der det gis lån fra selskap til personlig aksjonær, eller dennes nærstående. Økning i saldo på eksisterende lån (tatt opp før 07.10.2015) vil likevel bli beskattet som utbytte da en slik økning likestilles med et nytt lån. Dette vil også gjelde for videreføring eller forlengelse av lån som er forfalt (Skattedirektoratet, 2016).²

Utbyttebeskatning av lån fra selskap til aksjonær har blitt omtalt som en stoppregel. Ettersom omklassifiseringsregelen ikke tillater omgåelse av utbytteskatt i form av aksjonærlån, kan dette føre til at flere ikke ønsker å ta opp lån fra sine selskap med bakgrunn i at man nå blir beskattet (Folkvord 2016, s. 136).

Det finnes lignende regler som skatteloven § 10-11 fjerde ledd i skattelovgivningen i Danmark og Sverige. Det kan imidlertid være verdt å merke seg at disse landene har fokusert på denne problematikken i flere tiår. Det selskapsrettslige utgangspunktet er forskjellig fra Norge, ved at lån fra aksjeselskap til aksjonærer som hovedregel er forbudt (Økonomi- og Erhvervsministeriet 2008, s. 485; Aktiebolagslagen, 21 kap.). I Danmark kom det for øvrig en ny lov fra 1. januar 2017, der det gis adgang til å gi lån til aksjonær, under forutsetning om at visse kriterier er oppfylt (Selskabsloven § 210).

I studien vil lovendringen av 07.10.2015 benevnes som omklassifiseringsregelen, med unntak av når det spesifikt nevnes lovendring.

Skatteatferd og skatteplanlegging

Skatteatferd kan forklares som de valgene en kalkulert aktør gjør for å tilpasse seg innenfor eller utenfor skattelovgivningen. Forskningsområdene for skatteatferd har enten gått under

² Det er kun på aksjonærsiden lånet skal behandles som utbytte. Lånet skal ellers behandles som et lån i alle andre sammenhenger (Finansdepartementet, 2015)

skatteføyelighet, eller skatteunndragelse (Fallan, 2011). *Skatteplanlegging* er en undergruppe av skatteføyelighet, og innebærer en type atferd som har til hensikt å finne de lovlige tilpasningene som maksimerer verdien av foretaket for eiere (ibid., s. 85). For eksempel kan det å velge utbytte fremfor lån være en form for skatteplanlegging, fordi alternativene påvirker betalingsstrømmene for skatt. Skatteplanlegging er tilpasning av organisasjoner og transaksjoner med sikte på at skatter og avgifter skal bli minst mulig. Begrepet må ikke forveksles med skatteunndragelser som er ulovlige handlinger som er straffbare og som kan gi urettmessige økonomiske fordeler (ibid.).

I gråsonen mellom skatteplanlegging og skatteunndragelser ligger skatteomgåelser. Skatteomgåelser defineres som etisk tvilsomme handlinger som gir selskapet økonomiske fordeler. Slike aktiviteter er nødvendigvis ikke ulovlige, men ofte i strid med lovens hensikt (ibid.). Laguir, Staglianò og Elbaz (2015) definerer *skatteaggressivitet* som alle aktiviteter knyttet til skatteplanlegging; både lovlige, ulovlige og aktiviteter i gråsonen. Med utgangspunkt i studiens data kan det kun fastslås om selskapenes atferd endres ut fra en lovpålagt regel. Det er dermed ikke grunnlag for å uttale noe om skatteatferden er lovlig eller ikke.

I denne oppgaven vil begrepet *skatteatferd* benyttes som forklaring på atferden selskapene har for å tilpasse seg. I tilfeller der andre studier har brukt begrepet skatteaggressivitet, vil dette benyttes.

1.6 Oppgavens struktur

Oppgaven består av totalt syv kapitler. I kapittel 2 presenteres det teoretiske rammeverket for oppgaven. Her gjøres det først rede for hvordan Rogers (2003) sitt rammeverk for adopsjon av innovasjoner og agent- prinsipalteorien kan knyttes til skatteatferd. Deretter presenteres hypoteseutviklingen med støtte fra teoriene og relevant forskning. I kapittel 3 gjøres det rede for hvordan valg av metode og forskningsdesign kan besvare problemstillingen, samt hvordan variablene operasjonaliseres. Kapittel 4 består av både empiri og analyse hvor de stilte forskningsspørsmålene besvares. I kapittel 5 diskuteres de mest sentrale funnene i studien. Funnene forklares ved bruk av det teoretiske rammeverket. I kapittel 6 er konklusjonen av studien oppsummert, mens anbefalinger om videre forskning presenteres i kapittel 7.

2. Teori og hypoteseutvikling

2.1 Teori

For å besvare valgt problemstilling vil oppgaven baseres på eksisterende forskning og teori som kan beskrive skatteatferd. I dette kapitlet skisseres et teoretisk rammeverk basert på Rogers (2003) sin teori om adopsjon av innovasjoner og prinsipal-agentteorien for å forklare skatteatferden i norske selskap. Dette vil senere brukes til utvikling av hypotesene og i diskusjon av hovedfunnene.

Jeg vil i denne studien undersøke om adopsjonsteori og selskapenes oppfatning av noen av de fem egenskapene ved innovasjonen (kompatibilitet, prøvbarhet, kompleksitet, synlighet og relativ fordel) bidrar til om det er sannsynlig at innovasjonen (omklassifiseringsregelen), adopteres av selskapene. Videre vil prinsipal-agentteorien benyttes for å bidra til å forstå hvilke mekanismer som forårsaker selskapenes skatteatferd. Både bruk av adopsjonsteorien og agentteorien samsvarer med annen forskning og studier som tar for seg skatteatferd (Chan et al., 2010; Fallan, 1989; Fallan 2013, 2015; Fallan et al., 1995; Lanis & Richardson, 2012; Klassen et al., 2015; Langli, 2015; Haugen & Nygren 2015; Nygaard, 2016). Nedenfor presenteres de aktuelle teoriene, før de anvendes i utviklingen av hypotesene. Adopsjonsteorien benyttes til utviklingen av alle hypotesene, mens agentteorien benyttes for variablene *revisor, en av de 4 store og størrelse*.

2.1.1 Adopsjon av lover og regelverk

Adopsjonsteori ser på den mentale prosessen som individer går gjennom fra de får kjennskap om en innovasjon til de eventuelt tar den i bruk (Solomon et al., 2006). Rogers (2003) definerer *innovasjon* som en idé, praksis eller objekt som oppfattes som ny av en enkeltperson eller annen adopsjonsenhet, som kan velge å ta innovasjonen i bruk. Tradisjonelt har det teoretiske rammeverk for adopsjon av innovasjoner blitt anvendt på teknologiske nyvinninger, men adopsjonsteorien er i tillegg en teori som brukes for å forklare atferden innenfor samfunns-

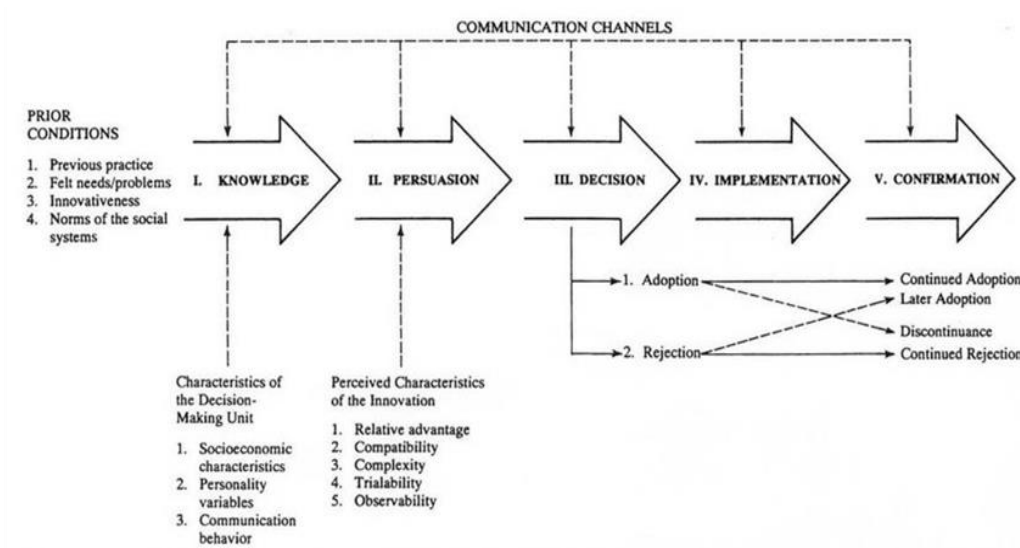
vitenskap. Rammeverket for adopsjon har tidligere blant annet blitt koblet til organisasjonsformer og administrasjonspraksis (Abrahamson, 1991). *Skatteatferd* kan sies å være en del av atferden innenfor det økonomiske aspektet i samfunnet, og er ut fra dette en del av samfunnsvitenskapen.

Flere studier innenfor regnskap og skatt har koblet adopsjon til nyhetene innenfor regnskap. Fallan (1989) studerte adopsjon av skatteplanlegging i næringsvirksomhet. Han brukte innovasjonsteori som en hovedtilnærming i sin studie og beskriver adopsjon som at selskapene kontinuerlig blir påvirket av forsøk på å forbedre eller forandre sin økonomiske tilpasning (Fallan, 2011). Slike forsøk på å forbedre eller forandre sin økonomiske situasjon kan bli oppfattet som «innovasjoner» av mulige adoptører (Zaltmann, 1973, sitert av Fallan, 2011, s. 86). Fallan trekker frem at man i dette perspektivet kan se på valgfrie planleggingsinstrumenter i skattelovgivningen som «nyheter» eller innovasjoner (ibid., s. 86). Den eller de som er ansvarlige for denne planleggingen, må i sine forsøk på å øke verdien av foretaket, adoptere ulike ordninger eller instrumenter i skattelovgivningen. Planleggingen består blant annet av å konvertere inntekt fra en inntektsart til en annen og å forskyve inntekt fra en periode til en annen (ibid., s. 87). Skatteplanlegging i seg selv kan dermed anses som en innovasjon, og selskapenes tilpasning til lover og regler kan derfor ses på som en innovasjon. Innovasjonsteorien kan ut fra dette, være med på å forklare selskapenes atferd knyttet til omklassifiseringsregelen.

Et sentralt begrep i innovasjonsteori er diffusjon, som kan defineres som «prosessen der innovasjon er kommunisert gjennom enkelte kanaler over tid blant medlemmene i et sosialt system» (Rogers, 2003, s. 5). Rogers (2003) diffusjonsprosess består av fire hovedelementer for diffusjon. Det er dermed mange elementer som kan påvirke en eventuell adopsjon av en innovasjon. Basert på diffusjonsprosessen, har Rogers lagt frem fem viktige egenskaper som er avgjørende for adopsjon av innovasjonen. I denne studien vil det begrenses til å se på hvordan disse fem, under fase 2 *overtalelse*³, kan påvirke beslutning om adopsjon av innovasjonen (omklassifiseringsregelen). Ifølge Rogers (2003) vil disse fem egenskapene kunne forklare mellom 49 og 87 prosent av variansen i adopsjonen av

³ Se figur 1

innovasjoner, og er dermed et godt rammeverk for å forklare adopsjon av omklassifiseringsregelen.

Figur 1 Rogers (2003) rammeverk for adopsjon av innovasjoner

De fem egenskapene i diffusjonsprosessen forklares av Rogers (ibid.) slik:

1. Relativ fordel: *Opplevs løsningen som bedre enn dagens praksis?* Forteller i hvilken grad en innovasjon blir oppfattet som bedre enn ideen den erstatter. Innovasjonen kan også være helt ny og dermed ikke erstatte noe. Egenskapen kan blant annet måles i økonomiske vilkår eller sosial prestisje. Beslutningstakere vil søke informasjon som reduserer usikkerheten knyttet til den relative fordel (Rogers, 2003). Vurderingen av relativ fordel kan sies å være tett knyttet til økonomiske kost-/nyttebetraktninger. Dersom fordelene ved en beslutning er høyere enn kostnadene, så vil denne beslutningen velges.

2. Kompatibilitet: *Stemmer innovasjonen overens med eksisterende kulturelle verdigrunnlag, tidligere erfaringer, normer og adoptørens behov?* Om en innovasjon er uforenlig med allerede eksisterende normer og verdier i det sosiale systemet, vil den spre seg langsommere enn en innovasjon som er forenlig. Når innovasjonen er regulert i lov øker sannsynligheten for at den er i tråd med samfunnets verdier og normer. Det er det rapporterende selskapet som beslutter hvilket informasjonsinnhold som skal rapporteres, uavhengig av om informasjonen er lovpålagt eller frivillig å rapportere (Fallan, 2013). Fallan (2015) påpeker at selskaper er regulativt kompatible til å følge lovreguleringer for rapportering. Regulatorisk kompatibilitet

vil si at selskaper vil følge lovkrav fordi det reduserer kompatibilitetsrisikoen. Dette taler for adopsjon av atferd i samsvar med nye lovregler. Det betyr at når selskapene er pålagt å rapportere lån som utbytte, vil man kunne se ut fra implementeringen, om de har tilpasset seg ved adopsjon av omklassifiseringsregelen.

Fallan (2013) trekker frem at det er nær forbindelse mellom legitimitet og egenskapen kompatibilitet. Legitimitetsteori er en av flere teorier som belyser hva selskaper vil oppfatte som fordelaktig under egenskapen kompatibilitet. Den *regulatoriske legitimitetsrisikoen* av ikke å følge reglene er et normativt aspekt som alltid er til stede når virksomheter står overfor reguleringer (Fallan & Fallan, 2017). Økt opplevd kompatibilitet ved en innovasjon vil ha positiv sammenheng med adopsjon fra brukere.

3. Kompleksitet: *I hvilken grad oppleves innovasjonen som vanskelig å ta i bruk og forstå?*

Rogers (2003) definerer *kompleksitet* som hvorvidt innovasjonen oppfattes som vanskelig å bruke. Fallan (2011) trekker frem at forholdet mellom kunnskap og handlinger er viktig ved studien av adopsjon av gunstige skattetilpasninger. Det forutsettes derfor en viss kunnskap om hva som vil lønne seg, samt kunnskap om regnskapsteori og regelverket for at brukerne skal forstå dette (Fallan, 2015). Økt opplevd kompleksitet ved en innovasjon vil ha negativ sammenheng med adopsjon.

4. Prøvbarhet: *Hvor lett er det å prøve ut en innovasjon?* Uavhengig av hvor kompleks innovasjonen oppleves, så vil det være avgjørende hvor lett det er å prøve den ut (Fallan, 2013). Nye ideer som er enkle å prøve ut, vil generelt spre seg fortere enn ideer som er krevende å prøve ut. Økt opplevd prøvbarhet ved innovasjonen vil ha positiv sammenheng med adopsjonen.

5. Synlighet: *Kan resultatene av innovasjonen observeres av andre?* Jo enklere det er å se resultatene, desto større er sannsynligheten for adopsjon. *Synlighet* dreier seg om hvor observerbare resultatene av en innovasjon er for andre (Rogers, 2003). Videre kan det også handle om resultatsynlighet, som vil si i hvilken grad adoptøren selv ser resultatet av adopsjonen. Det å adoptere omklassifiseringsregelen vil for aksjonæren synliggjøres i form av mengden skatt som må betales. Resultatet er synlig for den som adopterer ved at de sparer penger og følger loven. Økt opplevd synlighet ved en innovasjon vil ha positiv sammenheng med adopsjon fra brukere.

2.1.2 Prinsipal-agentteori og skatteatferd

Prinsipal-agentteorien beskriver en relasjon mellom to aktører, hvor den ene aktøren er avhengig av den andre (Fallan, 2011). Agentteorien setter søkelyset på at det kan oppstå lojalitetskonflikter mellom agent og prinsipal på grunn av opportuniste og asymmetrisk informasjon mellom partene (Olsen, 2007). I økonomisk teori kan aktørens skattetilpasninger ses på innenfor en agentmodell (Arrow, 1985). Agentmodellen er et analytisk uttrykk for kontraktteorien. Den som utfører handlingen kalles agent, mens den som blir berørt av handlingen, kalles prinsipal. Resultatet av agentens handlinger inngår som variabel i prinsipalens nyttefunksjon (Fallan, 2011).

Prinsipal- agentforholdet er relevant i denne studien fordi noen ønsker en endret atferd. I dette tilfellet er det prinsipalen, skattemyndighetene, som ønsker en endret atferd ved å innføre regler som rammer atferden til selskapene, som har rollen som agenten. Dette utgjør dermed et forhold mellom samfunnet, representert av skattemyndighetene, og selskapet og eierne på den andre siden. Hvordan selskapene handler ut fra omklassifiseringsregelen, vil igjen påvirke prinsipalen i form av endring av skatteinntekter.

Blandet skatteplanlegging

Fallan (2011) trekker frem at prinsipal-agentteorien danner grunnlaget for det teoretiske fundamentet for *blandet skatteplanlegging*. Blandet skatteplanlegging bygger på økonomiske transaksjoner som involverer minst to skattesubjekter der partene inngår en frivillig kontraktrelasjon (Fallan, 2011, s. 146). Kontraktene trekker grenser for autoritetsforholdene mellom aktørene ved markeds-kontrakten, der partene er uavhengige og autonome ovenfor hverandre, og hierarkikontrakter der den ene aktøren godtar å følge den andre aktørens ordre innenfor visse områder (ibid.). Blandet skatteplanlegging kan kobles mot selskapenes (eiernes) valg om å innrapportere lån som utbytte eller slutte å gi lån til aksjonær, og eventuelt kun gi utbytte. Valget mellom lån til eiere eller utbytte, vil gi flere skattemessige konsekvenser, og kan derfor være noe som det spekuleres i. Dersom det velges å gi lån til eiere, vil den økonomiske virkningen for utbytte også bli påvirket. Lån til eiere kan videre medføre andre økonomiske virkninger, som rentekostnader. Det er eierne (aksjonæren) som har det egentlige ansvaret ved at eieren er den som må betale skatt på utbytte og beskatte mottatt lån. Samtidig er selskapet med på beslutningen om hvor mye, og om, det skal gis lån eller utbytte til eier.

Olsen (2007) trekker frem at prinsipalen og agenten har ulike behov og mål, og det kan være vanskelig og kostbart for prinsipalen, dersom agentens handlinger må underlegges streng kontroll og oppfølging. Dette fører til at prinsipalen og agenten har ulike oppfatninger om hvilke handlinger som er de beste (ibid., s. 44). Agentperspektivet i slike problemer oppstår på bakgrunn av ulike verdier, asymmetri i kunnskap om aktiviteter og forskjellige holdninger til risiko (Gottschalk, 2018).

Skjult informasjon og skjult atferd

Agentmodellen gir uttrykk for at prinsipalen vurderer å inngå kontrakt med agenten, ut fra en forventning om at agenten vil velge handlinger som skaper resultater som prinsipalen ønsker (Fallan, 2011). En sentral utfordring ligger i å minimere og avdekke skjult atferd hos agenten (Olsen, 2007). En annen side er informasjonsutfordringen der prinsipalen ikke har tilgang til den samme informasjonen som agenten har, "*adverse selection*" (hidden information). Det kan også forekomme at agenten velger atferd som har til hensikt å skjule informasjon for prinsipalen. Agenten kan således anvende denne informasjonen til å skjule handlinger for prinsipalen. I teoretiske termer kalles dette for *moral hazard* (hidden action) (Fallan, 2011; Olsen, 2007). Ved asymmetrisk informasjon og motstridende mål vil prinsipalen stå overfor et tap i form av agentkostnader. Det vil ikke være mulig for prinsipalen å oppnå en optimal løsning uten å iverksette kostnadsbærende tiltak (Gottschalk, 2018). Sett fra prinsipalens side vil det derfor være en nytte-kostnadsbetraktning som avgjør hvilke mekanismer det er hensiktsmessig å benytte.

Informasjonsasymmetri og kontroll

Informasjonsasymmetrien som eksisterer mellom skattemyndighetene på den ene siden, og selskapene og eiere på den andre, kan betraktes ut fra en agent-prinsipal relasjon. Skattemyndighetene ønsker å maksimere den økonomiske nytten, og skatteinntektene er viktig for samfunnet, samtidig som det i utgangspunktet ønskes å bruke så lite penger som mulig på kontrolltiltak og innkreving. Imidlertid er også selskapene og eiernes mål å maksimere sitt økonomiske overskudd, noe som kan føre til målkonflikt. Styreproblemet med asymmetrisk informasjon kan føre til at opportunistisk atferd oppstår. Prinsipalen vil dermed fokusere på hvilke kontrolltiltak som kan benyttes for å redusere denne informasjonsasymmetrien. Når staten, ved skattemyndighetene, er prinsipal, kan agentkostnadene iverksettes blant annet ved bokettersyn i selskapene. På denne måten legges agentkostnadene på agenten, selskapene.

Videre kan revisor (og regnskapsfører) betraktes som kontrolltiltak for å redusere informasjonsasymmetrien mellom agent og prinsipal. Informasjon fra revisor kan brukes til å korrigere eller kompensere for uønsket atferd hos agenten (Olsen, 2007). Ved kontroll av regnskapet, enten ved bokettersyn eller gjennom revisor, vil dermed skatteatferden til agenten, selskapene, kunne endres (Olsen, 2007).

Incentiver

I tillegg til overvåkning og kontroll kan prinsipalen iverksette incentiver som sikrer at agenten i større grad handler i tråd med prinsipalens ønsker. Incentiver som myndighetene innfører, kan bidra til at prinsipalen og agenten får mer like mål. Det skal lønne seg for agenten å følge lover og regler. Dette kan settes i sammenheng med myndighetenes utforming av skatteregler. Skattereglene kan fungere som incentiver som gjør at selskapene opptrer i tråd med skattemyndighetenes ønsker (Fallan, 2011). Dermed vil tapet i agentrelasjonen reduseres. Innføringen av lovendringen i skatteloven § 10-11 fjerde ledd, kan anses som et incentiv ved at det nå vil lønne seg i større grad økonomisk for agenten (selskapene/eierne) å følge den pålagte regelen. Det gir videre agenten en løsning ved at de kan ta utbytte. Dette kan bidra til å redusere de skjulte handlingene (moral hazard) til selskapene (agenten), og bidra til å forene målene til selskap og skattemyndigheter. Dermed vil også informasjonsasymmetrien reduseres.

2.2 Hypoteser

Hypotesepåstandene er operasjonalisering av viktige aspekter ved problemstillingen. Formålet til hypotesene er å kunne teste dem empirisk og forkaste dem om de ikke støttes. Videre i kapitlet vil jeg anvende teori og relevante forskningsresultater for å støtte opp om konstruksjonen av hypotesene. Hypotesene er formulert som bivariante samvariasjonshypoteser og ikke som kausalhypoteser. Hypotesene gir derfor ikke grunnlag til å betrakte de uavhengige variablene i forklaringsmodellen som årsaker til skatteatferden. Hypotesene kan likevel gi grunnlag for prediksjonsantakelser. Dersom det påvises samvariasjon, er det tilstrekkelig til å gi grunnlag for prediksjon om skatteatferden til selskapene (Skog, 2004; Fallan, 2011). Under følger hypotesene som er utledet på bakgrunn av studiens problemstilling og forskningsmodellen.

2.2.1 Lån til eiere

Omklassifiseringsregelen av 07.10.2015 medfører en skattemessig konsekvens for eierne i selskapene. Tilpasningsmuligheten for personlig aksjonær til å utsette utbyttebeskatningen ved å ta opp lån i selskapet forsvant med regelen. Det er derfor en antakelse at selskaper (AS) vil redusere lån til eiere på bakgrunn av denne regelen. Dette får støtte av Folkevord (2016) som påpeker at lovendringen kan føre til at flere ikke ønsker å ta opp lån fra sine selskap, nettopp med bakgrunn i at man blir beskattet.

En mulig teoretisk forklaring kan finnes i adopsjonsteorien. Jeg kjenner ikke til andre studier om skatteatferd som kan si noe direkte om omklassifiseringsregelen, men det finnes litteratur som ser på effekten av en lovendring og atferd. Tidligere forskning viser at adopsjonsteorien kan være relevant for å utlede en hypotese om lån til eiere (Copeland og Shank, 1971; Fallan et al., 1995; Fallan 2013, 2015; Hicks Jr, 1978). Hicks Jr (1978) benytter adopsjonsteori til å forklare endringer i regnskapsbransjen, mens Copeland og Shank (1971) mener at regnskapsmetoder kan være innovasjoner, og at adopsjonsteorien kan benyttes på endringene i selve regnskapsmetodene. Rogers (2003) sitt rammeverk for adopsjon av innovasjoner kan dermed brukes til å forstå hvordan individer i selskapene forholder seg til en lovendring. Dette kan forklares med *kompatibilitet* og *regulatorisk legitimitet*. Det er et ønske om å være kompatibel med lover og regler. Fallan (2013) trekker frem at det er nær forbindelse mellom legitimitet og egenskapen kompatibilitet. Legitimitetsteorien tilsier at lovkrav øker den oppfattede relative fordelene. Når innovasjonen er en del av et regelverk, som i dette tilfellet, vil adopsjonen ha sammenheng med konsekvensene av ikke å være kompatibel.

Fallan et al. (1995) bruker adopsjonsteorien på skatteplanlegging. De argumenterer for at innovasjoner kan være tvunget på aktuelle kandidater fra offentlige myndigheter. I deres studie ser de på valget av de optimale skatteinstrumentene innen juridiske regler. Det kan derfor argumenteres for at omklassifiseringsregelen er en innovasjon som et selskap er pålagt å følge, som vil si at innovasjonen (regelen) er regulativ kompatibel. Dette forutsetter at selskapene er rasjonelle og at de derfor ønsker å oppføre seg i overensstemmelse med normer og verdier i samfunnet.

Selv om en er pålagt å følge noe, vil ikke dette nødvendigvis si at man gjør dette. Ubevisst, eller bevisst, kan likevel en annen atferd velges dersom man ser nytte av å ikke følge lover og regler. Momenter som kan trekke i retning av at selskaper velger å ikke følge regelen, er blant annet nytte/kostandsbetraktningen og oppdagelsesrisikoen for ikke å følge regelverket. Forskning viser at en del skattytere utnytter muligheten som oppstår. Fallans forskning (2013, 2015) viser for øvrig til at ved den type rapportering som er lovpålagt, endrer selskapene atferd for å imøtekomme kravene. Hans forskning viser at en lovendring har en viss effekt (i hans tilfelle, miljørapportering). I likhet med Fallans konklusjon i studien om miljørapportering, antas det at lovendringen taler for at innrapportering av lån oppfattes å være i overensstemmelse med samfunnets verdier. Det er sannsynlig at det rent rasjonelt vil lønne seg å følge regelverket ved at det gir en lavere risiko. Den regulatoriske kompatibiliteten trekker derfor i retning mot at selskapene vil redusere bruken av lån til eierne.

Adopsjonsteorien kan forklare både selskapets motiv, og incentiver gitt fra skattemyndighetene. Det er gunstig å adoptere den mest gunstige skatteordningen (Fallan, 2011). Dette kan begrunnes med vurderingen av Rogers *relative fordel*, som er forholdet mellom forventede fordeler og kostnader ved å ta i bruk en innovasjon. Vurderingen av relativ fordel kan være av betydning for adopsjonen av lovendringen. Den relative fordelens tilsier at det ikke lenger er like lønnsomt for eierne å motta lån. På bakgrunn av dette antas det at selskapene benytter seg av mulighetene til skattemotiverte handlinger, og at konsekvensen vil være at det ikke lenger gis lån til eierne i like stor grad som frem til oktober 2015.

Etttersom det er økonomisk fordelaktig å endre atferden, vil også *synligheten* i adopsjonen fremmes. En økonomisk konsekvens vil være synlig for selskapet og eierne. Videre er hvorvidt en innovasjon er *kompleks* å benytte, et moment som påvirker tilbøyeligheten for adopsjon. Dersom innrapportering av lån anses som omfattende eller krevende, vil det være mindre sannsynlig at omklassifiseringsregelen adopteres. Det antas at det ikke er veldig krevende å innrapportere lån som utbytte, da selskapene er kjent med denne praksisen fra før. Det er heller ikke komplekst å slutte å gi lån. Fravær av kompleksiteten øker dermed sannsynligheten for adopsjonen.

Oppsummert kan det antas at kompatibiliteten har en positiv sammenheng med adopsjon av omklassifiseringsregelen. Det er sannsynlig at selskapene vil forholde seg til regelendringen.

Det er positiv sammenheng med relativ fordel for å ta i bruk den nye praksisen (regelen), og det antas positiv sammenheng med synligheten. På bakgrunn av dette forventes det en endring i atferd hos selskapene.

Hovedhypotesen i oppgaven er knyttet til utviklingen av den avhengige variabelen *lån til eiere*. Det antas under denne hypotesen at mengden lån reduseres fra 2014 til 2015 på bakgrunn av at det var i 2015 lovendringen ble innført. Av samme grunn, er det sannsynlig at mengden lån reduseres fra 2014 til 2016. I tillegg antas det at mengden lån reduseres fra 2015 til 2016. I utgangspunktet skal lån til eiere utbyttebeskattes fra 2015, men det vil ofte ta tid før en ny regel får full effekt, og det kan også ta tid før selskapene får kjennskap til konsekvensene av regelen. Det er derfor sannsynlig at regelen har effekt fra 2015 til 2016 ved at lån til eiere går ytterligere ned.

H1: *Mengden lån til eiere reduseres etter lovendringen av 07.10.2015*

2.2.2 Utbytte

Tidligere⁴ kunne en årsak for å gi lån fra selskap til eiere være et ønske om omgåelse eller utsettelse av beskatning på uttak. Adopsjonsteorien begrunner dette med at den som er ansvarlig for planleggingen, må i forsøk på å øke verdien av foretaket, adoptere ulike ordninger eller instrumenter i skattelovgivningen. Fallan (2011) trekker frem at planleggingen kan bestå av å konvertere inntekt fra en inntektsart til en annen og å forskyve inntekt fra en periode til en annen, noe som kan sammenliknes med den tidligere praksisen om å heller gi ut lån enn å gi utbytte i selskapet.

Et av hovedargumentene for innføring av omklassifiseringsregelen var å fjerne tilpasningsmuligheten for personlig aksjonær til å utsette utbyttebeskatningen (Finansdepartementet, 2015a). Lån til eiere kunne altså være substitutt for utbytte til eiere. Konsekvensen av regelendringen vil kunne være at selskaper vil oppfatte det som fordelaktig å heller gi utbytte

⁴ Før 07.10.2015

enn å gi ut lån i selskapet. Det er mindre attraktivt å gi lån, dermed kan det oppstå en endring i atferden.

Tidligere studier av de oppfattede egenskapene ved innovasjoner viser nesten universelt en positiv sammenheng mellom *relativ fordel* og adopsjonsratene (Rogers, 2003). Vurderingen av relativ fordel tilsier et skift i atferd, en rasjonell økonomisk atferd, som kan begrunnes med adopsjon av de relative fordelene knyttet til legitimitetsteorien; det er nå mindre økonomisk lønnsomt å ta lån i selskapet. Økt relativ fordel øker sannsynligheten for adopsjon av innovasjonen.

Når innovasjonen er en del av et regelverk, vil adopsjonen ha sammenheng med konsekvensene av *ikke å være kompatibel*. Dersom den opplevde regulatoriske risikoen av ikke å være kompatibel er lav, kan denne egenskapen tenkes å ha mindre betydning for adopsjon. Den opplevde risikoen vil være lav dersom det er fravær av konsekvenser ved ikke å endre atferden. Ved å ikke rapportere eksisterende lån som utbytte, vil selskapene stå i fare for å få sanksjoner, i form av tilleggsskatt. Den opplevde regulatoriske risikoen av å ikke være kompatibel antas dermed å være høy. Det antas derfor at den regulatoriske kompatibiliteten øker sannsynligheten for adopsjon av lovendringen.

Argumentasjonen for lovendringen var blant annet at skattemyndighetenes saker som gjaldt lån til eierne, innebar en omfattende kartlegging og vurdering av faktum samt vanskelige bevisvurderinger. Dette var tidkrevende, både for skattemyndighetene og selskapene. Det kan dermed argumenteres for at det var komplekst å ha lån før den nye regelen kom, og det er nærliggende å anta at selskapene ønsker å følge omklassifiseringsregelen ved å innrapportere eventuelle lån som utbytte, eller at det oppleves som enklere å slutte og gi lån, og kun gi utbytte. Økt opplevd kompleksitet ved en innovasjon vil ha negativ sammenheng med adopsjon av innovasjonen fra brukere (Rogers, 2003). Ettersom det antas lavere oppfattet kompleksitet med tanke på forståelse og anvendelse av utbytte, vil kompleksiteten ikke hemme adopsjon av omklassifiseringsregelen.

Ved å heller ta utbytte enn lån, vil effekten av omklassifiseringsregelen *synliggjøres*. Det økonomiske resultatet av innovasjonen, er observerbart ut fra mengden skatt på lån og utbytte for aksjonæren. Det finnes skatteprogrammer tilgjengelig for selskapet og eier, som kan beregne hva som vil lønne seg økonomisk, og dette er således en veldig konkret måte å

synliggjøre resultatet på. Det antas derfor positiv sammenheng mellom synlighet og adopsjon av regelendringen.

Oppsummert er det sannsynlig at kompatibiliteten har en positiv sammenheng med adopsjon av innovasjonen (omklassifiseringsregelen). Videre antas det at den relative fordelingen og synlighet har positiv sammenheng med å ta i bruk innovasjonen. Det antas negativ sammenheng mellom kompleksiteten og adopsjonen. Ut fra den teoretiske argumentasjonen, vil selskapenes atferd endres. Det er sannsynlig at jo høyere utbytte som gis, desto mindre lån gis i selskapet.

H2: Det er negativ sammenheng mellom størrelsen på selskapers utbytte og størrelsen på lån fra selskap til eierne

2.2.3 Revisor, en av de 4 store

Revisorloven § 1-2 sier følgende om revisors rolle: «*Revisor er allmennhetens tillitsperson ved utøvelse av virksomhet som nevnt i § 1-1 annet ledd. Revisor skal utøve sin virksomhet med integritet, objektivitet og aktsomhet*». Det fremkommer videre av revisorloven at revisor har en generell plikt til å omtale forhold som er knyttet til misligheter, og feil som kan føre til feilinformasjon i regnskapet. Revisor skal gjøre merknad i revisjonsberetningen om lån som ikke er behandlet i overensstemmelse med regnskapslovens krav, eller dersom det foreligger lån som er ulovlig.

For små selskaper, med driftsinntekter under fem millioner kroner, balansesum mindre enn 20 millioner kroner og med gjennomsnittlig antall ansatte under ti årsverk, er det frivillig å ha revisor (revisorloven § 2-1; aksjeloven § 7-6). Noen bransjer kan likevel ikke velge bort revisjon uansett størrelse, som finansierings- og forsikringsselskaper, advokater, eiendoms- meglere, revisorer og regnskapsførere.

Det er i tidligere undersøkelser sett på signifikante forskjeller i skatteatferden til selskaper som har revisor og ikke. Nygaard (2016) fant at aksjeselskaper som har valgt bort revisor, er mer skatteaggressive enn selskaper som har revisor. Videre påpekte revisjonspliktutvalget (NOU 2008:12) at en opphevelse av revisjonsplikten for små aksjeselskaper vil svekke påliteligheten

av disse selskaperes oppgaver og kan øke omfanget av skatte- og avgiftsunndragelser. Bruk av revisor synes derfor å være en viktig variabel ved skatteatferd.

Flere tidligere studier har brukt revisor som variabel i sine studier og de fleste er knyttet til agentteorien (Antonsen et al., 2017; Langli, 2015; Klassen et al., 2016; Haugen og Nygren, 2015; Nygaard, 2016). Haugen & Nygren (2015) fant i sin studie at virksomheter som har revisor, er mindre tilbøyelige til å unndra skatt, mens Klassen et al. (2015) fant at de som ikke brukte revisor til forberedelse av selvangivelsen, var mer skatteaggressive. Disse funnene konkluderte med at revisors arbeid med selskaper er relevant for skatteatferden. Funnene tilsier økt regulatorisk kompatibilitet med skattereglene ved at revisor reduserer informasjonsasymmetrien mellom skattemyndighetene og selskapene.

Ifølge Langli (2015) er bruken av Big 4 (de fire store) revisjonsselskapene indikasjon på god revisjonskvalitet. Han påpeker samtidig at revisjonskvalitet ikke er målbar størrelse, men at det likevel er vanlig å bruke Big 4 i tester som en indikasjon på høy revisjonskvalitet. Langli (2015) henviser videre til Sundgren og Svanström (2012) som finner at disiplinære reaksjoner fra tilsynsmyndigheten mot revisorer oftere inntreffer hos de minste revisjonsselskapene og særlig der hvor det kun er en ansvarlig revisor. Det er derfor interessant å bruke *Revisor, en av de fire store*, som uavhengig variabel i denne studien, for å undersøke om det å ha revisor som er en av de fire store, utgjør en forskjell i atferden hos selskapene, og i hvilken retning.

Agentmodellen kan anvendes på bakgrunn av partenes divergerende interesser. Derfor er faktorer som påvirker motivasjon og faktorer som utgjør kontroll, av betydning (Olsen, 2007, s. 45). Utgangspunktet er kontroll av atferd, men i forbindelse med forebygging og avdekking av økonomisk kriminalitet kan det også være formålstjenlig å se på kontroll som reduksjon av muligheter til å begå mislighold uten å bli oppdaget (ibid.) Et eksempel på denne relasjonen kan være mellom et aksjeselskap og deres revisor. Revisor tilbyr konsulenttjenester som kan inkludere skatteplanlegging. De utfører også revisjonstjenester, eller regnskapskontroll, ved å verifisere at regnskaper og opplysninger er riktige (Jacobsen & Ringstad, 2016, s. 21). Både revisor og regnskapsfører er viktige aktører når det gjelder intern kontroll, som igjen er en avgjørende mekanisme for å redusere informasjonsasymmetrien mellom skattyter og skattemyndighetene. Antonsen et al. (2017) påpeker at selskaper som velger ikke å ha revisor, gir signaler til omverdenen. Selskapene kan gjøre det av effektivitetshensyn og ha et ønske om

å redusere kostnader, men kan også ha opportunistiske motiver (Fallan, 2011; Olsen, 2007). Det er derfor rimelig å anta at selskaper som er underlagt en viss kontroll, som å ha revisor, vil opptre mindre opportunistisk ved å følge pålagte regelverk.

Agentteorien trekker i retning av at misligholdheter vil forekomme dersom det ikke er etablert mekanismer som sørger for at prinsipalen og agenten har mest mulig like mål, og dersom prinsipalen ikke sørger for å ha tilstrekkelig informasjon om agentens handlinger. Når asymmetrisk informasjon og motstridende mål forekommer, vil prinsipalen stå overfor et tap i form av agentkostnader.

Ved at myndighetene innfører nye pålagte lover, som omklassifiseringsregelen, kan disse fungere som incentiver som gjør at selskapene vil opptre i samsvar med skattemyndighetenes ønsker (Fallan, 2011). Med den rådgivende rollen kan revisor gi informasjon om det nå kan lønne seg å ta utbytte fremfor å ta opp lån i selskapet. Ut fra dette perspektivet, vil agenten (selskapet) og prinsipalen (skattemyndighetene) nærme seg samme mål. Med kontrollaspektet, kan revisor anbefale at selskapene bør innrapportere lån som utbytte. Revisor kan dermed bidra til hva som er rasjonelt å gjøre for selskapene og dermed gi selskapet incentiver for å følge omklassifiseringsregelen. Utarbeidelse av regnskapet uten revisjon kan på den annen side bety mer skjult informasjon og økte problemer med ugunstig selvseleksjon (Antonsen et al., 2017).

Når et selskap har revisor, utgjør det dermed økt regulatorisk risiko ved ikke å følge lover og regler. Dette peker i retning av at selskapene med en av de fire store som revisor, vil følge omklassifiseringsregelen for å redusere tapet i agentkostnadene. I motsetning, kan fravær av revisjon øke sannsynligheten for opportuniste og informasjonsasymmetri, noe tidligere studier støtter. Agentteorien tilsier at revisor fungerer som kontrollmekanisme som reduserer opportunistisk atferd fra selskapenes side. I tillegg kan det tenkes at selskaper med revisor har en høyere opplevd oppdagelsesrisiko enn andre selskaper, og at de derfor søker å tilpasse seg regelverket mer enn de som ikke har revisor, spesielt de som har revisor som er en av de fire store revisjonsselskapene. Adopsjonsteorien støtter dette ved at den regulatoriske kompatibilitetsrisikoen vil påvirke selskapene som har revisor. Det er derfor sannsynlig at selskapene med revisor som er en av de 4 store, vil ha større grad av kompatibilitet med adopsjon av omklassifiseringsregelen.

Ut fra den teoretiske argumentasjonen er det sannsynlig at det vil være en negativ sammenheng mellom selskapene som har revisor som er en av de 4 store, og hvor stor mengde lån som blir gitt til eierne.

H3: Det er negativ sammenheng mellom selskaper som har revisor som er en av de 4 store, og størrelsen på lån fra selskap til eierne.

2.2.4 Størrelse, driftsinntekter

Flere tidligere studier og oppgaver har utforsket sammenhengen mellom skatteatferd og selskapets størrelse (Fallan 1989; Fallan et al., 1995, Fallan & Fallan, 2019; Langlie, 2015; Lanis & Richardson, 2012; Nygaard, 2016; Haugen & Nygren, 2015). Både agentteorien og adopsjonsteori kan anvendes for å forklare atferden ved hvordan de større selskapene agerer kontra de mindre.

Agentproblemet oppstår under antakelsen om at agent og prinsipal ikke har likemålsettinger, like incentiver, lik informasjon eller lik risikoprofil. Langli (2015) trekker frem at agentkonflikter har stor betydning når agentkonfliktene gjelder forhold mellom bedriften og omverdenen og at den typiske variabelen som brukes for å måle eksterne agentkonflikter er selskapets størrelse. I store selskaper er det mer vanlig med skille mellom eier og ledelse, noe som kan utgjøre en forskjell på hvordan man opptrer i store selskaper (Fallan & Fallan, 2019). Agentteorien viser til problemer forbundet med atskillelse av eierskap og kontroll. Maktforholdet mellom ledelse og eiere vil være forskjellig fra store til små selskap. I store selskaper ligger eierforholdet utenfor bedriften, mens kontrollen ligger internt. Dette fører til at de to gruppenes interesser kan være forskjellig. Aksjonærene ønsker maksimal profitt, mens ledelsen ønsker å berike seg selv (Berle & Means, 1932). Dette kan føre til at i selskap med mange eiere (store selskap), vil det være mer problematisk å gi lån til eierne, ettersom alle eiere skal behandles likt. Behovet for lån i større selskaper kan også være mindre, samtidig som internkontroll gjør at det ikke er like fristende (eller mulig) å ta ut penger fra selskapet på denne måten. I små selskaper, med få eller en eier, vil eierne ha større makt. Større egeninteresse vil derfor kunne bidra til sterkere opportuniste.

Opportunistisk atferd kan være en utfordring i situasjoner hvor informasjonen er ulikt fordelt slik som i kontrakter mellom skattemyndighetene og selskapene. Bedre tilgang på informasjon om agenten, kan føre til at forholdet mellom prinsipalene og agenten endres, og føre til at målkonflikter reduseres. Ved god informasjon er det lettere for prinsipalen å etablere effektive incentivsystemer som gjør det attraktivt for agenten å oppnå prinsipalens mål. Store selskapers mål er gjerne mer lik skattemyndighetenes. I større selskaper vil derfor informasjonsasymmetrien kunne være annerledes enn i mindre selskaper. Ettersom gevinsten ved skatteomgåelse vil være større i mindre selskap, tilsier agentteorien at incentivet for å opptre opportunistisk også vil være større. I tillegg har store selskaper ofte mer ressurser og kompetanse til å kunne etterleve skatteplikten på en bedre måte. Dette trekker i retning av at det derfor kan være mindre aktuelt å gi lån til eiere i stort omfang i større selskap.

Videre er store selskap gjerne mer synlige i samfunnet enn de små. De syns på børsen, de har oftere medias interesse, og en del har større påvirkning på samfunnet. Dette medfører at legitimitetsrisikoen øker. Det utgjør større risiko å «trå feil» og det er viktigere å ikke bryte regler. Dersom adoptøren ser på det som positivt å få synliggjort resultatene av sin innovasjon, så kan det bidra til adopsjon. Fallan (1989) fant positiv samvariasjon mellom bedriftens størrelse og adopsjon av skatteplanleggingsinstrumenter. Vurderingen av synlighet syns derfor å være viktig hos store selskap, og øker sannsynligheten for adopsjon av omklassifiseringsregelen for større selskap.

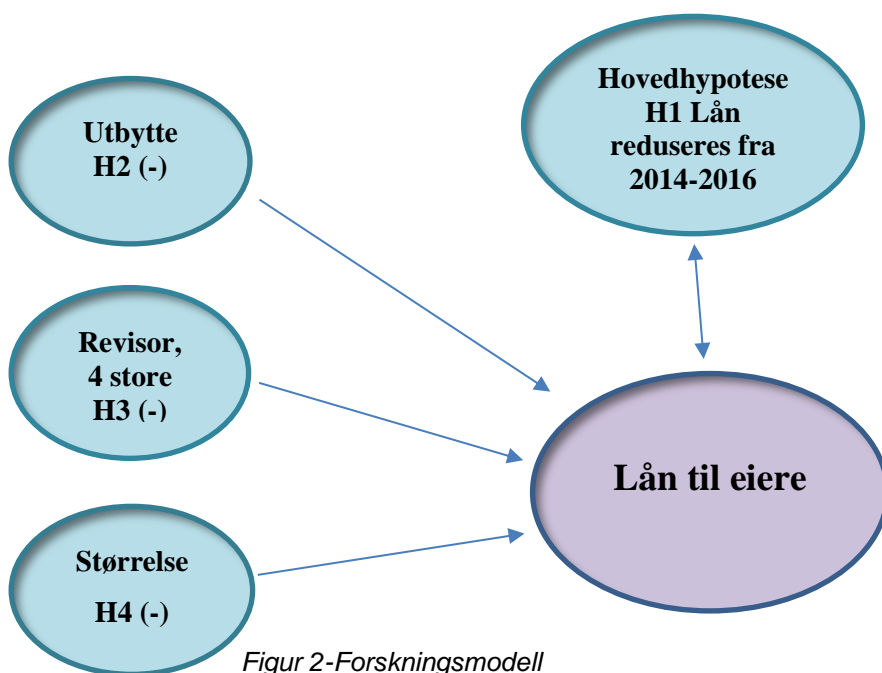
Legitimitetsteorien tilsier at lovkrav øker den oppfattede *relative fordel* ved rapportering (Fallan, 2013, s. 338). Dersom fordelene ved en beslutning er høyere enn kostnadene, så vil denne beslutningen velges. Større selskap har videre ofte høyere krav til rapportering, i tillegg til at de i større grad blir kontrollert av skattemyndighetene enn mindre selskap. Synliggjøring kan kobles mot relativ fordel (Fallan, 2013). Dersom innovasjonen observeres av andre, som skattemyndighetene eller revisor, så er det større sannsynlighet for adopsjon. Ettersom større selskaper gjerne er mer eksponert for sin atferd, tilsier derfor legitimitetsrisikoen at store selskaper er mer forsiktige med å bryte lover og regler. Adopsjon av regelendringen reduserer i tillegg sjansen for de negative konsekvensene ved ikke å ta i bruk regelverket, som kan være sanksjoner i form av tilleggsskatt eller økt kontroll fra skattemyndighetene.

Oppsummert antas det at det er positiv sammenheng mellom størrelse og adopsjon. Det antas at kompabilitet og synlighet har en positiv sammenheng med adopsjon av omklassifiseringsregelen. Videre antas det at den relative fordelene vil fremme adopsjon med positiv sammenheng. I lys av agentteorien kan det argumenteres for at størrelsen vil påvirke hvordan selskapene endrer sin atferd for å unngå å bli berørt av kontrollmekanismene. I tillegg vil økt incentiv fra skattemyndighetene til å følge regelverket føre til mindre tilbøyelighet til å opptre opportunistisk for større selskap. Tidligere studier bekrefter at selskapets størrelse har negativ sammenheng med skatte-aggressivitet. Ut fra den teoretiske argumentasjonen vil selskapene, jo større de er, gi mindre lån til eierne. Det forventes derfor at lån til eiere har en negativ sammenheng med størrelsen på selskapene.

H4: *Det er negativ sammenheng mellom selskaper med høye driftsinntekter og størrelsen på lån fra selskap til eierne.*

Forskningsmodell

I dette kapitlet er det utledet fire hypoteser om skatteatferden til aksjeselskaper. Figur 2 viser en grafisk fremstilling av forskningsmodellen. De tre selskapsspesifikke forholdene er knyttet til hypotesene og inkluderer den forventede effekten de tre forholdene vil ha på lån til eiere.

Figur 2-Forskningsmodell

3. Metode

Forskningsmetode refererer til teknikkene som er benyttet for å samle inn data (Ghauri & Grønhaug, 2010). I dette kapittelet presenteres metoden som er benyttet i denne studien, samt begrunnelse for de ulike metodiske valgene som er utført.

Hensikten med denne oppgaven er som tidligere nevnt å undersøke sammenhengen mellom lovendringen av aksjelovens § 10-11 fjerde ledd og aksjeselskapers atferd. Hovedspørsmålet er effekter av omklassifiseringsregelen, og hvilke faktorer som eventuelt påvirker omfanget av mengden lån til eiere selskapene gir. For å besvare oppgavens problemstilling redegjøres det for valg av forskningsdesign, og hvilket datamateriale som er lagt til grunn, herunder operasjonalisering av variabler, og konsekvenser valgene kan ha for undersøkelsens funn.

Datagrunnlaget består av tallinformasjon som selskapene har oppgitt i selskapets skattemelding og næringsoppgave til Skatteetaten, i tillegg til annen informasjon skatteetaten har, blant annet om daglig leder er ilagt tilleggsatt. Formålet er å kunne si noe om alle selskapene i Norge og det tilstrebes derfor å utføre en undersøkelse/analyse med så høy ytre validitet som mulig, for å kunne generalisere resultatene. Ettersom datamaterialet er kvantitativt, er det naturlig å benytte regresjonsmodeller og hypoteser i analysen av selskapene for å kunne foreta en komparativ analyse.

Utfordringer knyttet til validitet og reliabilitet i undersøkelsen vil bli drøftet løpende i kapittelet. Oppgavens reliabilitet handler om målesikkerhet, eller pålitelighet. Begrepet sier noe om i hvilken grad ulike forskere vil oppdage samme fenomen i den samme eller lignende situasjoner, og hvorvidt gjentatte målinger med samme måleinstrument vil gi samme resultat (Johannesen et al., 2016).

3.1 Forskningsdesign og forskningsmetode

Problemstillingen legger føringer for hvordan forskningsdesignet skal utformes, og har derfor direkte påvirkning på resultatet og validiteten (Jacobsen, 2005). Med utgangspunkt i valg av tema og problemstilling er det valgt et ekstensivt design, som vil si at det åpner for å gå i bredden med et relativt stort utvalg enheter (ibid.).

Den samfunnsvitenskapelige positivismen søker etter samvariasjon mellom fenomener. Videre likestilles ofte positivistisk tilnærming med betegnelsen «kvantitativ metode» (ibid.). Studien ligger dermed innenfor den positivistiske tilnærmingen. Det benyttes derfor en kvantitativ forskningsmetode basert på så mange observasjoner som mulig. For at en påstand skal kunne være en vitenskapelig teori, må den i prinsippet kunne falsifiseres, jf. Karl Poppers kritiske rasjonalisme. Det vil si at påstandene må være utformet slik at *erfaringer* kan motsi påstanden (Gilje og Grimen, 2013, s. 18). I studien benyttes derfor logisk analyse for å falsifisere påstandene med hypotesetesting.

Ettersom målet er å studere effekten av en endring, samtidig som det foreligger et større antall observasjonsobjekter, er forskningsdesignet som er valgt i denne oppgaven, en kombinasjon av tverrsnittvariasjon og variasjon over tid. Denne kombinasjonen kalles «pooled times series-cross sectional data» på engelsk, og reduserer ofte risikoen for spuriøs korrelasjon (Skog, 2004, s. 84).

3.2 Datamateriale

Dataene som ligger til grunn i denne studien er sekundærdata fra Skatteetaten. Ulempen ved bruk av sekundærdata er at de i utgangspunktet har blitt samlet inn til et annet formål enn undersøkelsens formål (Ringdal, 2013). Ved bruk av regnskapsdata vil det som oftest ikke oppstå noe problem ettersom dataen er rådata som ikke er bearbeidet. Videre brukes Skatteetatens data i flere offentlige målinger, blant annet i Statistisk sentralbyrå (SSB) sine målinger, noe som styrker studiens validitet og reliabilitet. Bruken av dataene fra Skatteetaten har omfattet en rekke valg, blant annet i utvalgssелеksjonen og valg av variabler. I tillegg oppstod det enkelte utfordringer, og dette er momenter jeg mener det er viktig å nevne ettersom disse er viktige for å forstå hvordan oppgaven har tatt form. Valgene blir gjennomgått nærmere nedenfor.

Datainnsamling

Prosessen startet med en forespørsel til Skatteetaten om å bruke tilgjengelig data som Oslo kemnerkontor har fra datavarehuset (selskapenes skattemelding og næringsoppgave), som jeg som ansatt på Oslo kemnerkontor har muligheten til å få tilgang til. Det var ønskelig å se på en del variabler utover *lån til eiere*, for å styrke validiteten i analysen.

Forespørselen ble begrenset til å omhandle selskap i Oslo, både på bakgrunn av tidsaspektet med oppgaven, i tillegg til at det var lavere terskel for å få tilgang til datamaterialet som gjaldt Oslo. Ettersom en stor andel av selskapene i Norge hører til i Oslo, vil resultatene mest sannsynlig vil kunne generaliseres. En viktig avgjørelse som måtte tas i forbindelse med søknad om data, var om jeg ønsket aidentifiserte data eller ikke. Jeg fikk signaler fra Skatteetaten om at det var mest hensiktsmessig å bruke anonymisert data, fordi hele prosessen ville ta vesentlig kortere tid, i tillegg til at det ville gjøre det enklere å få tilgang til de dataene jeg ønsket. Valget falt derfor på en forespørsel om anonymisert data. Da utgikk også eventuell meldeplikt hos NSD. Valget innebærer at det ikke foreligger opplysninger i datasettet som kan identifisere selskapene eller enkeltpersoner. Ettersom hensikten med studien er å se på atferd på virksomhetsnivå, anses det ikke som en svakhet ved oppgaven at dataene er aidentifisert.

Det ble avtalt at Oslo kemnerkontor skulle trekke ut data fra selskapenes skattemeldinger og næringsoppgaver, aidentifisere disse og deretter sende dette til Skatteetaten som skulle kvalitetssikre dataene. Dermed startet en prosess med å plukke ut hvilke data som kunne være relevant for oppgaven, som ble basert på teori og tidligere studier. Etter å ha mottatt aidentifisert data, fortsatte arbeidet med å finne hvilke variabler som var mest hensiktsmessige å ha med i oppgaven for å kunne besvare problemstillingen. Det ble oppdaget at ikke all data som ble etterspurt kom med i det kvalitetssikrede datasettet fra Skatteetaten. I utgangspunktet var det ønskelig å se på alle selskap i Oslo, både de som har gitt lån og de som ikke har gitt lån, men på grunn av en misforståelse var kun selskaper som hadde gitt lån med i datasettet. Det hadde vært nyttig og hatt dataene for selskaper som ikke har gitt lån også, ettersom det da kunne blitt gjort en undersøkelse som omfavnet hele populasjonen, og som kunne gitt indikasjoner på hvilke faktorer som skiller selskaper som gir lån til eiere og de som ikke gjør det. I tillegg ble det oppdaget at ikke all annen data som ble etterspurt, kom med, blant annet eierandel i selskapet. Ettersom flere tidligere studier har brukt variabler som eierkonsentrasjon, og styre- og daglig leders eierandel i sine analyser, hadde dette også vært nyttig å ha. Det ble derfor sendt en forespørsel til Skatteetaten om dette, men denne ble ikke besvart. Det ble vurdert om dataene som var mottatt var tilstrekkelig nok til å gjøre en god analyse i oppgaven, og konklusjonen ble at det var tilstrekkelig til å besvare problemstillingen uten data om selskaper som ikke har gitt lån, og faktorer som eierandeler i selskapene.

Det kvalitetssikrede datasettet inneholdt selskapsdata hentet fra næringsoppgavene og skattemeldingene⁵, for 2014, 2015 og 2016, i tillegg til annen informasjon om selskapene som Skatteetaten har, og omfattet selskapsinformasjon om 17 193 selskap med 334 variabler for tre år. Dette utgjorde en stor mengde data, og en rekke valg måtte tas stilling til i utvalgsprosessen.

3.2.1 Populasjon og utvalg

Studiens utvalg består av alle regnskapspliktige selskap tilhørende Oslo som har gitt lån til eiere i minst ett av årene; 2014, 2015, 2016. I kvantitative studier er en avgjørende faktor i hvilken grad utvalget reflekterer den faktiske populasjonen som det blir trukket fra (representativitet) for å kunne vurdere studiens eksterne validitet (Ringdal, 2013). Videre handler begrepsvaliditet i forbindelse med utvalg om i hvilken grad utvalget man faktisk sitter igjen med er statistisk representativt for den populasjonen man ønsker å uttale seg om (Skog, 2004, s.100). I utgangspunktet var det et ønske å si noe om hele populasjonen, men på grunn av begrensninger i datasettet, er populasjonen i denne studien selskaper tilhørende Oslo, som har gitt lån til eiere. Ettersom det er ønskelig med så høy ekstern validitet som mulig, kunne det vært en fordel og sett på alle selskapene i Norge, da det er ønskelig å generalisere resultatene til alle selskaper i Norge som har gitt lån. Det kan for øvrig argumenteres for at selskaper i Oslo kan være representative for hele landet, ettersom en stor andel av alle selskaper holder til i Oslo, og det er et bredt omfang og variasjon i selskapene. Samtidig foreligger det en viss usikkerhet, ved at det *kan* hende at selskaper i Oslo opptrer på en annen måte enn selskaper i resten av landet. Dette kan i så fall svekke den eksterne validiteten.

En annen utfordring er at datasettet kun har informasjon om selskaper som har gitt lån. Det vil derfor ikke være mulig å se forskjeller som kan foreligge i atferden mellom selskapene som gir lån og de som ikke gjør det. Det vil si at populasjonen i denne studien, som jeg kan uttale meg om, vil være selskaper som gir lån til eiere.

⁵ I 2014: selvangivelsen

Undersøkelsen ble til slutt, etter seleksjon av variabler, og ekskludering av enkelte subjekter, bestående av 16 186 selskaper med 28 variabler, i tillegg til den avhengige variabelen, *Lån til eiere*. Ettersom dataen gjelder 3 år, vil det si 48 558 observasjoner totalt. Variablene som anvendes i regresjonsmodellen blir beskrevet i kapittel, 3.4 *Operasjonalisering*.

3.2.2 Vurdering av datamateriale

Reliabilitet handler om nøyaktigheten av dataene som er benyttet i studien, hvilke data som er brukt, måten de er samlet inn og bearbeidet på (Johannesen et al., 2016). Validitet handler om hvorvidt man måler det man har til hensikt å måle (Skog, 2004). Valg av variabler i kvantitativ analyse er knyttet til begrepsvaliditet; Hvorvidt begrepene eller variablene forskeren bruker er presise operasjonaliseringer av det en ønsker å måle, samt om utvalgsmetodene er slik at enhetene blir representative for populasjonen (ibid.).

Skatteetaten kan sies å være en sikker kilde for innsamlingen av data, ettersom deres tall er basert på regelverk om å oppgi riktig informasjon, noe som styrker reliabiliteten i datamaterialet. Videre har skatteetaten utviklet IT-vennlige brukerløsninger, noe som utgjør at selskapene har kunnskap om hva som skal plasseres hvor (Revisorforeningen, 2020). I tillegg benyttes gjerne revisor eller ekstern regnskapsfører som kvalitetssikrer datagrunnlaget, før det blir innsendt til Skatteetaten. Dette styrker validiteten i dataene. Skatteetaten og Brønnøysundregistrene har også selv kontrollfunksjoner for å luke ut feil i dataene, blant annet går alle selvangivelser gjennom en maskinell kontroll som plukker ut skattemeldinger som vurderes nærmere av deres saksbehandlere (Djupdal et al., 2015). Man kan derfor stole på reliabiliteten i dataene til en viss grad. Det kan likevel forekomme feil i datagrunnlaget. Dersom det foreligger feil i datagrunnlaget, vil dette mest sannsynlig skyldes feilutfylling av skattemeldinger og næringsoppgavene gjort av selskapene selv, eller feilavlesning i den maskinelle registreringen.

For å styrke reliabiliteten i denne oppgaven, er det derfor kontrollert for potensielle feil i innhenting eller inntasting av data ved å foreta en analyse av deskriptiv statistikk, der maksimum- og minimumsverdier kan indikere feil. Det ble observert negativ omsetning og også relativt høye verdier på enkelte av variablene, men ettersom utvalget er stort, er det ikke

unaturlig med stor variasjon mellom selskapene, og det er heller ikke utenkelig at noen selskaper har negative tall. Videre ble det foretatt kontrolltiltak med stikkprøver mellom enkelte av variablene i rådataen og resultatene av årene 2014, 2015 og 2016, for å utelukke unaturlig stor variasjon som kunne skyldes feil i datasettet. Det ble ikke funnet vesentlige feil. Kontrolltiltakene har bidratt til å bedre den kvalitetsmessige kontrollen av dataen, og har dermed styrket studiens reliabilitet.

3.2.3 Frafallsanalyse

Størrelsen på frafallet av data påvirker generaliseringen. Dersom bortfallet er på 5-10 % er det imidlertid fortsatt ganske stor tillit til generaliseringen av resultatene (Johannessen et al., 2016). Først ble alle selskaper som ikke var AS eliminert fra datagrunnlaget. Ettersom det i oppgaven ønskes å se på selskaper med selskapsformen AS, er dette et nødvendig frafall. En grunn til avgrensningen til AS i denne studien, er at aksjeloven § 10-11 fjerde ledd ikke omfatter alle selskapstyper. Blant annet gjaldt den ikke for DA før i mai 2016.

Deretter ble alle selskaper som hadde negative lån eller negativt utbytte fjernet. Dette grunnet at enkelte selskaper hadde ulogiske store negative tall. Ulogisk fortegn behøver ikke bety at det er alvorlige feil ved regnskapet, men det er unormalt i forhold til det som er typisk for selskapene. Dette kan være korrekt, men det kan også være feil. En årsak til negative tall, kan være tastefeil. Tastefeil kan påvirke datasettets reliabilitet, og det ble derfor besluttet å ekskludere disse selskapene fra utvalget.

Det er foretatt en frafallsanalyse for å vise hvor mange objekter som er trukket fra i de forskjellige kategoriene.

Selskaper med lån til eiere (bruttoutvalg/populasjon)	17 193
Observasjoner andre selskapsformer enn AS	724
Uoppgitt	9
Nettoutvalg AS	16 459
Selskaper med oppgitt negative lån	251
Selskaper med oppgitt negativt utbytte	21
Nettoutvalg	16 186
Totalt bortfall av utvalg	1 007
Prosentvis bortfall	5 %

Tabell 1- Frafallsanalyse

På bakgrunn av frafallene ble analyseenhetene redusert fra 17 193 til 16 186. Dette er prosentvis ikke en veldig stor nedgang i utvalget, og det er derfor rimelig å anta at det fortsatt er mulig å trekke konklusjoner som vil være valide ut fra analysene. Hvis de som har falt fra skiller seg vesentlig fra objektene som er med i undersøkelsen svekkes utvalgets representativitet (Grønmo, 2004). Ettersom utvalget kun er redusert med 5 %, og største delen av reduksjonen skyldes elimineringen av andre selskapsformer enn AS, vurderes frafallet til å ikke være betydelig for resultatet av studien, og det anses at den eksterne validiteten og begrepsvaliditeten dermed ikke er svekket.

3.3 Operasjonalisering

For å kunne omsette teoretiske begreper til noe målbart, må definering og operasjonalisering av sentrale begreper i forskningsspørsmålet gjøres før undersøkelsen (Ringdal, 2013; Jacobsen, 2005). For å kunne analysere hvordan omklassifiseringsregelen har påvirket skatteatferden hos selskapene, må begrepene som inngår i regresjonsmodellen operasjonaliseres. Dette er viktig for å sikre studiens validitet. Videre er datamaterialet i denne studien basert på tall i faste poster i selskapenes næringsoppgave og skattemelding, som også gjerne blir bekreftet og kvalitetssikret av revisor eller regnskapsfører, noe som styrker validiteten til variablene som er benyttet i denne studien.

Under presenteres en gjennomgang av hvordan det er valgt å operasjonalisere den avhengige variabelen. Deretter følger operasjonaliseringen av de uavhengige variablene i hypotesene. For å kontrollere for andre effekter på *Lån til eiere*, er det til slutt foretatt operasjonalisering av uavhengige kontrollvariabler, som er valgt ut fordi de ofte er inkludert i atferdsstudier om skatt og økonomiske forhold.

3.3.1 Avhengig variabel- Lån til eiere

Ved innsamling av kvantitative data er det spesielt viktig å være bevisst på om det som måles er det som forsøkes å måles for å sikre validiteten i studien (Johannesen et al., 2016). I denne oppgaven ønskes det å undersøke aksjeselskapers skatteatferd. Formålet med studien er å se

på økonomiske virkninger av omklassifiseringsregelen, ved å studere utviklingen av mengden lån fra selskap til eiere i årene 2014, 2015 og 2016. Videre ønskes det å se hvilke faktorer som eventuelt påvirker *Lån til eier* i disse årene. Modellens avhengige variabel, *Lån til eiere*, angir hvor mye lån selskapene gir til eiere i årene 2014, 2015 og 2016, målt i kroner.

Lån brukes som en fellesbetegnelse på «kreditt eller sikkerhetsstillelse» ved omtalen av skatteloven § 10-11 fjerde til sjettede ledd. Lån defineres vanligvis som en gjensidig transaksjon, hvor aksjonæren har tilbakebetalingsplikt. Kreditt fra selskap til aksjonær, føres på fordringskontoer i regnskapet. I selskapets regnskap skal fordring til eiere føres enten som en kortsiktig fordring til aksjonær på balansekonto 1565 *Fordring aksjonær* (Kortsiktig lån) eller på 1370-kontoene, *Langsiktig lån til eiere*. Disse oppgis som poster i næringsoppgave 2 i feltet «1565 Kortsiktige fordringer mot eier/styremedlem o.l.» og i feltet «1370 Fordringer på eiere styremedlem o.l.» på side 3 i balansen (Skatteetaten, 2018).

I utgangspunktet skal konto 1565 som kortsiktig fordring omklassifiseres og krediteres kontoen i regnskapet i slutten av regnskapsåret. Dette gjøres ikke alltid, og derfor er saldoen både på konto 1370 og 1565 interessant å se på i denne oppgaven. Selskapene oppgir også lån i feltet «*Lån og sikkerhetsstillelse lånebeløp pr 31.12*» på side 1 i RF-1028 *Skattemelding for inntekts- og formuesskatt - aksjeselskaper mv*. Imidlertid fremkom det under testing av variabler at denne posten kan inneholde tall kun fra post 1370 eller fra 1565, totalen fra begge, eller at det i enkelte tilfelle er oppgitt lånebeløp i denne posten, som ikke fremkommer av post 1565 eller 1370. For å få mest mulig konsistente tall, ble det besluttet å legge sammen saldoene i post 1565 og 1370 og betegne disse som variabelen *Lån til eier*. Tallene gjelder per 31.12 det aktuelle året.

3.3.2 Uavhengige variabler

Det kan være mange faktorer som påvirker om, og i hvilket omfang, selskapene gir lån til eiere. Hypotesene som er formulert i kapittel 2, danner grunnlaget for forklaringsvariablene som brukes i regresjonsmodellene. Først presenteres forklaringsvariablene, deretter presenteres kontrollvariablene. Alle tall og informasjon fra datasettene, gjelder pr. 31.12 det aktuelle året.

Dummyvariabel

Flere av variablene i datasettet er kodet til dummyvariabler, dikotome variabler med verdien 0 eller 1. 1 hvis de har rapportert noe som omfattes av den konkrete kategorien, 0 hvis ikke. Koeffisientene viser forskjell i gjennomsnittlig Y (den avhengige variabelen) mellom den aktuelle kategorien og referansekategorien. En signifikanstest av dummyvariabelen forutsetter lik varians i gruppene, altså en homoskedastisk modell (Skog, 2004).

Forklaringsvariabler

Utbytte

Av § 10-11 fjerde ledd følger det at «kreditt eller sikkerhetsstillelse» skal «regnes som utbytte» for aksjonæren. Ettersom en konsekvens av regelen av 07.10.2015 (omklassifiseringsregelen) er at lån til eiere skal utbyttebeskattes, er det relevant å se på utbytte som en forklaringsvariabel i denne oppgaven.

I næringsoppgaven er det to poster med opplysninger om utbytte. De består av post 2055 *Avsatt utbytte* og post 2800 *Avsatt utbytte*. I Post 2055 *Avsatt utbytte* føres utbytte for selskap som utarbeider årsregnskap i henhold til IFRS. Det er imidlertid ikke mange selskaper i utvalget som følger denne standarden, derfor ble det utelukket å bruke denne variabelen i analysene. I post 2800 *Avsatt utbytte* føres utbytte og årlig rente på egenkapitalbevis som er foreslått, men ennå ikke vedtatt av generalforsamlingen. I tillegg oppgis utbytte i selskapets skattemelding i posten (*totalt*) *besluttet utdelt i inntektsåret/renter* (Skatteetaten, 2018). Ettersom det ønskes svar på om utbytte er en påvirkende faktor for utviklingen av lån til eiere, er det valgt å benytte post 2800 *Avsatt utbytte* i analysene.

Størrelse

Størrelsen på selskapet oppfattes som en relevant variabel når bedrifters atferd studeres (Fallan & Fallan, 2019). Størrelsen kan operasjonaliseres på ulike måter. Både salg, eiendeler, markedsverdi og antall ansatte kan benyttes som variabel på størrelse (ibid.). I tidligere studier er blant annet selskapenes omsetning, eiendeler og antall ansatte benyttet som mål på størrelse (Lanis & Richardson, 2012; Fallan & Fallan, 2019; Langlie, 2015; Collis et al., 2004; Nygaard, 2016). I analysen i denne studien er det valgt å måle selskapets størrelse ut fra selskapenes omsetning (driftsinntekter), i likhet med Collis et al. som operasjonaliserte

størrelse ved å benytte selskapenes omsetning. Det er for øvrig foretatt en analyse der driftsinntekter er byttet ut med antall ansatte (se vedlegg 9).

Små selskaper i utvalget kan velge om de vil ha revisjon eller ikke. Dette kunne tilsi at utslag i resultatene påvirkes av skjevhet i analysene fordi det er sannsynlig at flere store selskaper vil velge revisor. Det er imidlertid kontrollert for størrelse i analysene, ved at variabelen for størrelse (driftsinntekter) er med i regresjonsanalysen. Dette blir dermed ikke en påvirkende faktor i resultatene. På bakgrunn av tidligere forskning presentert i kapittel 2.1, forventes det at betakoeffisienten til variabelen *driftsinntekter* vil være positiv.

Revisor, en av de 4 store

Det antas at dersom selskapet har revisor som er en av de 4 store, kan dette ha betydning for i hvilken grad det gis lån til eiere. Revisor kan spille en viktig rolle i forebygging og avdekking av økonomisk kriminalitet fordi revisor har en viktig kontrollfunksjon hos årsregnskapspliktige virksomheter (Skattedirektoratet, 2019). Revisor er benyttet som variabel i en rekke tidligere studier. I masteroppgaven til Haugen og Nygren (2015) ble det funnet at virksomheter uten revisor og regnskapsfører har større tilbøyelighet til å unndra skatt. Deres undersøkelse var i samsvar med Berset et al. som fant at ekstern kontroll reduserer skatteunndragelser (Haugen og Nygren, 2015). Funnene ble støttet av agentteorien, ved at innføring av kontrollmekanismer kan redusere opportunistisk atferd fra agentens side.

I denne studien skiller det mellom selskapene som har revisor generelt, og videre hvilke av disse som har revisor som er av de 4 store for å se om det er signifikante forskjeller mellom disse kategoriene. Sistnevnte er valgt som kontrollvariabel. Det antas at funnene som gjelder revisor generelt, også vil gjelde for de 4 store. Revisjonsselskapene som regnes som de 4 store er revisorhusene PricewaterhouseCoopers (PWC), Deloitte, Ernst & Young og KPMG. Ettersom disse sies å være tegn på kvalitet (Langli, 2015; Che et al., 2019), er det interessant å se om det vil være signifikant forskjell mellom selskapene som har en av de fire store som revisor, bruk av revisor generelt og de som ikke har revisor i sammenheng med hvor mye lån som gis til eierne. Ut fra dette, og argumentasjonen i kapittel 2, antas det at det vil være negativ sammenheng mellom *revisor, en av de fire store* og *lån til eiere*.

For å operasjonalisere effekten av de selskapene som har revisor som er en av de fire store, eller ikke, skilles dette ved hjelp av en dikotom variabel.

Har en av de 4 store som revisor = 1

Har ikke en av de 4 store som revisor = 0

Kontrollvariabler

Har revisor

Flere studier har, som tidligere nevnt, benyttet revisor som variabel i sin studie. Nygaard (2016) brukte en dikotom variabel for selskapene som hadde revisor og ikke, for å se på forskjellene i skatteaggressiviteten mellom gruppene som ble målt. I likhet med argumentasjonen om de fire store revisjonsselskapene, der tidligere studier og teori tilsier negativ sammenheng mellom å ha revisor og lån til eiere, antas det samme resultat her. For å operasjonalisere effekten av selskapene som har revisor og ikke, skilles dette ved hjelp av en dikotom variabel, på følgende måte:

Har revisor = 1

Har ikke revisor = 0

Har ekstern regnskapsfører

Tidligere forskning innenfor beskatning har også inkludert ekstern regnskapsfører som variabel (Antonsen et al., 2017; Langli, 2015; Berset et al., 2010; Haugen & Nygren, 2015; Nygaard, 2016). Ekstern regnskapsfører har i likhet med revisor et ansvar for at arbeidet er i tråd med loven og god regnskapsskikk. Regnskapsfører har også en regnskapsfunksjon for selskapet. En ekstern regnskapsfører kan derfor, i likhet med revisor, fungere som en kontrollmekanisme som reduserer opportunistisk atferd fra selskapenes side. For å kunne måle om selskapers bruk av regnskapsfører har innvirkning på *Lån til eiere*, separeres gruppene som har og ikke har regnskapsfører, i en dikotom variabel. På bakgrunn av tidligere studier og teori, antas det en negativ sammenheng mellom å bruke regnskapsfører og lån til eiere i selskapet.

Har regnskapsfører = 1

Har ikke regnskapsfører = 0

Bransje

Flere andre studier om skatteatferd, har benyttet bransje som variabel (Berset et al., 2010; Antonsen et al., 2017; Haugen og Nygren, 2015). I en studie Fifka (2013) gjorde, viste det seg at av 186 studier, hadde 44 % bransje eller industri som variabel og i 90 % av disse studiene fant at bransje var signifikant forklaringsvariabel for rapportering. I Haugen og Nygrens studie peker de på tre bransjer som ut fra medieoppslag og ifølge Skatteetaten og Økokrim, skiller seg ut som risikobransjer i forbindelse med skatt; overnatting og servering, bygg- og anlegg og renhold. De har videre klassifisert ytterligere fire bransjer som risikobransjer for skatteunndragelser. I utvalget i denne studien er variabelen inndelt etter norsk standard for næringsgruppering. Inndelingen er grovt inndelt med 17 bransjer, inkludert «Uoppgitt». Det vil derfor i denne studien ses på om noen av disse bransjene skiller seg ut ved å gi mer eller mindre lån til eiere. I regresjonsanalysene i kapittel 3.4, er de 9 variablene som viste seg å ha signifikans inkludert.⁶ Hver bransje skilles med en dikotom variabel:

Aktuell bransje = 1

Ikke i den aktuelle bransjen = 0

Morselskap

Tidligere forskning har undersøkt sammenhengen mellom skatteatferd og datterselskap. Det har vært vanlig å benytte datterselskap som mål på kompleksiteten i et selskap. I datasettet fra Skatteetaten var det opplysninger om selskapet var i konsern og om det var morselskap. Opplysningene om selskapet var i konsern var mangelfulle og inkonsekvente, og variabelen ble derfor utelukket for videre analyse. Jeg har ikke funnet tidligere studier som benytter morselskap som forklaringsvariabel, men det ønskes å se om det foreligger sammenheng mellom hvor mye lån selskapene gir til eierne og om selskapet er morselskap. For øvrig benyttet Nygaard (2016) *datterselskap* som variabel i sin masteroppgave, med positiv sammenheng med effektiv skattesats.

⁶ For fullstendige regresjonsanalyser med alle bransjene, se vedlegg 4 til 6.

Variabelen er kodet til en dikotom variabel for å kontrollere effekten fra de som er morselskaper og de som ikke er morselskaper.

Er morselskap = 1

Er ikke morselskap= 0

Tilleggsskatt daglig leder

Hvis selskapet tidligere har vært utsatt for misligheter eller selskapet eller dens ledelse har vært mistenkt for ulovligheter, kan dette oppfattes som indikasjoner på forhøyet risiko (Olsen, 2007). Det er derfor interessant å undersøke om det er signifikante forskjeller mellom selskapene med en daglig leder som er ilagt ekstra beskatning, og hva det gjør med atferden til selskapet. For å operasjonalisere kontrollen av eventuell påvirkning fra et selskap der daglig leder er ilagt tilleggsskatt i perioden 2009 til 2016, er det oppgitt et intervall i analysene, delt opp fra 0 til 6, der 0 betyr at daglig leder ikke har fått tilleggsskatt, mens 6 betyr at det er ilagt tilleggsskatt i 6 av årene. Nygaard (2016) så i sin masteroppgave på sammenhengen mellom skatteaggressivitet og selskaper som er ilagt tilleggsskatt, og fikk ut fra sine analyser positiv sammenheng.

Totalkapitalrentabilitet, resultatgrad og gjeldsgrad

For å se om det forekommer sammenheng mellom lån til eiere og lønnsomheten i selskapene, er det valgt å ta med selskapenes resultatgrad og totalkapitalrentabilitet (TKR) som uavhengige kontrollvariabler. Ifølge Fallan & Fallan (2019) er dette variabler som ofte er brukt i denne type studier, for å kontrollere om lønnsomme bedrifter opptrer annerledes enn andre. TKR er et sentralt nøkkeltall som forteller om lønnsomheten til et selskap. Resultatgrad defineres av Statistisk Sentralbyrå som ordinært resultat (før skatt) i prosent av salgsinntektene i sin regnskapsstatistikk. Det vurderes som positivt med så høy resultatgrad som mulig. Både TKR og resultatgrad er målt som prosenttall. Det er vanskelig å predikere hvordan lønnsomheten i selskapene i sammenheng med lån til eiere, slår ut. I tidligere studier har det vært vanlig å kontrollere for selskapenes lønnsomhet (Dyregang et al., 2010; Lanis og Richardson, 2012; Chan et al., 2013; Klassen et al., 2015), og lønnsomhet har hatt en negativ sammenheng med selskapenes skatteaggressivitet.

Selskapets gjeldsgrad er tatt med som kontrollvariabel for å se om det kan påvirke mengden lån. Gjeldsgraden viser forholdet mellom kapital som er finansiert av utenforstående, og kapital som er finansiert av eierne. Gjeldsgrad måler i hvor stor grad en privatperson eller bedrift er egnet til å håndtere tap før det går ut over betjeningsevnen, for eksempel i forbindelse med finansiering/lån. Variabelen er uttrykt i prosenttall i analysene.

Balansesum

For å undersøke om størrelsen på selskapets balansesum har effekt på mengden lån som gis til eiere, inkluderes *egenkapital* og *gjeld* som kontrollvariabel i analysen. Tallene er oppgitt i selskapenes balanse, og er summen av all gjeld og egenkapital i foretaket. Egenkapital er den delen av kapitalen som eierne i virksomheten har skutt inn selv, og/eller som er opptjent gjennom drift og reinvestert i bedriften. Egenkapital kan også beskrives som en virksomhets eiendeler minus gjeld (aksjeloven). Variabelen måles i kroner.

Operasjonaliseringen av avhengig variabel, forklaringsvariabler og kontrollvariabler er oppsummert i tabell 2 under:

Fenomen	Operasjonalisering	Beskrivelse
Lån til eiere	Størrelse på oppgitt lån, oppgitt i kroner	Post 1565 og 1370 fra Næringsoppgaven
Utbytte	Størrelse på avsatt utbytte, oppgitt i kroner	Post 2800 Avsatt utbytte fra Næringsoppgaven
Har revisor, en av de 4 store	Dummy variabel	Har revisor, en av de 4 store =1
Størrelse	Selskapets omsetning, oppgitt i kroner	Driftsinntekter
Har revisor	Dummy variabel	Har revisor =1
Har ekstern regnskapsfører	Dummy variabel	Har regnskapsfører =1
Tilleggsskatt daglig leder	Dummy variabel	Ilagt tilleggsskatt = 0 til 6
Morselskap	Dummy variabel	Selskaper med status morselskap = 1
Tilleggsskatt daglig leder	Dummy variabel	Ilagt tilleggsskatt = 0 til 6
Bransje	Dummy variabel	I aktuell bransje =1
Lønnsomhet	Opgitt i prosenttall	TKR og resultatgrad
Gjeldsgrad, finans	Opgitt i prosenttall	Gjeldsgrad
Balansesum	Selskapets balanse, oppgitt i kroner	Egenkapital & Gjeld

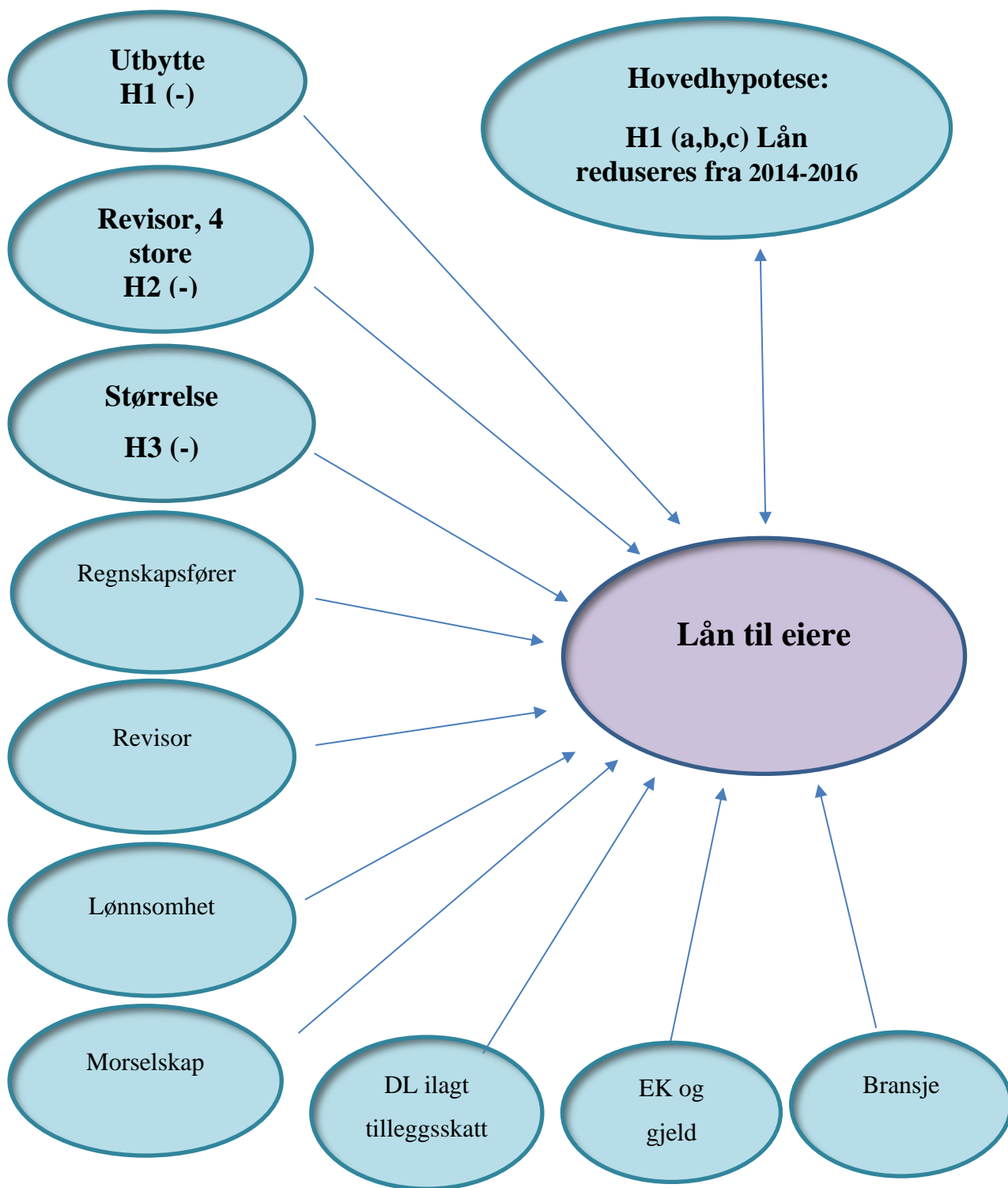
Tabell 2-Operasjonalisering

3.3.3 Presentasjon av modellen

I denne studien benyttes multipl linear regresjonsanalyse for å undersøke og beskrive forholdet mellom forklaringsvariablene og den avhengige variabelen. Videre forutsettes det ingen multikollinearitet på bakgrunn av resultatene i kapittel 4.2, som viser at ingen VIF-verdier var over 5. Dette indikerer at multikollinearitet ikke er et problem i denne modellen (Hammervold, 2012). På bakgrunn av etablert teori og tidligere studier, kan følgende regresjonslikning besvare forskningsspørsmålet i denne oppgaven:

$$\begin{aligned} \text{Lån til eiere}_{it} = & \alpha + \beta_1 \text{Avsatt utbytte}_{it} + \beta_2 \text{Driftsinntekter}_{it} + \beta_3 \text{EK\&Gjeld}_{it} + \beta_4 \text{Resultatgrad}_{it} \\ & + \beta_5 \text{Gjeldsgrad}_{it} + \beta_6 \text{TKR}_{it} + \beta_7 \text{Morselskap}_{it} + \beta_8 \text{Har regnskapsfører}_{it} + \beta_9 \text{Har revisor}_{it} + \beta_{10} \\ & \text{Revisor_enavde 4 store}_{it} + \beta_{11} \text{Tilleggsskattedagligleder}_{it} + \beta_{12} \text{Finansiering og forsikring}_{it} + \beta_{13} \\ & \text{Varehandel, reparasjon av motorvogner}_{it} + \beta_{14} \text{Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste}_{it} \\ & + \beta_{15} \text{Forretningsmessig tjeneste}_{it} + \beta_{16} \text{Bygg og anleggsvirksomhet}_{it} + \beta_{17} \text{Forretningsmessig tjeneste}_{it} \\ & + \beta_{18} \text{Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning}_{it} + \beta_{19} \text{Jordbruk, Skogbruk, fiske}_{it} + \beta_{20} \\ & \text{Bergverksdrift og utvinning}_{it} + \varepsilon_{it} \end{aligned}$$

Modellen over viser sammenhengen mellom den avhengige og de uavhengige variablene. I modellene er α en konstant, ε er et stokastisk feilledd og betaene (β) er standardiserte regresjonskoeffisienter. i = Individuelle selskaper (N), t = år 2014, 2015 eller 2016. Under vises forskningsmodell som inkluderer alle variablene som er benyttet i regresjonsanalysen.

Figur 3-Forskningsmodell med alle variabler inkludert

4. Resultat

4.1 Deskriptiv statistikk

Tabell 3 nedenfor gir en oversikt over beskrivende statistikk. Av tabellen fremkommer det at gjennomsnittet for den avhengige variabelen *lån til eiere* har gått ned fra 2014 til 2016. I 2014 er gjennomsnittet på kr 454 221. Standardavviket er på kr 2 837 579. Gjennomsnittlig lån fra selskap til eiere i 2015 er på kr 413 908 mens standardavviket er på kr 3 081 784. I 2016 er gjennomsnittet for *Lån til eiere* på kr 357 668, med standardavvik på kr 2 592 196. Minimumsbeløpene på kr 0 stemmer overens med at selskapene med negative tall for lån er fjernet fra utvalget. Videre indikerer de høye tallene i standardavvikene en relativ stor spredning i utvalget. For variabelen *utbytte* viser tabellen minimumsbeløp på kr 0, som stemmer med at selskap med negativt utbytte er ekskludert fra utvalget. Gjennomsnittlig utbytte øker fra året 2014 til året 2016, med en nedgang i gjennomsnittet i 2015. Gjennomsnittet er på kr 814 459 i 2014, mens standardavviket er på kr 17 153 684. Maksimumsverdien er relativt høy. Samme mønster vises for 2015 og 2016.

Når det gjelder *TKR* (total Kapitalrentabilitet) og *resultatgrad*, har disse variablene negative minimumstall, og derfor er gjennomsnittet for resultatgraden negativ i 2014, 2015 og 2016. Standardavvikene i utvalget er derimot positive. *Gjeldsgraden* for selskapene med lån viser et gjennomsnitt på 2,22 i 2014, 2,8 i 2015 og 1,34 i 2016. Variablene *driftsinntekter* og *EK og gjeld* viser også stor spredning, med gjennomsnittlig tall fra minimumsbeløp som er negative opp til 11-sifferede beløp.

Den deskriptive statistikken viser at 15 % av selskapene i utvalget er mor i konsern. Videre fremkommer det at 57 % av selskapene har regnskapsfører og 45 % har revisor. Av utvalget, har 12 % «en av de 4 store» som revisor. Tabellen viser at *tilleggsskatt daglig leder* har et intervall på 0 til 6 år. Gjennomsnittet ligger på 0,18 som vil si at daglig leder i gjennomsnitt har tilleggsskatt i 0,18 år. Standardavviket er på 0,56. Imidlertid er det for ca. 50% av selskapene i utvalget ikke oppgitt opplysninger om de har daglig leder som er ilagt tilleggsskatt, noe som fremkommer ved antall observasjoner (N) i tabellen. Nederste halvdel av den beskrivende statistikken viser hvilke bransjer selskapene i utvalget hører til. Bransjen med høyest gjennomsnitt er *Varehandel, reparasjon av motorvogner* med 18%. Deretter

følger Omsetning, drift av eiendom og Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste med 17 % og bransjen bygg- og anlegg med 10 %.

	Deskriptiv statistikk				
	N	Gj. Snitt	Standardavvik	Minimum	Maksimum
Lån til eiere 2014	16186	454 221,18	2 837 578,62	0	144 045 000
Lån til eiere 2015	16186	413 908,32	3 081 784,49	0	232 500 000
Lån til eiere 2016	16186	357 667,61	2 592 196,64	0	132 155 000
Avsatt utbytte 2014	16186	814 458,98	17 153 683,56	0	1 700 000 000
Avsatt utbytte 2015	16186	746 486,53	22 393 262,01	0	2 622 609 000
Avsatt utbytte 2016	16186	884 313,42	18 738 233,11	0	1 630 000 000
Driftsinntekter 2014	13702	31 202 297,11	551 659 723,27	-3 658 000	38 804 523 000
Driftsinntekter 2015	14000	31 018 243,79	584 343 215,15	-14 466 000	43 545 243 000
Driftsinntekter 2016	13741	32 916 288,26	613 423 437,20	-22 554 000	44 216 310 000
EK og gjeld 2014	16186	41 828 441,06	753 010 927,14	-205 000	79 208 470 000
EK og gjeld 2015	16186	45 214 797,23	778 840 310,79	-381 000	77 887 597 000
EK og gjeld 2016	16186	46 808 050,29	848 698 981,69	-2 800 000	84 753 598 000
Resultatgrad 2014	16186	-111,06	6 498,78	-649 438,08	66 115,03
Resultatgrad 2015	16186	-44,95	1 946,08	-233 754,13	9 724,11
Resultatgrad 2016	16186	-25,13	864,29	-62 681,68	58 102,63
Gjeldsgrad 2014	16186	2,22	30,66	-1 567,60	1 282,05
Gjeldsgrad 2015	16186	2,81	46,07	-746,41	4 546,88
Gjeldsgrad 2016	16186	1,34	42,03	-2 679,94	2 209,68
TRK 2014	16186	-12,21	857,77	-87 882,81	8 379,89
TRK 2015	16186	-120,69	14 318,92	-1 820 087,72	43 363,34
TRK 2016	16186	-14,2	1 031,52	-118 309,97	11 814,36
Morselskap	16186	0,15	0,36	0	1
Har regnskapsfører	16186	0,57	0,49	0	1
Har revisor	16186	0,45	0,5	0	1
Revisor, en av de 4 store	10562	0,12	0,33	0	1
Tilleggsskatt daglig leder	7945	0,18	0,56	0	6
Industri	16186	0,03	0,17	0	1
Omsetning, drift av eiendom	16186	0,17	0,37	0	1
Finansiering og forsikring	16186	0,07	0,26	0	1
Varehandel, reparasjon av motorvogner	16186	0,18	0,38	0	1
Faglig, vitenskap, teknisk	16186	0,17	0,38	0	1
Forretningsmessig tjeneste	16186	0,06	0,23	0	1
Bygg - og anlegg	16186	0,1	0,3	0	1
Helse- og sosialtjenester	16186	0,04	0,19	0	1
Elektrisitet, gass, damp og varmtvann	16186	0	0,05	0	1
Overnattings- og servering	16186	0,04	0,19	0	1
Kulturell virksomhet	16186	0,02	0,14	0	1
Undervisning	16186	0,02	0,13	0	1
Informasjon og kom.	16186	0,08	0,27	0	1
Annen tjenesteyting	16186	0,01	0,12	0	1
Jordbruk, Skogbruk, fiske	16186	0	0,04	0	1
Uoppgitt	16186	0,01	0,1	0	1
Bergverksdrift og utvinning	16186	0	0,03	0	1

Tabell 3 Deskriptiv statistikk

4.2 Korrelasjon

Tabell 4-6⁷ viser samvariasjonen mellom alle variablene for de tre årene 2014, 2015 og 2016. Pearson's r og to-sidig signifikansnivå er inkludert.

Når multippel regresjon brukes, vil en høy korrelasjon mellom uavhengige variabler kunne føre til multikollinearitet (Hammervold, 2012). Tallene for 2016 i tabell 6, viser at det ikke er noen problematiske korrelasjoner. Det fremkommer av tabellene for 2014 og 2015 signifikant, men høy, positiv korrelasjon mellom *Driftsinntekter* og *Egenkapital og gjeld* ($r=0,701$, $p < .001$).

Hovedtrekkene for tabellene er at det fremkommer signifikante og positive korrelasjoner mellom *Lån til eiere* og *Ek og Gjeld*, i 2014 ($r= 0,027$ og $p < .001$), 2015 ($r= 0,033$ $p < .001$), og 2016 ($r=0,024$ $p < .001$). Andre variabler som er signifikante på 1 %-nivå, og positive i alle tre årene, er samvariasjonen mellom *Lån til eiere* og *Morselskap*, og *lån til eiere* og om selskapet har *revisor*. Av bransjevariablene er *Omsetning og drift i eiendomsselskap* og *Finansiering og forsikring* signifikante med $p < .001$ og positivt korrelerte med *Lån til eiere* i alle årene. Bergverksdrift og utvinning er positivt korrelert i 2014 på 1%-nivå. Videre avslører tabellen negativ korrelasjon mellom *Lån til eiere* og bransjene *Varehandel, reparasjon av motorvogn, Informasjon og kommunikasjon og Faglig, teknisk og vitenskapelig*.⁸

4.3 T-test

En t-test er den vanligste testen som blir benyttet for å finne ut om forskjeller mellom to gjennomsnitt i utvalget, også gjelder i populasjonen (Jacobsen 2005, s. 359). For å se om det er endringer på hvor mye lån selskapene har gitt til eiere mellom 2014 til 2016, benyttes en t-test for å undersøke om det er signifikante endringer i gjennomsnittsverdiene (*lån til eier* i

⁷ Vedlegg 1-3

⁸ Sistnevnte er på 5% signifikansnivå i 2015, og 1-% signifikansnivå i 2014 og 2016

2014, 2015 og 2016). Ved å sammenligne gjennomsnittsnivået før og etter lovendringen kan det gjennom testen avklares hvorvidt eventuelle endringer er statistisk signifikante.

		Gjennomsnitt	t-verdi	p-verdi
Par 1	Lån til eiere2016 – Lån til eiere2015	-56 240,70	-2,713	0,007
Par 2	Lån til eiere2015 – Lån til eiere2014	-40 312,86	-1,841	0,066
Par 3	Lån til eiere2016 – Lån til eiere2014	-96 553,56	-4,186	0,000

Tabell 7- T-test (paret t-test)

Gjennomsnittet for mengden lån selskapene har gitt til eiere har sunket med kr 40 313 fra 2014 til 2015 og med ytterligere kr 56 241 fra 2015 til 2016. Fra 2014 til 2016 har dermed gjennomsnittlig lån til eiere gått ned med kr 96 553. Utviklingen er ifølge tabellen signifikant mellom årene 2015 til 2016 og fra 2014 til 2016.

4.4 Regresjonsanalyse

For å se hvilke faktorer og i hvilken grad, som påvirker hvor mye lån selskapene gir til eiere, benyttes en regresjonsanalyse. Målet med analysen er å se hva som eventuelt karakteriserer de selskapene som har gitt større eller mindre mengde lån til eierne. Multivariat regresjonsanalyse er det analyseverktøyet man helst bruker dersom uavhengige variabler overstiger to variabler (Ringdal, 2013). I denne oppgaven er det over 20 ulike uavhengige variabler som er med i analysene. Multivariat regresjonsanalyse blir derfor det naturlige valget. Regresjonsanalysen er delt opp per år, 2014, 2015 og 2016. I tabell 8 til 10 nedenfor presenteres variablenes standardfeil, standardiserte betakoeffisienter, tilhørende t- og p-verdi, samt modellens F-verdi og justert forklaringsgrad. Koeffisientene angir hvor mye den avhengige variabelen endres ved én enhets endring. Det mest fornuftige dette kan fortelle er i hvilken retning de uavhengige variablene påvirker den avhengige variabelen (Ringdal, 2013).

4.4.1 Vurdering av modellen

Ved bruk av multippel regresjonsanalyse må det undersøkes om regresjonsanalysens forutsetninger om multikollinearitet er oppfylt, og videre om residualene er normalfordelte og homoskedastisitet er oppfylt (Skog, 2004). Konsekvenser av multikollinearitet kan være upresise estimater og overestimerte standardfeil. Dette kan føre til ikke-signifikante variabler og at de statistiske testene ikke lenger er til å stole på. Resultatene i korrelasjonsmatrisene ble derfor undersøkt.⁹ Det er videre foretatt analyser av regresjonsanalysens forutsetninger. Analysen viser at residualene er normalfordelte og at det ikke er problemer med homoskedastisitet. Konklusjonen er derfor at forutsetningene som må ligge til grunn for å benytte en regresjonsanalyse er til stede.

For alle tre årene fungerer bransjen *Omsetning og drift av fast eiendom* som referansebransje for de øvrige bransjene. Det vil si at denne er ekskludert fra analysen, og det er denne variabelen de andre bransjevariablene måles mot. Det er videre verdt å merke seg at bransjen *bergverksdrift og utvinning* kun er med i regresjonsanalysen for 2014. I 2015 og 2016 er denne bransjen (automatisk) utelatt som variabel i analysene på grunn av for få observasjoner. I utgangspunktet vil kun variabler med signifikante verdier kommenteres i analysen under foruten når den aktuelle variabelen er signifikant i minst ett av årene.

4.4.2 Resultater

2014

Testen av modellen som helhet (se tabell 8¹⁰) viser en F-verdi på 20,135 med en p-verdi på 0,000, noe som betyr at modellen er statistisk bedre enn ingen modell. Resultatene viser at hele modellen er signifikant på 1%-nivå. R^2 er på 18 %, mens justert R^2 er på 17 % og dette

⁹ Se kapittel 4.2

¹⁰ Vedlegg 7- Anova-test

kan fortolkes som at de uavhengige variablene samlet forklarer 17 % prosent av variasjonen i den avhengige variabelen, *Lån til eiere*.

Av resultatene for tabell 8 fremkommer det at syv av variablene viser seg å være signifikante på 1- og 5 %-nivå. Variabelen *utbytte* er ikke signifikant i regresjonsanalysen, men i alternativ analyse for 2014, med antall ansatte som alternativt mål på størrelse, er det en positiv signifikant sammenheng mellom utbytte og lån til eiere.¹¹ Det vil si at det er sannsynlig at jo høyere mengde utbytte som avsettes, jo større mengde lån gis.

Driftsinntekter i 2014 har en negativ signifikant effekt på lån til eiere med en betakoeffisient på -0,556. Dette vil si at jo høyere driftsinntekt, jo lavere lån i selskapet. Driftsinntektene er signifikante på 1 %-nivået, som betyr at man med 99,9% sikkerhet kan si at driftsinntekten påvirker *Lån til eiere*. *Egenkapital og gjeld* viser derimot en positiv effekt på *Lån til leiere* (beta på 0,666). Signifikansnivået er på 1%, og det er sannsynlig at jo høyere egenkapital og gjeld selskapet har, jo høyere lån til eiere gis.

Man ser av p-verdien på 0,025 at *morselskap* er signifikant på 5 %-nivå. Analysen viser at dersom selskapet er mor i konsern, er det større sannsynlighet for at det gis ut større lån til eiere i selskapet. Videre er *tilleggsskatt daglig leder* signifikant i analysen, med p-verdi på 0,046. Koeffisienten på - 0,039 forteller at dersom daglig leder i selskapet har fått tilleggsskatt, er det mindre sannsynlig at vedkommende tar opp høyt lån i selskapet. Det fremkommer videre av analysen at selskaper som har revisor, har signifikant effekt på 5%-nivå. Koeffisientens standard beta er positiv, og indikerer at selskaper som har revisor, er mer tilbøyelige til å gi høyere lån til eiere enn selskapene uten revisor. Dette er et overraskende resultat, men en forklaring kan være at de selskapene som har revisor, er de som også oppgir at de har lån.

De to bransjene som er signifikante er *Varehandel, reparasjon av motorvogner og Bergverksdrift og utvinning* med p-verdier på hhv. 0,025 og 0,001. Begge bransjene har negativ signifikant effekt mot referansebransjen, som vil si at disse bransjene har mindre tilbøyelighet til å gi mye lån til eiere, enn bransjen *Omsetning og drift av fast eiendom*.

¹¹ Vedlegg 8-Regresjonsanalyse med antall ansatte som mål på størrelse

Regresjonskoeffisienter 2014	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	199 791,23		4,857	0,000	
Driftsinntekter 2014	0,00	-0,556	-16,479	0,000*	3,333
Resultatgrad 2014	84,10	0,010	0,533	0,594	1,005
Gjeldsgrad 2014	1 900,72	0,013	0,695	0,487	1,006
Totalkapitalrentabilitet 2014	233,68	0,013	0,722	0,471	1,003
Ek og Gjeld 2014	0,00	0,666	19,098	0,000*	3,570
Utbytte 2014	0,03	0,004	0,218	0,828	1,139
Morselskap	213 113,75	0,046	2,240	0,025**	1,236
Tilleggs-skatt daglig leder	105 272,70	-0,039	-2,000	0,046**	1,117
Har regnskapsfører	159 849,91	-0,019	-1,020	0,308	1,017
Har revisor	169 494,92	0,042	2,081	0,037**	1,190
Revisor, en av de 4 store	248 296,00	-0,032	-1,724	0,085***	1,039
Finansiering og forsikring	244 481,59	0,032	1,500	0,134	1,350
Varehandel, reparasjon av motorvogner	265 598,10	-0,047	-2,242	0,025**	1,292
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	253 519,88	-0,009	-0,421	0,674	1,319
Forretningsmessig tjeneste	422 394,48	-0,015	-0,745	0,456	1,111
Bygg - og anleggsvirksomhet	315 668,87	-0,025	-1,232	0,218	1,202
Elektrisitet, gass, damp og varmtvannsforsyning	2 207 731,49	0,034	1,833	0,067***	1,006
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1 564 599,27	0,033	1,799	0,072***	1,010
Bergverksdrift og utvinning	3 860 790,10	0,062	3,332	0,001*	1,027
R ²	0,18				
Justert R ²	0,17				
F-verdi	20,135				

*= Signifikant på 1% nivå **= Signifikant på 5%-nivå ***=Signifikant på 10%-nivå

Tabell 8 Regresjonsanalyse 2014

2015

Testen av modellen som helhet viser en F-verdi på 16,278 med en p-verdi på 0,000, som vil si at også denne modellen er signifikant på 1%-nivå.¹² R² er på 0,15, mens justert R² er på 0,14, som vil si at de uavhengige variablene samlet forklarer 14 % prosent av variasjonen i den avhengige variabelen, *Lån til eiere*. I analysen for 2015 er det seks variabler som er signifikante, se tabell 9. Variabelen *Driftsinntekter* er, som i 2014, signifikant med en p-verdi på 0,000 og en koeffisient på -0,119. Det vil si at den også dette året har negativ effekt på den avhengige variabelen *Lån til eiere*. Variabelen *Egenkapital og gjeld* har, som i 2014, signifikansnivå på 1%, og koeffisientens beta er positiv på 0,385. Videre er variabelen *utbytte*

¹² Vedlegg 7- Anova-test

statistisk signifikant på 1%- nivået i 2015 med 0,004 i p-verdi. Koeffisientens beta er på - 0,063. Dette forteller at dersom selskapet har avsatt utbytte, er sannsynligheten stor for at det gis mindre lån til eiere. Jo høyere utbytte som avsettes, desto mindre lån gis. Dette er en interessant observasjon ettersom utbytte ikke er en signifikant variabel i analysen for 2014.

Man ser av p-verdien på 0,001 at *Morselskap* er signifikant også i 2015. Det er fortsatt større sannsynlighet for at selskap som er mor i konsern gir høyere lån til eiere enn de som ikke er mor i konsern (positiv koeffisient på 0,069). Videre er *tilleggsskatt daglig leder* signifikant i analysen, med signifikansnivå på 5% (0,032 i p-verdi). Av betakoeffisienten fremkommer det at dersom daglig leder i selskapet har fått tilleggsskatt, er det mindre sannsynlig at vedkommende tar opp høyt lån i selskapet. Kun en bransjevariabel viser seg å være signifikant i 2015, *Varehandel, reparasjon av motorvogner*. Denne bransjen har mindre sannsynlighet enn referansebransjen til å gi ut høye lån med negativ koeffisient.

Regresjonskoeffisienter 2015	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	205 285,81		5,039	0,000	
Driftsinntekter 2015	0,00	-0,119	-5,456	0,000*	1,305
Resultatgrad 2015	109,01	0,001	0,063	0,950	1,004
Gjeldsgrad 2015	2 747,36	-0,012	-0,614	0,539	1,012
Totalkapitalrentabilitet 2015	73,53	-0,001	-0,068	0,945	1,008
EK og Gjeld 2015	0,00	0,385	17,795	0,000*	1,280
Utbytte 2015	0,03	-0,063	-2,847	0,004*	1,343
Morselskap	214 764,33	0,069	3,240	0,001*	1,235
Tilleggsskatt daglig leder	107 573,75	-0,043	-2,146	0,032*	1,099
Har regnskapsfører	163 965,20	-0,035	-1,791	0,073***	1,018
Har revisor	172 989,66	0,012	0,558	0,577	1,196
Revisor, en av de 4 store	253 526,25	-0,034	-1,762	0,078***	1,032
Industri	650 560,87	-0,011	-0,550	0,582	1,068
Finansiering og forsikring	247 537,96	0,017	0,761	0,447	1,345
Varehandel, reparasjon av motorvogner	270 551,13	-0,049	-2,265	0,024**	1,288
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	257 437,34	-0,013	-0,598	0,550	1,311
Forretningsmessig tjeneste	424 848,99	-0,017	-0,836	0,403	1,117
Bygg - og anleggsvirksomhet	320 799,43	-0,018	-0,852	0,394	1,202
Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning	2 201 583,89	-0,024	-1,240	0,215	1,006
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1 559 220,35	0,021	1,110	0,267	1,008
R ²	0,15				
Justert R ²	0,14				
F-verdi	16, 278				

*= Signifikant på 1% nivå **= Signifikant på 5%-nivå ***=Signifikant på 10 %-nivå

Tabell 9- Regresjonsanalyse 2015

2016

I tabell 10 er F-verdien på 11,600 med p-verdi på 0,000, dermed er også denne modellen signifikant. R^2 er på 12 % mens justert R^2 er på 11 %, som vil si at de uavhengige variablene samlet forklarer 11 % prosent av variasjonen i den avhengige variabelen, *Lån til eiere*.

Av resultatene viser ti variabler seg å være signifikante. *Driftsinntekter* har som i 2014 og 2015, en negativ signifikant effekt på lån til eiere med en koeffisient på -0,108. Driftsinntektene er også i 2016 signifikant på 1 %-nivået. *Egenkapital og gjeld* viser en positiv effekt på *Lån til leiere*, med positiv beta på 0,346 og signifikans på 1%. Analysen viser videre at dersom selskapet er *morselskap*, er det, i likhet med de to andre årene, mer sannsynlig at det gis ut større lån til eiere i selskapet. Signifikansnivået er på 5 % med p-verdi på 0,027. Det fremkommer videre at variabelen *avsatt utbytte* er signifikant på 1%-nivået. I likhet med 2015, er koeffisienten negativ, og det er sannsynlig at mengden lån til eiere avtar, desto høyere mengde utbytte som avsettes. Også i 2016 er *tilleggsskatt daglig leder* signifikant i analysen, med et nivå på 5 %. Koeffisienten er negativ, som i analysene for årene 2014 og 2015.

Både variabelen *Revisor* og *Revisor, en av de 4 store* er signifikante på 5 %-nivå. Med positiv betakoeffisient for selskapene som har revisor forteller analysen at det er sannsynlig at selskapene med revisor gir mer lån til eierne enn de som ikke har revisor. Når man ser på de selskapene som har revisor som er en av de 4 store, er resultatet interessant. Betakoeffisienten er negativ med p-verdi på 0,042, og dette betyr at det er sannsynlig at selskaper som har revisor blant de 4 store, gir lavere mengde lån til eierne enn øvrige selskapene i utvalget.

Følgende fire bransjer er signifikante i denne analysen: *Varehandel, reparasjon av motorvogner, Faglig, vitenskapelig og teknisk tjeneste, forretningsmessig tjeneste* og *Bygg- og anleggsvirksomhet*. Alle bransjene har en negativ signifikant effekt mot referansebransjen, som vil si at det er sannsynlig at bransjene gir mindre lån til eierne, enn bransjen *Omsetning og drift av fast eiendom*.

Regresjonskoeffisienter 2016	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	166 218,94		5,901	0,000	
Driftsinntekter 2016	0,00	-0,108	-4,959	0,000*	1,212
Resultatgrad 2016	103,78	0,002	0,090	0,928	1,007
Gjeldsgrad 2016	1 046,30	0,012	0,600	0,549	1,004
Totalkapitalrentabilitet 2016	245,08	0,001	0,064	0,949	1,008
EK og Gjeld 2016	0,00	0,346	14,180	0,000*	1,505
Utbytte 2016	0,03	-0,119	-5,162	0,000*	1,357
Morselskap	169 882,17	0,049	2,212	0,027**	1,231
Tilleggsskatt daglig leder	87 037,97	-0,043	-2,081	0,038	1,100
Har regnskapsfører	132 079,06	-0,015	-0,734	0,463	1,020
Har revisor	138 708,94	0,044	2,003	0,045**	1,202
Revisor, en av de 4 store	202 280,50	-0,041	-2,031	0,042**	1,034
Industri	540 340,46	-0,009	-0,428	0,668	1,068
Finansiering og forsikring	196 786,29	-0,013	-0,565	0,572	1,342
Varehandel, reparasjon av motorvogner	214 296,38	-0,085	-3,754	0,000*	1,294
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	205 718,44	-0,060	-2,640	0,008*	1,308
Forretningsmessig tjeneste	342 053,57	-0,044	-2,114	0,035**	1,113
Bygg - og anleggsvirksomhet	259 484,49	-0,060	-2,747	0,006*	1,197
Elektrisitet, gass, damp og varmtvannsforsyning	1 727 976,02	-0,025	-1,266	0,206	1,006
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1 223 291,67	-0,016	-0,818	0,413	1,007
R ²	0,11				
Justert R ²	0,12				
F-verdi	11,600				

*= Signifikant på 1% nivå **= Signifikant på 5%-nivå

Tabell 10- Regresjonsanalyse 2016

Oppsummering

Resultatene viser at det er signifikante sammenhenger mellom den avhengige variabelen og de tre forklaringsvariablene det er utviklet hypoteser for. Avsatt utbytte viste seg å ikke være signifikant i 2014, men var signifikant på 1%-nivå i 2015 og 2016.¹³ Total mengde lån fra 2014 til 2016 har gått ned. Ettersom omklassifiseringsregelen ble innført i 2015, kan dette være en mulig årsak for nedgangen. Videre viser analysen at det er sannsynlig at selskaper som har revisor som er en av de 4 store i 2016 tar opp lavere lån enn selskaper som ikke har en av de 4 store som revisor. Imidlertid er revisor signifikant i 2014 og 2016, med resultatet at for selskaper som har revisor, er det mer sannsynlig at gir høyere lån til eiere.

¹³ I alternativ analyse for 2014, med antall ansatte som alternativt mål på størrelse, er det for øvrig en positiv signifikant sammenheng mellom utbytte og lån til eiere. Det vil si at det er sannsynlig at jo høyere mengde utbytte som avsettes, jo større mengde lån gis. Se vedlegg 8

Regresjonsanalysene for 2014, 2015 og 2016 viser at flere variabler har statistisk signifikant betydning for hvor mye lån et selskap gir til eierne, blant annet at gjennomsnittlig lån til eiere øker med økt egenkapital og gjeld og om selskapet er mor i konsern, mens gjennomsnittlig lån til eiere synker med økte driftsinntekter og dersom daglig leder har fått tilleggsskatt. Ettersom resultatet av analysene for de tre årene stemmer overens, tilsier dette at stabiliteten god og det er høy reliabilitet. Av bransjene er *varehandel* eneste bransje som er statistisk signifikant i alle tre årene, med negativ signifikans.

Analyser av regresjonsmodellens forutsetninger viser VIF under 5 for alle analyser som er gjennomført (se tabell 8-10). VIF-verdiene bør være under 3, men verdier under 5 er akseptable (Skog, 2004). Ut fra VIF-verdiene, kan man se at variablene *Driftsinntekter* og *Egenkapital og gjeld* har høyere korrelasjon enn de andre variablene, med en VIF- verdi på 3,334 for variabelen *Driftsinntekter* 2014 og en VIF-verdi på 3,571 for *Egenkapital og gjeld* i 2014. Ved sterkt korrelerte uavhengige variabler er det problematisk å inkludere begge i samme modell. Dette kunne vært løst ved å ta bort en av disse variablene i analysen. Imidlertid er ikke disse variablene like sterkt korrelerte i analysene for 2015 og 2016, i tillegg til at de holder seg under det «kritiske» 5-nivået. Dessuten er begge variablene signifikante på 1%-nivået, med *p*-verdier på 0,000. Dette indikerer at begge variablene bør inkluderes i regresjonsmodellen, og jeg har derfor valgt å ikke fjerne dem fra analysen.

Tabell 11 viser en oversikt over forventet fortegn, faktisk fortegn og om de hypotesetestede variablene, samt kontrollvariablene, er signifikante eller ikke.

Variabler	Forventet fortegn	Faktisk fortegn	Signifikans
Lån til eiere	-	-	Sign.
Utbytte	-	-	Sign.
Revisor, en av de 4 store	-	-	Sign.
Størrelse	-	-	Sign.
Revisor	-	+	Sign./ikke sign.
Regnskapsfører	-	-	Ikke sign.
Morselskap	+	+	Sign.
Tilleggsskatt daglig leder	+	-	Sign.
Egenkapital og gjeld	-	+	Sign.
Lønnsomhet	?	+/-	Ikke sign.
Bransje	?	+/-	Sign./Ikke sign.

Tabell 11-Oppsummering av variablenes fortegn og signifikans

5. Diskusjon

Utgangspunktet for diskusjonen er studiens problemstilling, hvor det søkes svar på om omklassifiseringsregelen har fått ønsket effekt, og om andre forhold ved selskapene kan være signifikante for utviklingen av mengden lån som gis. I dette kapitlet vil funnene om lån til eiere og hovedhypotesene diskuteres. Resultatene kan bidra til økt kunnskap om hva som påvirker skatteatferd og her vil disse tolkes og diskuteres i lys av adopsjonsteori, agent-prinsipalteori, og tidligere forskning. Til slutt i kapitlet diskuteres noen av kontrollvariablene.

5.1 Lån til eiere

Formålet med studien var å se på effekter av omklassifiseringsregelen ved å se på utviklingen av mengden lån fra selskap til eiere i årene 2014, 2015 og 2016, og undersøke om selskaper med visse trekk gir mindre eller større mengde lån. Det ble under den første hypotesen antatt at det er sannsynlig at selskapene ville endre atferd ut fra lovendringen i skatteloven §10-11 fjerde ledd, og at mengden lån ville gå ned etter 07.10.2015.

Den beskrivende statistikken i tabell 3 viser at gjennomsnittet for variabelen *lån til eiere* har gått ned fra 31.12.2014 til 31.12.2016. Per 31.12.14 er gjennomsnittet på kr 454 221, mens det per 31.12.16 er på kr 357 668. T-testen i tabell 7 viser at gjennomsnittet for hvor mye lån selskapene har gitt til eierne har hatt en signifikant nedgang fra 2014 til 2015 og fra 2014 til 2016. Mengden lån har gjennomsnittlig sunket med kr 40 313 fra 2014 til 2015, og med ytterligere kr 56 241 fra 31.12.15 til 31.12.16. Fra 2014 til 2016 har dermed gjennomsnittlig lån til eiere gått ned med kr 96 554. Dette er en signifikant nedgang, spesielt med tanke på at lån til eiere i foregående år (2006-2014) har økt hvert eneste år.

Av teoridelen fremkommer det at det vil være sannsynlig at en innovasjon som er regulert i lov, er kompatibel med adopsjon av innovasjonen. Den oppfattede kompatibiliteten med normer og verdier i samfunnet, ser derfor ut til å ha fremmet adopsjonen av lovendringen. Dette får støtte av Fallan (2013) som viser til at ved den type rapportering som er lovpålagt, endrer selskapene atferd for å imøtekomme kravene. Adopsjonsteorien tilsier videre at lovkrav øker den oppfattede relative fordelene (nyttene) ved å adoptere et nytt regelverk.

Dersom selskapene mener at adopsjon av omklassifiseringsregelen, kan bidra til en økonomisk fordel, kan motivasjonen forklares ut fra den relative fordel. Dette kan forklares med at omklassifiseringsregelen har ført til at det ikke lenger lønner seg for eierne å ta lån i selskapet. Når det er mindre attraktivt å gi lån, oppstår det dermed en endring i atferden. Resultatet er dermed også synlig for den som adopterer ved at de sparer penger og følger loven. Synlighet er nært koblet til relativ fordel, ettersom adopsjon av omklassifiseringsregelen viser verdiene i et selskap gjennom hvor mye skatt som må betales.

Resultatet i studien peker i retning av at selskapene har adoptert regelverket, ved å gi mindre lån til eierne. Funnet støttes av resultatene og av adopsjonsteorien ved at selskapene ser ut til å ha adoptert innovasjonen, omklassifiseringsregelen. Dermed styrkes hypotesen om at lovendringen har fått ønsket effekt; Lån til eiere har gått ned fra 2014 til 2016.

5.2 Utbytte

I hypotese 2 ble det antatt negativ sammenheng mellom størrelsen på selskapers utbytte og størrelsen på lån fra selskap til eierne. Ut fra hypotesen ønsket jeg å se på om omklassifiseringsregelen kan ha påvirket mengden utbytte selskapene avsetter. Adopsjonsteorien tilsier at den opplevde risikoen for å ikke være kompatibel er høy i dette tilfellet på grunn av revisor og skattemyndighetenes kontrollfunksjoner, og eventuell tilleggs-skatt ved å ikke følge regelverket. Det ble derfor antatt som sannsynlig at selskapene ville avsette mer utbytte ved å adoptere omklassifiseringsregelen.

For å få større sikkerhet om denne antydningen utforskes resultatet fra analysene. Den deskriptive analysen viser at gjennomsnittlig avsatt utbytte øker fra året 2014 til 2016, med en liten nedgang i gjennomsnittet i 2015. Det kan imidlertid være andre utenforliggende forhold som kan ha betydning for hvor mye utbytte som avsettes, for eksempel den økonomiske statusen i selskapet og samfunnets økonomiske utvikling. Den beskrivende statistikken er derfor ikke en forklaring på utviklingen i seg selv.

Avsatt utbytte var ikke signifikant i regresjonsanalysen for året 2014. Dette året var imidlertid ikke omklassifiseringsregelen vedtatt, noe som kan være en forklaring på resultatet dette året. For øvrig fremkommer det av analysene for 2015 og 2016 at variabelen utbytte er statistisk signifikant på 1%-nivået med hhv. 0,004 og 0,000 i p-verdi. Med en negativ koeffisient

forteller dette at jo mer utbytte selskapet avsetter, desto større er sannsynligheten for at det gis mindre mengde lån til eierne. Resultatene gir dermed støtte til hypotese 2 i årene 2015 og 2016.

Resultatet er interessant ettersom utbytte ikke er en signifikant variabel i analysen for 2014. I tillegg viser den alternative modellen for 2014, der *størrelse* ble målt ut fra antall ansatte, at det er sannsynlig at desto mer mengde utbytte som avsettes, jo større mengde lån gis.

En forklaring på utviklingen kan være at enkelte selskaper avsetter utbytte for å motregne lån, eller at de deler ut utbytte *i stedet* for å gi lån til eierne, noe som indikerer at omklassifiseringsregelen kan ha fått ønsket effekt. Tidligere forskning som ser på utviklingen av lån til eiere (etter en lovendring) i sammenheng med mengden utbytte som deles ut, er begrenset. Det er derfor ingen studier man kan sammenlikne funnet her med. Om man trekker en tråd til skatteatferd og skatteplanlegging generelt, vil flere studier hevde at ved kunnskap om hvilken løsning som gir en relativ fordel, det vil si best profitt, og forutsatt at skattyteren vet om denne, så vil de adoptere den løsningen som både er legitim og kompatibel.

Det var antatt under hypotesen at kompatibiliteten, synligheten og den relative fordelten til selskapene, ville ha positiv sammenheng med adopsjon av omklassifiseringsregelen.

Samtidig er det også slik at når det er reguleringer i lovverk, vil en adopsjon også ha en sammenheng med konsekvensene av å ikke være kompatibel med disse (regulatorisk kompatibilitet). Ved å opptre i samsvar med lover og regler, vil selskapene redusere kompatibilitetsrisikoen.

Resultatene indikerer at regelendringen har fått ønsket effekt. Funnet i studien støttes dermed av adopsjonsteorien. På bakgrunn av at det gis støtte fra både teori og resultatene i analysene, styrker dette hypotese 2.

5.3 Revisor, en av de 4 store

Hypotese 3 ble utviklet på grunnlag av funn i tidligere studier og den teoretiske argumentasjonen, og det ble antatt at det mest sannsynlig vil være en negativ sammenheng mellom selskapene som har revisor som er en av de 4 store, og størrelsen på lån fra selskap til eierne.

Den beskrivende statistikken viser at 12 % av selskapene i utvalget har revisor som er en av de fire store. I regresjonsanalysen tilhørende hypotese 3 ble dummyvariabler benyttet.

Resultatet for studiens tredje hypotese viser at variabelen har en negativ betaverdi i alle tre årene. I 2016 fremkommer en signifikant negativ sammenheng på 5 %-nivå, mellom selskapene som har revisor som er en av de 4 store, og lån til eiere. Med en negativ betakoeffisient med p-verdi på 0,042, betyr resultatet at det er sannsynlig at selskaper som har revisor blant de 4 store, gir lavere mengde lån til eierne enn øvrige selskaper i utvalget. I 2014 og 2015 er variabelen ikke signifikant på 1- eller 5 %-nivå, men med en p-verdi på hhv. 0,085 og 0,078, så er den signifikant 10 % nivå, og forholdsvis nærme signifikans på 5 %-nivå.

Resultatene samsvarer med hypotese 3 i 2016, som dermed får støtte ut fra analysene. Ettersom resultatene ikke er signifikante på 5 %-nivå i 2014 og 2015, er det ikke grunnlag for å si at resultatet får støtte disse årene.

Ifølge agentteorien vil informasjonsasymmetri åpne opp for opportunistisk atferd fra agentens side. Manglende oppfølging og kontroll fra myndighetene, behov for mer håndheving av lovkrav, i tillegg til fravær av kontroll av informasjonsinnholdet blir presentert som årsaker til at selskaper er tilbøyelige til å være skatteaggressive (Olsen, 2007; Gottschalk, 2018). Sammenhengen i hypotesen gir støtte til at revisor som er en av de 4 store, kan betraktes som en kontrollmekanisme som reduserer opportunisme. Resultatene tyder på at revisor som er en av de 4 store, er med på å redusere informasjonsasymmetrien mellom skattemyndighetene og selskapene. Videre støtter agentteorien opp om at selskapene med revisor, en av de 4 store, ønsker å redusere tap i agentkostandene ved å opptre i samsvar med skattemyndighetenes ønsker (Fallan, 2011).

Funnet om *revisor, en av de 4 store*, om man sammenlikner med tidligere studier som har benyttet *revisor* som variabel, er i samsvar med Berset et al. (2010) og Haugen & Nygren (2016) som fant at ekstern kontroll reduserer skatteunndragelse. Konklusjonen er dermed at hypotese 3 i året 2016 forsterkes av teori, tidligere forskning og resultatene i denne studien.

5.4 Størrelse på selskap

I hypotese 4 var formålet å undersøke sannsynligheten for at størrelsen på et selskap påvirker hvor stor mengde lån som gis til eierne, og antagelsen var negativ sammenheng. Størrelsen på selskapene er i denne studien målt ut fra selskapenes driftsinntekter. Av regresjonsanalysene fremkom det en negativ signifikant sammenheng mellom lån til eiere og driftsinntekter for alle tre årene. Dette vil si at jo høyere driftsinntekter det er i selskapene, jo mindre mengde lån gis til eierne i selskapene. *Driftsinntektene* er signifikante på 1 %-nivået for alle tre årene, noe som betyr at man med 99 % sikkerhet kan si at driftsinntekten har sammenheng med *Lån til eiere*. Dette betyr at hypotesen om at selskapets størrelse har en negativ sammenheng med skatteatferd, støttes av resultatene i analysene.

Funnet er i tråd med tidligere studier (Gupta og Newberry, 1997; Langlie, 2015), som bekrefter at selskapets størrelse har en negativ sammenheng med skatteaggressivitet. Videre samsvarer resultatet med agentteorien og teorien om adopsjon. Etersom det ser ut til at selskapets størrelse har betydning for hvor stor mengde lån som gis, kan dette trekke i retning av at *synliggjøring* er viktigere for større selskap. Fordi store selskaper er mer synlige, vil dermed den regulatoriske kompatibilitetsrisikoen være viktigere for disse selskapene ifølge adopsjonsteorien. Etersom større selskapers handlinger er mer synlige, er det det dermed naturlig at disse ønsker å synliggjøre at de er kompatible med lover og regler, noe studiens resultater trekker i retning av. Resultatene støtter dermed undersøkelser fra andre områder som har påvist at innovasjonsevnen øker med selskapenes størrelse. Samtidig er muligheten til å opptre opportunistisk større i mindre selskaper, og årsaken til dette kan være at det er færre aktører som involveres ved beslutninger om hvorvidt et regelverk skal følges, og hvor mye lån som skal gis. Dette gjør at færre kan stille spørsmål og oppdage uregelmessigheter, noe som utgjør lavere oppdagelsesrisiko. Etersom både insentiv og mulighet er større i mindre selskap, støttes agentteoriens argumenter.

På bakgrunn av resultatene fra studiens analyser, samt støtte i adopsjonsteorien, agent-prinsipalteorien og tidligere forskning, er det grunnlag for å konkludere med støtte til hypotesen om positiv sammenheng mellom selskapenes størrelse og mengde lån som gis til eierne. Samtidig kan man ikke se helt bort fra at for selskaper av en viss størrelse er det mindre utbredt å gi stor mengde lån, og at resultatet i denne studien kunne blitt det samme uavhengig

av regelverket av 07.10.2015. Det kan for øvrig være noe man kunne ha undersøkt i fremtidig forskning, se kapittel 7.

5.5 Kontrollvariabler

Fra deskriptiv statistikk fremkommer det at 47 prosent av utvalget har revisor. Revisor er signifikant på 5%-nivå i 2014 og 2016, men er ikke signifikant variabel i 2015. Betakoeffisienten er positiv for begge årene, som vil si at det er sannsynlig at selskapene med revisor gir mer lån til eierne enn de som ikke har revisor. Dette stemmer ikke overens med forventet resultat og heller ikke med de fleste tidligere studier, eller teorien bak. En årsak kan kanskje være at en del selskaper uten revisor ikke oppgir at det foreligger lån til eiere, på tross av at det er gitt ut lån (For eksempel på bakgrunn av feil i innberetning, regnskap osv., som oftere forekommer blant selskaper uten revisor (Langli, 2015)). Imidlertid gir ikke det noen god forklaring på hvorfor resultatet mellom å ha revisor og det å ha revisor som er en av de fire store, gir motsatt resultat i analysene.

Langlie (2015) fant for øvrig i sin forskning om skattemessige konsekvenser ved fravalg av revisjon, ingen økning i skatteunndragelser for selskapene som valgte bort revisjon i 2011. Han så på konsekvensene av en regelendring og selskapenes atferd samme år som regelverket ble innført. Etersom Nygaard (2016), som så på samme forhold, men noen år etter, fant sterkere sammenheng i resultatene, kan det være tenkelig at det samme vil gjelde for denne studien. 2016 var året etter at lovendringen ble innført, og kanskje kan det være at ikke alle revisorer hadde fått nok kjennskap til omklassifiseringsregelen på dette tidspunktet, mens revisorer som er en av de fire store, har en annen praksis med å følge opp nye regler og tilegne seg ny informasjon raskere? Det kan jo også være at revisorer som er en av de fire store, har strengere linje og/eller konsekvenser mot selskapene enn de øvrige revisorene, men det er kun spekulasjon og ikke noe som vil bli diskutert ytterligere.

Resultatene fra regresjonsanalysene for 2014, 2015 og 2016 viser at flere andre variabler har statistisk signifikant betydning for hvor mye lån selskapene i utvalget gir til eierne. Hovedtrekkene er at gjennomsnittlig lån til eiere øker med økt egenkapital og gjeld, og dersom selskapet er mor i konsern og at mengden lån synker i selskapene der daglig leder har fått tilleggsskatt i årene 2009-2016. Sistnevnte var ikke i tråd med forventet hypotese. Om det er

slik at en ved sanksjon, innretter seg etter reglene, så er dette imidlertid positivt, og man kan si at sanksjonen har hatt god effekt. Imidlertid er det i denne undersøkelsen ikke informasjon om hva tilleggsskatten til daglig leder kommer av.

6. Konklusjon

Studiens problemstilling søkte å finne svar på effekter av omklassifiseringsregelen ved å undersøke hvilken økonomisk virkning den har for selskapenes skatteatferd, og hvilke selskap som gir mest eller minst mengde lån til eierne. De økonomiske virkningene av regelendringen ble studert gjennom å sammenligne mengden lån til eiere mot en del faktorer som kunne være signifikante for utviklingen.

Tidligere studier innenfor skatteatferd har benyttet ulike forskningsdesign, utvalg og mål. Resultatene er likevel sammenlignbare med resultatene fra denne studien, da samtlige studier fokuserer på om valgene selskapene tar, eller om ulike karakteristika ved selskapene, har sammenheng med selskapenes skatteatferd. Forventningen til hypotesene kom fra andre studier der variablene har vært signifikante og har hatt et bestemt fortegn.

Studien viser at mengden lån utvilsomt har gått ned etter at omklassifiseringsregelen ble innført. Med tanke på den kontinuerlige økningen i lån til eierne fra 2006, er det faktum at mengden lån **ikke** har økt, som “trenden” skulle tilsi, en indikasjon i seg selv på at omklassifiseringsregelen kan ha fått ønsket effekt. Videre viser det seg i analysen for 2016 at jo høyere utbytte som avsettes, desto lavere mengde lån gis til eierne i selskapene. Utviklingen for disse to variablene i årene 2014 til 2016 indikerer at årsaken sannsynligvis kan være på bakgrunn av omklassifiseringsreglen.

Ettersom det har skjedd en endring i lånemønsteret, tilsier dette at det har skjedd en endring i *atferden* hos selskapene. Den regulatoriske kompatibilitetsdimensjonen forklarer hvordan lover og regler påvirker atferden til selskapene. Det vil derfor være naturlig at selskapene stort sett ønsker å opptre i overensstemmelse med normer og verdier i samfunnet. Videre kan atferdsendringen forklares på bakgrunn av den relative fordelingen av adopsjon av omklassifiseringsregelen. På grunn av at det ble økonomisk fordelaktig å endre atferden etter at lovendringen i aksjeloven § 10-11 fjerde ledd ble innført, ser det ut til at selskapene har gjort gjort nettopp det.

Studien avdekket noen uventede funn. Det ene var at selskapene som har revisor (ikke spesifisert som en av de 4 store), hadde positiv sammenheng mellom å ha revisor og mengden lån til eierne som gis, noe som peker i motsatt retning av det meste av tidligere forskning og

teori. Variablene i denne studien er imidlertid målt forskjellige fra de øvrige studiene, noe som kan forklare forskjeller i resultatene. På den annen side, er funnet om selskapene som har revisor som en av de 4 store, i tråd med tidligere forskning og masteroppgaver (Klassen et al., 2015; Nygaard, 2016; Haugen & Nygren, 2015), og også i samsvar med agentteoriens antagelse om at kontrolltiltak vil redusere opportunistisk atferd og at bruk av revisor kan bidra til å redusere informasjonsasymmetrien mellom skattemyndighetene og selskapene (Olsen, 2007).

Det var også et overraskende resultat at ingen av bransjene pekte seg ut ved å gi signifikant mer lån til eierne, foruten *bergverk og utvinning* i 2014, og at selskap som har daglig leder som er ilagt tilleggsskatt, sannsynligvis gir mindre mengde lån til eierne.

Videre viste undersøkelsen at gjennomsnittlig lån til eiere synker jo større selskapet er, som er i samsvar med tidligere forskning og teori. Funnene peker også mot at dersom selskapet er morselskap og størrelsen på balansesum, har effekt på mengden lån som gis til eierne.

Studiens funn styrker antagelsen om at regelverket av 07.10.2015 har hatt tilsiktet effekt. Mengden lån som gis til eiere har gått ned, samtidig som det avsettes mer utbytte jo mindre mengde lån som rapporteres. Før omklassifiseringsregelen ble innført, var det som nevnt tidligere, et krevende arbeid for skattemyndighetene å vurdere realiteten av aksjonærlån (NOU 2014:13). Det var også et stort omfang av rettsaker på dette området. Etersom lovendringen i aksjeloven § 10-11 fjerde ledd ble innført for blant annet å forhindre omgåelse eller utsettelse av utbyttebeskatning, og med dette få økt skatteproveny, ser det ut til, ut fra samfunnsmessige kost-nyttevurderinger, at regelen har positiv effekt for samfunnet. Resultatene i studien trekker derfor i retning mot at selskapenes atferd er i tråd med intensjonen bak lovverket, og regulering i form av lov kan i dette tilfellet se ut til å ha ønsket økonomisk virkning. Samtidig må det understrekes at denne studien har begrenset omfang, og det er ikke sett på hvordan lånene har blitt redusert og heller ikke om dette er gjort på lovlig eller ulovlig måte.

7. Videre forskning

Undersøkelsen avdekker flere faktorer som trekker i retning av å forklare hvordan en lovendring påvirker selskapenes skatteatferd. Gjennom studien har det dukket opp nye interessante spørsmål det kan være spennende å forske videre på.

Funnene i hypotese 2, hvor hypotesen fikk støtte for en negativ sammenheng mellom mengde utbytte og mengde lån som gis, bør tas med i videre forskning, da det viste seg å være en relevant faktor i denne studien. Videre var også funnet om at selskaper med revisor som er en av de 4 store, har negativ sammenheng med mengden lån som gis, kontra funnet om at selskaper som har revisor (ikke spesifisert hvilken revisor) har positiv sammenheng med mengden lån som gis, et interessant funn som bør studeres ytterligere.

I denne studien inkluderes kun selskap med selskapsformen AS tilhørende i Oslo kommune, og tallgrunnlaget er fra 2014 til 2016. Etersom 2016 er det første hele året etter at omklassifiseringsregelen ble innført, kan det være interessant å utvide fremtidige studier på samme område, med årene etter 2016. Videre hadde det utvilsomt vært interessant å inkludere selskaper som ikke har gitt lån i utvalget, for å kunne foreta analyser der det undersøkes for eventuelle forskjeller mellom selskapene som gir lån og de som ikke gjør det. Da kan det blant annet kontrolleres for om det er forskjeller mellom selskaper med en viss størrelse som gir lån til eiere, og de som ikke gjør det.

Det er også en mulighet å inkludere flere selskaper enn kun de som tilhører Oslo. En årsak til at det ble begrenset i mitt utvalg, var mengden data og tilgjengelige ressurser. Dersom man har tilstrekkelig med tid og ressurser, kan utvalget med fordel utvides. Et annet forslag er å inkludere variabelen utbytte som avhengig variabel.

Det er flere muligheter for å bygge på denne studien, og alternativene for hvilke variabler som kan benyttes, er mange.

Litteraturliste

Abrahamson, E. (1991). Managerial Fads and Fashions: *The Diffusion and Rejection of Innovations*, Academy of management review, 16(3), s. 586-612.

Doi: doi.org/10.5465/amr.1991.4279484.

Aksjeloven. (2016). *Lov om aksjeselskaper 13. juni 1997 nr. 44*.

Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44>

Aktiebolagslagen. *Aktiebolagslag* (2005:551), 21 kap. *Lån från bolaget till aktieägare m.fl.* [Sverige]

Antonsen, S., Fallan, E., Fallan, L., Olsen T-E. (2017). *Bortfall av revisjonsplikt og utsatte bransjer*. NTNU Handelshøyskolen: Fagbokforlaget.

Arrow, K. J. (1985). The economics of agency. I Pratt, J. W. og Zeckhauser, R. J.(red). *Principals and agents: The structure of business*. Boston, Massachusetts: Harvard Business School Press.

Berle, A. og Means, G. (1932). The modern corporation and private property. I Douma, S. og Schreuder, H. (2008). *Economic Approaches to organizations*. 5. utg. Harlow: Pearson Education Limited.

Berset, A., Eide, E., Goldstein, H., Larssen, P. G. og Olsen, J.-W. (2010). *Revelation of Tax Evasion by Random Audits: Report on Main Project, Part 2*. Stiftelsen Frischsenteret for samfunnsøkonomisk forskning.

Chan, K. H., Mo, P. L. L. M. og Zhou, A. Y. (2013). Government ownership, corporate governance and tax aggressiveness: evidence from China, *Accounting & Finance*, 53 (4), s. 1029-1051.

Che, L., Hope, O-K., og Langli, J. C. (2019). *How Big-4 Firms Improve Audit Quality*.

Doi: dx.doi.org/10.2139/ssrn.2828224

Christensen, T., Egeberg, M., Læg Reid, P., Roness, P.G. og Røvik, K.A. (2015).

Organisasjonsteori for offentlig sektor. Oslo: Universitetsforlaget.

Collis, J., Jarvis, R. og Skerratt, L. (2004). The demand for the audit in small companies in the UK, *Accounting & Business Research*, 34 (2), s. 87-100.

Copeland, R. M. & Shank, J. K. (1971). LIFO and the Diffusion of Innovation, *Journal of Accounting Research*, 9, s. 196-224. Doi: 10.2307/2490100.

Djupdal, K., Arntsen, S. F., Kroknes, V. F. og Bye, B. (2015). Skattekestens hull - hvordan få kunnskap om etterlevelse? *Skatteetatens Analysenytt*, 1/2015, 10-15.

Dyregang, S., Hanlon, M. og Maydew, E. (2010). The Effects of Executives on Corporate Tax Avoidance, *The Accounting Review*, 85 (4), s. 1163-1189.

Fallan, E. (2013). Innholdet i selskapers miljørapportering i årsrapporten (s. 321-344). I: *Bedriftsledelse: Ulike perspektiver og tilnærminger til ledelse, økonomistyring og samfunnsansvar*. Trondheim: Akademika forlag.

Fallan, E. (2015). Explaining the variation in adoption rates of the information content of environmental disclosure: *An exploration of innovation adoption theory*, *Journal of Accounting and Organizational Change*.

Fallan, L. (1989). *Skatteplanlegging og skatteplanleggingsadferd i næringsvirksomhet*. Doktoravhandling, Norges Handelshøyskole.

Fallan, L. (2011): *Økonomistyring, skatter og verdsettelse. Et kontraktsperspektiv*. Oslo: Gyldendal.

Fallan, E. & Fallan, L. (2017). *Er regnskapsreguleringer avgjørende for kvaliteten på miljøinformasjon i årsrapporten?* NTNU: Fagbokforlaget

Fallan, E. & Fallan, L. (2019): *Scandinavian Journal of Management*, Volume 35, Issue 3, september 2019: *Corporate tax behaviour and environmental disclosure: Strategic trade-offs across elements of CSR?* *Scandinavian Journal of Management*. Hentet fra:

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0956522118301817?via%3Dihub>

Fallan, L., Grønhaug, K., Hammervold, R. (1995). *Adoption of tax planning instruments in business organizations: A structural equation modelling approach*. Elsevier Science Ltd, Printed in Great Britain.

Fifka, M.S. (2013). Corporate Responsibility Reporting and its Determinants in Comparative Perspective – a Review of the Empirical Literature and a Meta-analysis. *Business Strategy and the Environment*, 22, 1–35.

Finansdepartementet (2016). *Endringer i skatte-, avgifts- og tollovgivninga*. (Prop. 121 LS).

Finansdepartementet (2015a). *Bedre skatt – En skattereform for omstilling og vekst*.

(Meld. St. 4 (2015-2016)). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-4-20152016/id2456324/?ch=1>.

Finansdepartementet (2015b). *Skatter, avgifter og toll 2016*. del II pkt. 5,1 (Prop. 1 LS (2015-2016)). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-ls-ls0-20152016/id2455933/?ch=1>

Finansdepartementet (2017). *Grunnlag for Finansdepartementets beregninger av skatter og avgifter i statsbudsjettet for 2018*. Arbeidsnotat 2017/10.

Finanskomiteens innstilling til Stortinget (2015). *Innstilling fra finanskomiteen om skatter, avgifter og toll 2016 – lovgivningssaker*. (Innst. 4 L (2015-2016), pkt. 5.1.)

Folkvord, B. (2013). *Utbytte, Lovlige og ulovlige tilpasninger til skattereglene*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Folkvord, B. (2016). *Skatterett Tidsskrift for skatt & avgift. Omklassifisering av aksjonærlån til utbytte* (s. 135-155). Oslo: Universitetsforlaget.

Forskrift om endring i forskrift 19. november 1999 nr. 1158 til utfylling og gjennomføring mv. av skatteloven av 26. mars 1999 nr. 14.

Gilje, N. og Grimen, H. (2013), 15. opplag, *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger: innføring i samfunnsvitenskapenes vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Ghauri, P. og Grønhaug, K. (2010). *Research Method in Business Studies*. 4.utgave, Pearson, London.

Grimen, H. (2003). *Samfunnsvitenskapelige tenkemåter*. Oslo: Universitetsforlaget.

Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gottschalk, P. (2018). Økonomisk kriminalitet. *Ledelse og samfunnsansvar*. Oslo: Cappelen Damm.

Gupta og Newberry (1997). Determinants of the variability in corporate effective tax rates: Evidence from longitudinal data. *Journal of Accounting and Public Policy*, 16(1), s.1–34. Doi: 10.1016/S0278-4254(96)00055-5

Hammervold, R. (2012). *En kort innføring i SPSS: Anvendelser innen multivariat statistikk*, Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Haugen, K.S. og Nygren, E.A. (2015). *Virksomheter og skatteunndragelser. En analyse av Skatteetatens kontroller*. Masteroppgave i økonomistyring, Handelshøyskolen i Trondheim.

Hicks Jr, J. O. (1978). An Examination of Accounting Interest Groups' Differential. *Perceptions of Innovations, The Accounting Review*, 53(2). Hentet fra: <http://www.jstor.org/stable/245900> (Hentet: 15.01.2020).

Jacobsen, D.I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Jakobsen, D.I. & Thorsvik, J. (2013). *Hvordan organisasjoner fungerer*. Bergen: Fagbokforlaget.

Jacobsen, S. K og Ringstad, P.H. (2016). *Skjult. Skatteparadis, kapitalflukt og hemmelighold*. 2. utgave. Oslo: Fladby.

Johannessen, A., Tufte, P.A., Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt forlag.

Johannessen, A., Kristoffersen, L. og Tufte, P. A. (2004). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Oslo: Abstrakt forlag.

Jones, C., Temouri, Y., Cobhamb, A (2017). *Tax haven networks and the role of the Big 4 accountancy firms*. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2017.10.004>

Klassen, K. J., Lisowsky, P. og Mescall, D. (2015) *The Role of Auditors, Non-Auditors, and Internal Tax Departments in Corporate Tax Aggressiveness*, *The Accounting Review*, 91 (1), s. 179-205. <https://doi.org/10.2308/accr-51137>.

Laguir, I., Staglianò, R. og Elbaz, J. (2015). Does corporate social responsibility affect corporate tax aggressiveness? *Journal of Cleaner Production*, 107, s. 662-675.
<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2015.05.059>

Langlie, J. C. (2015). *Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper*. Oslo: Handelshøyskolen BI.

Lanis, R. og Richardson, G. (2011). The effect of board of director composition on corporate tax aggressiveness, *Journal of Accounting and Public Policy*, 30 (1).
Doi: doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2010.09.003

Lanis, R. og Richardson, G. (2012). Corporate social responsibility and tax aggressiveness: An empirical analysis, *Journal of Accounting and Public Policy*, 31 (1),
Doi: doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2011.10.006

Langli, J.C, og Willekens, Marleen (2017). *Tax Avoidance, Horizontal Agency Conflicts and High-Quality Auditing in Private Firms*. Oslo: Handelshøyskolen BI.

NOU 2008:12. (2008). *Revisjonsplikten for små foretak*. Revisjonspliktutvalget.

NOU 2014:13. (2014). *Kapitalbeskatning i en internasjonal økonomi*. Oslo: Finansdepartementet.

NOU 2016:5. (2016) *Omgåelsesregler i skatteretten*. Lovfesting av en generell omgåelsesregel i skatteretten. Oslo: Finansdepartementet.

Nygaard, A.A. (2016). *Skatteatferd i små aksjeselskaper*. Masteroppgave i økonomistyring, NTNU Handelshøyskolen, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Olsen, A. B. (2007). *Økonomisk kriminalitet- Avdekking, gransking og forebygging*. Universitetsforlaget, Oslo.

Olsen, A. B. (2012) *Revisors rolle i forebygging og avdekking av skatteunndragelser og annen økonomisk kriminalitet, i Changemaker og Tax Justice Network - Norge* (red.) Skjult: et hefte om skatteparadis, kapitalflukt og hemmelighold. Oslo: Changemaker Tax Justice Network - Norge

Olsen, A.B. & Vigdal, A.M. (2016). *Skatterett for økonomistudenter*. Bergen: Fagbokforlaget.

Revisorforeningen (2020). *Dramatisk nedgang i Skatteetatens kontrollaktivitet*. Publisert 04.02.2020.

Hentet fra: <https://www.revisorforeningen.no/fag/nyheter/drastisk-nedgang-i-skatteetatens-kontrollaktivitet/>

Revisorloven (1999). Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven).

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-01-15-2>

Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Rogers, E.M. (2003). *Diffusion of innovations*. 5. utg. New York: Free Press.

Selskabsloven (2015). Lovbekendtgørelse nr. 1089 af 14. september 2015 om aktie- og anpartsselskaber. (*Selskabsloven*). [Danmark].

Skattedirektoratet (2016). *Lignings-ABC 2015/2016*.

Hentet fra: <https://www.skatteetaten.no/globalassets/rettskilder/handboker/skatte-abc/ligningsabc-2015-2016.pdf>

Skattedirektoratet (2019). *Reaksjoner overfor revisorer som har misligholdt sine plikter*.

Hentet fra: <https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/skattedirektoratets-meldinger/reaksjoner-overfor-revisorer-som-har-misligholdt-sine-plikter2/>

Skatteetaten (2018). *Rettledning til RF-1167 Næringsoppgave 2 for 2018*. Skatteetaten.

Hentet fra: <https://www.skatteetaten.no/globalassets/skjema/2018/rettledning/RF-1168b.pdf>

Skatteloven (2000). *Lov om skatt av formue og inntekt*.

Hentet fra: <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-03-26-14>

Skog, O. (2004). *Å forklare sosiale fenomener: En regresjonsbasert tilnærming*. 2.utg. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Solomon, M., Bamossy, G., Askegaard, S. og Hogg, M. K. (2006). *Consumer Behaviour: A European Perspective*. London, Financial Times. Prentice Hall.

Zimmer, F. (2009). *Lærebok i skatterett*. Oslo: Universitetsforlaget.

Økonomi og Erhvervsministeriet (2008). *Modernisering af selskabsretten*. Hentet fra: https://erhvervsstyrelsen.dk/sites/default/files/Modernisering_af_selskabsretten_2008.pdf

Vedlegg

Vedlegg 1- Bivariat korrelasjonsmodell 2014

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)		
(1) Lån til eiere 2014	1																														
(2) Utbytte 2014	.025**	1																													
(3) Driftsinntekter 2014	-0.008	.156**	1																												
(4) EK og gjeld 2014	.027**	.175**	.701**	1																											
(5) Resultatgrad 2014	0.001	0.001	0.001	-0.003	1																										
(6) Gjeldsgrad 2014	-0.004	0.005	0.002	0.002	0.002	1																									
(7) TRK 2014	0.004	0.002	0.001	0.001	0.000	0.003	1																								
(8) Morselskap	.127**	.071**	.069**	.096**	-.031**	.017**	0.000	1																							
(9) Tilleggsnett DL	0.014	0.004	0.023	-0.001	0.003	-0.008	0.005	.026*	1																						
(10) Regnskapsstør	-0.002	-0.010	-.045**	-.037**	0.011	0.011	0.005	-.022**	-.066**	1																					
(11) Revisor	.085**	.043**	.041**	.052**	-.013	.037**	0.015	.341**	-.015	.126**	1																				
(12) Revisor + store	-0.001	.068**	.112**	.099**	-.028**	-0.004	0.007	.078**	-.063**	-.042**	.045**	1																			
(13) Industri	-0.010	-0.004	.049**	.069**	0.007	-0.007	0.002	0.007	0.000	-.022**	.022**	0.018	1																		
(14) Omsetning og drift-EI	.102**	0.010	-.024**	0.005	-.016**	0.005	0.006	.131**	-.025**	-.015	.069**	.019**	.076**	1																	
(15) Finansiering, forskning	.068**	0.003	-0.014	-0.003	0.003	-0.012	0.003	-.035**	-.068**	-0.007	-0.007	.057**	.047**	.123**	1																
(16) Varehandel, reparasjon motor	-.043**	.017**	.039**	0.007	0.003	-0.010	-0.006	0.004	0.008	.029**	.068**	.054**	.079**	.208**	.128**	1															
(17) Faglig, vit., Tek.	-.022**	-0.013	-.017**	-.020**	0.008	-0.006	0.005	-.041**	-0.005	0.012	-.067**	-.027**	-.078**	-.205**	-.126**	-.213**	1														
(18) Forretningsmessig tjeneste	-0.015	-0.009	-0.004	-0.005	0.003	.019**	0.008	-0.011	.047**	-0.014	-.015	-0.017	-.042**	-.112**	-.069**	-.114**	1														
(19) Bygg og anlegg	-.021**	0.001	0.003	-0.006	0.005	0.007	-0.001	-0.014	.066**	-0.009	.036**	-.042**	-.057**	-.151**	-.093**	-.155**	-.084**	1													
(20) Helse og sosial	-.017**	-0.007	-0.007	-0.009	0.002	0.000	0.005	-.032**	-0.018	.059**	-.038**	-.035**	-.034**	-.088**	-.055**	-.092**	-.091**	-.049**	1												
(21) Elektrisitet, gass, damp, varmtvann	0.002	.036**	.025**	.057**	0.001	0.003	0.000	.016**	0.015	-0.010	0.015	.024**	-0.008	-.021**	-0.013	-.022**	-.012	-0.016	-0.009	1											
(22) Overnatting- og servering	-.020**	-0.007	-0.007	-0.006	-.021**	-0.003	0.002	-.023**	.023**	0.012	0.008	-.035**	-.034**	-.088**	-.054**	-.092**	-.091**	-.049**	-.067**	-.039**	1										
(23) Kulturell virksomhet	-.017**	-0.006	-0.007	-0.007	0.002	-0.004	0.003	-.025**	-0.001	.033**	-.035**	-0.018	-.025**	-.065**	-.040**	-.068**	-.067**	-.036**	-.049**	-.029**	-0.007	1									
(24) Undervisning	-0.012	-0.005	-0.006	-0.007	0.002	-0.001	0.001	-.021**	-.023**	.029**	-.045**	-0.007	-.023**	-.059**	-.037**	-.062**	-.061**	-.033**	-.045**	-.026**	-0.006	-.025**	1								
(25) Informasjon og kom.	-.028**	-0.002	0.002	-0.005	0.002	0.007	-.024**	0.001	-0.001	0.015	-.027**	0.006	-.050**	-.133**	-.082**	-.138**	-.136**	-.074**	-.100**	-.059**	-0.014	-.059**	-.043**	1							
(26) Annen tjeneste	-0.014	-0.005	-0.005	-0.006	0.002	-0.001	0.001	-.023**	-.002	0.008	-.038**	-0.004	-.020**	-.062**	-.032**	-.054**	-.054**	-.029**	-.039**	-.023**	-0.006	-.023**	-.017**	-.016**	-.035**	1					
(27) Jordbruk, skog, fiske	0.012	0.000	-0.002	0.004	0.000	-0.002	0.001	0.009	-0.011	-0.002	0.011	0.017	-0.006	-.016**	-0.010	-.016**	-.009	-0.012	-0.007	-0.002	-0.007	-0.005	-0.005	-0.010	-0.004	1					
(28) Jorppgift	-0.003	-0.002	-0.005	-0.005	-0.003	.019**	-0.002	-.028**	-0.017**	-.026**	-.039**	-0.011	-.017**	-.045**	-.028**	-.047**	-.025**	-.034**	-.020**	-0.005	-.020**	-0.015	-0.013	-.030**	-0.012	-0.004	1				
(29) Bergverksdrift og utvinning	.038**	0.000	0.007	0.006	0.000	0.001	0.001	.028**	.043**	0.000	0.003	.056**	-0.005	-0.013	-0.008	-0.014	-0.013	-0.007	-0.010	-0.006	-0.001	-0.006	-0.004	-0.004	-0.009	-0.003	-0.001	-0.003	1		

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tabell 4- Korrelasjonsmodell 2014

Vedlegg 2-Bivariat korrelasjonsmodell 2015

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)	
(1) Lån til leere 2015	1																													
(2) Ubytte 2015	0,005	1																												
(3) Driftsinntekter 2015	-0,006	,047**	1																											
(4) EK og gjeld 2015	,033**	,225**	,701**	1																										
(5) Resultatgrad 2015	-0,003	0,001	0,001	-0,001	1																									
(6) Gjeldsgrad 2015	,020	0,002	0,001	0,000	0,001	1																								
(7) TRK 2015	0,001	0,000	0,000	0,001	0,000	0,001	1																							
(8) Morselskap	,107**	,050**	,065**	,102**	0,024**	0,008	0,004	1																						
(9) Tilleggsstøtt DL	-0,015	0,003	0,008	-0,008	0,003	-0,012	,025	,028	1																					
(10) Regnskapsfører	-0,002	0,018	0,043**	0,038**	0,005	-0,001	-0,007	0,022**	0,066**	1																				
(11) Revisor	,080**	,029**	,040**	,053**	-0,007	0,018	-0,008	,341**	-0,016	,126**	1																			
(12) Revisor 4 store	-0,008	,057**	,101**	,103**	-0,016	,023	0,004	,078**	-0,063**	0,045**	1																			
(13) Industri	-0,011	0,005	,051**	,065**	0,002	-0,006	0,000	0,007	0,000	0,022**	0,018	1																		
(14) Omsetning og drift-EI	,096**	0,18**	0,22**	0,007	0,000	-0,006	0,003	,131**	-0,025	-0,015	,069**	0,19	0,176**	1																
(15) Finansiering, forsikring	,063**	0,002	-0,013	0,002	0,007	-0,013	0,002	-0,035**	-0,058**	-0,007	-0,007	,057**	0,123**	1																
(16) Varehandel, reparasjon motor	0,037**	0,001	0,037**	0,008	0,004	0,001	0,004	0,004	0,008	0,029**	,098**	,054**	0,079**	0,208**	1															
(17) Faglig, vit., Tek.	-0,17**	-0,009	-0,016	0,021**	0,006	0,004	0,004	-0,041**	-0,005	0,012	0,067**	0,052**	0,078**	0,205**	0,126**	0,213**	1													
(18) Forretningsmessig tjeneste	-0,014	-0,006	-0,004	-0,008	0,004	0,004	0,002	-0,011	0,047**	-0,014	-0,015	-0,017	0,042**	0,112**	0,069**	0,116**	0,114**	1												
(19) Bygg og anlegg	-0,013	-0,002	0,002	-0,006	0,025**	0,020	0,002	-0,014	0,056**	-0,009	0,036**	0,042**	0,057**	0,151**	0,093**	0,157**	0,155**	0,084**	1											
(20) Helse og sosial	-0,16**	-0,004	-0,006	-0,009	0,005	-0,002	0,002	0,032**	-0,018	0,059**	0,038**	0,035**	0,034**	0,088**	0,055**	0,092**	0,091**	0,049**	0,067**	1										
(21) Elektrisitet, gass, damp, varmtvann	-0,006	0,034**	0,022**	0,054**	0,001	0,000	0,000	0,016	0,015	-0,010	0,015	0,024	-0,008	0,021**	-0,013	0,022**	0,022**	-0,012	0,016	-0,009	1									
(22) Overnatting- og servering	-0,19**	-0,005	-0,007	-0,006	0,005	-0,005	0,002	0,023**	0,023	0,012	0,008	0,035**	0,034**	0,088**	0,054**	0,092**	0,091**	0,049**	0,067**	0,039**	0,009	1								
(23) Kulturell virksomhet	-0,014	-0,004	-0,007	-0,008	0,001	-0,003	0,001	-0,025**	-0,001	0,033**	0,035**	-0,018	0,025**	0,065**	0,040**	0,068**	0,067**	0,036**	0,049**	0,029**	-0,007	-0,029**	1							
(24) Undervisning	-0,014	-0,004	-0,006	-0,007	0,002	-0,008	0,001	0,021**	0,023**	0,029**	0,045**	-0,007	-0,023**	0,059**	0,037**	0,062**	0,061**	0,033**	0,045**	0,026**	-0,006	-0,026**	-0,019**	1						
(25) Informasjon og kom.	0,026**	-0,005	-0,001	-0,007	-0,003	0,004	0,002	0,001	-0,001	0,015	0,027**	0,006	-0,060**	0,133**	0,082**	0,136**	0,074**	0,100**	0,059**	0,014	-0,059**	-0,043**	-0,039**	0,039**	1					
(26) Annen tjeneste	-0,012	-0,003	-0,005	-0,006	0,003	0,000	0,001	-0,023**	-0,002	0,008	0,038**	-0,004	-0,020	0,052**	0,032**	0,054**	0,054**	0,029**	0,039**	0,006	-0,023**	-0,017**	-0,016**	-0,035**	0,035**	1				
(27) Jordbruk, skog, fiske	0,007	0,010	-0,002	0,004	0,001	0,000	0,000	0,009	-0,011	-0,002	0,011	0,017	-0,006	-0,016	-0,010	-0,016	-0,009	-0,012	-0,007	-0,002	-0,007	-0,005	-0,005	-0,010	-0,004	0,004	1			
(28) Uppgjitt	-0,006	-0,002	-0,005	-0,005	-0,010	-0,006	0,077**	0,028**	-0,017	0,026**	0,039**	-0,011	-0,017	0,045**	0,028**	0,047**	0,047**	0,025**	0,034**	0,020**	-0,005	-0,020**	-0,015	-0,013	-0,030**	-0,012	-0,004	0,004	1	
(29) Bergverksdrift og utvinning	0,002	0,001	0,011	0,006	0,000	-0,002	0,000	0,028**	0,043**	0,000	0,003	0,056**	-0,005	-0,013	-0,008	-0,014	-0,013	-0,007	-0,010	-0,006	-0,001	-0,006	-0,004	-0,004	-0,009	-0,003	-0,001	-0,003	1	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tabell 5- Korrelasjonsmodell 2015

Vedlegg 3-Bivariat korrelasjonsmodell 2016

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)	(12)	(13)	(14)	(15)	(16)	(17)	(18)	(19)	(20)	(21)	(22)	(23)	(24)	(25)	(26)	(27)	(28)	(29)
(1) Lån til eiere 2016	1																												
(2) Utbytte 2016	0,008	1																											
(3) Driftsinntekter 2016	-0,001	,060	1																										
(4) EK og gjeld 2016	,024	,135	,674	1																									
(5) Resultatgrad 2016	-0,007	0,000	0,002	0,000	1																								
(6) Gjeldsgrad 2016	-0,009	0,002	0,001	0,001	0,001	1																							
(7) TRK 2016	0,003	0,001	0,001	0,001	0,005	0,002	1																						
(8) Morselskap	,116	,071	,068	,097	-0,001	-0,009	-0,014	1																					
(9) Tilleggsnett DL	-0,020	-0,005	0,009	-0,008	0,008	-0,004	-0,027	,028	1																				
(10) Regnskapstøver	-0,001	-,026	-,047	-,036	0,005	0,004	-0,011	-,022	-,066	1																			
(11) Revisor	,094	,045	,039	,055	-0,014	,020	-0,003	,341	-0,016	,126	1																		
(12) Revisor 4 store	-0,007	,085	,102	,094	-0,004	0,015	-,032	,078	-,063	-,042	,045	1																	
(13) Industri	-0,007	,020	,047	,062	-0,014	-0,001	0,001	0,007	0,000	-,022	,022	0,018	1																
(14) Orsnering og drift-EI	,097	0,003	-,022	0,007	-,024	-0,012	0,008	,131	-,025	-0,015	,069	,019	-,076	1															
(15) Finansiering, forsikring	,050	0,002	-0,013	-0,004	-0,004	-0,005	0,005	-,035	-,058	-0,007	-0,007	,057	-,047	-,123	1														
(16) Væretand, reparasjon motor	-,039	0,006	,040	0,010	0,006	0,005	0,000	0,004	0,008	-,029	,058	,054	-,079	-,208	-,128	1													
(17) Faglig, vit., Tek	-,024	-0,013	-,017	-,020	,016	0,001	0,008	-,041	-0,005	0,012	,067	-,052	-,078	-,205	-,126	-,213	1												
(18) Forretningsmessig tjeneste	-0,015	-0,010	-0,004	-0,008	0,003	,023	-0,010	-0,011	,047	-0,014	-,015	-0,017	-,042	-,112	-,069	-,116	-,114	1											
(19) Bygg og anlegg	-,016	-0,008	0,004	-0,005	0,006	0,002	0,002	-0,014	,056	-0,009	,036	-,042	-,057	-,151	-,093	-,157	-,155	-,084	1										
(20) Helse og sosial	0,009	-0,006	-0,007	-0,008	0,005	0,003	0,000	-,032	-0,018	,059	-,038	-,035	-,034	-,088	-,055	-,092	-,091	-,049	-,067	1									
(21) Elektrisitet, gass, damp, varmvann	-0,001	,157	,025	,055	0,001	-,021	0,000	,016	0,015	-0,010	0,015	,024	-0,008	-,021	-0,013	-,022	-,022	-0,012	-0,16	-0,009	1								
(22) Overnatting- og servering	-,021	-0,008	-0,007	-0,006	0,006	-0,003	0,001	-,023	,023	0,012	0,008	-,035	-,034	-,088	-,054	-,092	-,091	-,049	-,067	-,039	-0,009	1							
(23) Kulturell virksomhet	-0,014	-0,005	-0,007	-0,007	-0,004	-0,001	-0,001	-,025	-0,001	,033	-,035	-0,018	-,025	-,065	-,040	-,066	-,067	-,036	-,049	-,029	-0,007	-,029	1						
(24) Undervisning	-,016	-0,006	-0,006	-0,007	0,004	0,001	0,002	-,021	-,023	,029	-,045	-0,007	-,023	-,059	-,037	-,062	-,061	-,033	-,045	-,026	-0,006	-,026	-0,019	1					
(25) Informasjon og kom.	-,028	-0,007	-0,002	-0,007	-0,004	0,009	0,003	0,001	-0,001	0,015	-,027	0,006	-,060	-,133	-,082	-,138	-,136	-,074	-,100	-,059	-0,014	-,059	-,043	-,039	1				
(26) Annen tjeneste	-0,013	-0,005	-0,005	-0,006	0,001	0,001	0,002	-,023	-0,002	0,008	-,038	-0,004	-,020	-,052	-,032	-,054	-,054	-,029	-,023	-0,006	-,023	-0,017	-,016	-,035	-,035	1			
(27) Jordbruk, skog, fiske	-0,004	-,037	-0,002	0,005	0,001	-0,001	0,000	0,009	-0,011	-0,002	0,011	0,017	-0,006	-,016	-0,010	-,016	-,016	-0,009	-0,012	-0,007	-0,002	-0,007	-0,005	-0,010	-0,004	-0,004	1		
(28) Uppgitt	0,001	-0,004	-0,005	-0,005	0,002	-,042	0,002	-,028	-0,017	-,026	-,039	-0,011	-,017	-,045	-,028	-,047	-,047	-,025	-,034	-,020	-0,005	-,020	-0,015	-0,013	-,030	-0,012	-0,004	1	
(29) Bergverksdrift og utvinning	0,004	,033	0,001	0,003	-0,009	-0,001	-,243	,028	,043	0,000	0,003	,056	-0,005	-0,013	-0,008	-0,014	-0,013	-0,007	-0,010	-0,006	-0,001	-0,006	-0,004	-0,004	-0,009	-0,003	-0,001	-0,003	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).
 * . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tabell 6- Korrelasjonsmodell 2016

Vedlegg 4- Fullstendig regresjonstabell 2014

Modell oppsummering 2014

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,431 ^a	,185	,176	3809576,569

Regresjonskoeffisienter 2014	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	199 791,23		4,857	0,000	
Driftsinntekter 2014	0,00	-0,556	-16,479	0,000	3,333
Resultatgrad 2014	84,10	0,010	0,533	0,594	1,005
Gjeldsgrad 2014	1 900,72	0,013	0,695	0,487	1,006
Totalkapitalrentabilitet 2014	233,68	0,013	0,722	0,471	1,003
Ek og Gjeld 2014	0,00	0,666	19,098	0,000	3,570
Utbytte 2014	0,03	0,004	0,218	0,828	1,139
Morselskap	213 113,75	0,046	2,240	0,025	1,236
Tilleggsskatt daglig leder	105 272,70	-0,039	-2,000	0,046	1,117
Har regnskapsfører	159 849,91	-0,019	-1,020	0,308	1,017
Har revisor	169 494,92	0,042	2,081	0,037	1,190
Revisor, en av de 4 store	248 296,00	-0,032	-1,724	0,085	1,039
Industri	639 462,68	-0,011	-0,569	0,569	1,054
Finansiering og forsikring	244 481,59	0,032	1,500	0,134	1,350
Varehandel, reparasjon av motorvogner	265 598,10	-0,047	-2,242	0,025	1,292
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	253 519,88	-0,009	-0,421	0,674	1,319
Forretningsmessig tjeneste	422 394,48	-0,015	-0,745	0,456	1,111
Bygg - og anleggsvirksomhet	315 668,87	-0,025	-1,232	0,218	1,202
Helse- og sosialtjenester	549 777,41	-0,026	-1,382	0,167	1,060
Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning	2 207 731,49	0,034	1,833	0,067	1,006
Overnatting og servering	536 040,93	-0,008	-0,440	0,660	1,083
Kulturell virksomhet	614 530,89	-0,021	-1,102	0,270	1,049
Undervisning	826 857,94	-0,010	-0,525	0,600	1,027
Informasjon og kommunikasjon	377 622,20	-0,014	-0,698	0,485	1,156
Annen tjenesteyting	965 887,21	-0,015	-0,828	0,408	1,022
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1 564 599,27	0,033	1,799	0,072	1,010
Uoppgitt	615 413,99	-0,013	-0,691	0,490	1,052
Bergverksdrift og utvinning	3 860 790,10	0,062	3,332	0,001	1,027
R2	0,18				
Justert R2	0,17				
F-verdi	20,135				

Vedlegg 5- Fullstendig regresjonstabell 2015

Modell oppsummering 2015

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,394 ^a	,155	,145	3799332,982

Regresjonskoeffisienter 2015	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	205 285,81		5,039	0,000	
Driftsinntekter 2015	0,00	-0,119	-5,456	0,000	1,305
Resultatgrad 2015	109,01	0,001	0,063	0,950	1,004
Gjeldsgrad 2015	2 747,36	-0,012	-0,614	0,539	1,012
Totalkapitalrentabilitet 2015	73,53	-0,001	-0,068	0,945	1,008
EK og Gjeld 2015	0,00	0,385	17,795	0,000	1,280
Utbytte 2015	0,03	-0,063	-2,847	0,004	1,343
Morselskap	214 764,33	0,069	3,240	0,001	1,235
Tilleggsskatt daglig leder	107 573,75	-0,043	-2,146	0,032	1,099
Har regnskapsfører	163 965,20	-0,035	-1,791	0,073	1,018
Har revisor	172 989,66	0,012	0,558	0,577	1,196
Revisor, en av de 4 store	253 526,25	-0,034	-1,762	0,078	1,032
Industri	650 560,87	-0,011	-0,550	0,582	1,068
Finansiering og forsikring	247 537,96	0,017	0,761	0,447	1,345
Varehandel, reparasjon av motorvogner	270 551,13	-0,049	-2,265	0,024	1,288
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	257 437,34	-0,013	-0,598	0,550	1,311
Forretningsmessig tjeneste	424 848,99	-0,017	-0,836	0,403	1,117
Bygg - og anleggsvirksomhet	320 799,43	-0,018	-0,852	0,394	1,202
Helse- og sosialtjenester	574 752,86	-0,027	-1,367	0,172	1,054
Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning	2 201 583,89	-0,024	-1,240	0,215	1,006
Overnattings- og servering	543 632,30	-0,012	-0,586	0,558	1,080
Kulturell virksomhet	627 959,80	-0,020	-1,009	0,313	1,048
Undervisning	824 875,27	-0,021	-1,094	0,274	1,027
Informasjon og kommunikasjon	384 948,58	-0,021	-1,040	0,298	1,141
Annen tjenesteyting	994 134,77	-0,014	-0,717	0,473	1,020
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1 559 220,35	0,021	1,110	0,267	1,008
Uoppgitt	620 592,31	-0,016	-0,823	0,410	1,049
R2	0,15				
Justert R2	0,14				
F-verdi	16,278				

Vedlegg 6- Fullstendig regresjonstabell 2016

Modell oppsummering 2016

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,345 ^a	0,119	0,109	2981656,952

Regresjonskoeffisienter 2016	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	166 218,94		5,901	0,000	
Driftsinntekter 2016	0,00	-0,108	-4,959	0,000	1,212
Resultatgrad 2016	103,78	0,002	0,090	0,928	1,007
Gjeldsgrad 2016	1 046,30	0,012	0,600	0,549	1,004
Totalkapitalrentabilitet 2016	245,08	0,001	0,064	0,949	1,008
EK og Gjeld 2016	0,00	0,346	14,180	0,000	1,505
Utbytte 2016	0,03	-0,119	-5,162	0,000	1,357
Morselskap	169 882,17	0,049	2,212	0,027	1,231
Tilleggsskatt daglig leder	87 037,97	-0,043	-2,081	0,038	1,100
Har regnskapsfører	132 079,06	-0,015	-0,734	0,463	1,020
Har revisor	138 708,94	0,044	2,003	0,045	1,202
Revisor, en av de 4 store	202 280,50	-0,041	-2,031	0,042	1,034
Industri	540 340,46	-0,009	-0,428	0,668	1,068
Finansiering og forsikring	196 786,29	-0,013	-0,565	0,572	1,342
Varehandel, reparasjon av motorvogner	214 296,38	-0,085	-3,754	0,000	1,294
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	205 718,44	-0,060	-2,640	0,008	1,308
Forretningsmessig tjeneste	342 053,57	-0,044	-2,114	0,035	1,113
Bygg - og anleggsvirksomhet	259 484,49	-0,060	-2,747	0,006	1,197
Helse- og sosialtjenester	456 164,54	-0,034	-1,677	0,094	1,055
Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning	1 727 976,02	-0,025	-1,266	0,206	1,006
Overnattings- og servering	442 304,31	-0,030	-1,432	0,152	1,076
Kulturell virksomhet	505 056,30	-0,031	-1,524	0,128	1,044
Undervisning	647 602,28	-0,029	-1,416	0,157	1,028
Informasjon og kommunikasjon	305 319,32	-0,037	-1,721	0,085	1,144
Annen tjenesteyting	756 552,54	-0,025	-1,228	0,220	1,023
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1 223 291,67	-0,016	-0,818	0,413	1,007
Uoppgitt	499 431,32	-0,024	-1,161	0,246	1,048
R2	0,11				
Justert R2	0,12				
F-verdi	11,600				

Vedlegg 7-Anovatester

ANOVA 2014

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	7889703522168770,000	27	292211241561806,000	20,135	,000 ^b
Residual	34671255111635900,000	2389	14512873634004,100		
Total	42560958633804600,000	2416			

ANOVA 2015

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	6109314347917850,000	26	234973628766071,000	16,278	,000 ^b
Residual	33301386070764300,000	2307	14434931109997,500		
Total	39410700418682200,000	2333			

ANOVA 2016

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Regression	2681419409166690,000	26	103131515737180,000	11,600	,000 ^b
Residual	19851991180594500,000	2233	8890278182084,390		
Total	22533410589761100,000	2259			

Appendiks-Alternative modeller

Vedlegg 8-Alternativ regresjonsanalyse med antall ansatte som mål på størrelse-2014

	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	171 175,51		4,630	0,000	
Antall ansatte	2936	-0,170	-8,116	0,000	1,385
Resultatgrad 2014	81,28	0,005	0,253	0,800	1,004
Gjeldsgrad 2014	1 835,11	0,010	0,537	0,591	1,005
Totalkapitalrentabilitet 2014	225,86	0,014	0,774	0,439	1,003
EK og Gjeld 2014	0,00	0,276	12,930	0,000	1,447
Utbytte 2014	0,03	0,071	3,829	0,000	1,088
Morselskap	193 633,19	0,066	3,387	0,001	1,204
Tilleggsskatt daglig leder	87 959,75	-0,037	-1,975	0,048	1,107
Har regnskapsfører	141 918,17	-0,005	-0,253	0,801	1,049
Har revisor	153 111,15	0,084	4,267	0,000	1,218
Revisor, en av de 4 store	226 085,84	-0,026	-1,434	0,152	1,034
Industri	540 651,51	0,002	0,100	0,920	1,058
Finansiering og forsikring	224 298,37	0,034	1,658	0,097	1,357
Varehandel, reparasjon av motorvogner	235 146,58	-0,060	-2,924	0,003	1,331
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	230 983,77	-0,017	-0,832	0,405	1,339
Forretningsmessig tjeneste	359 440,30	-0,001	-0,063	0,950	1,172
Bygg - og anleggsvirksomhet	270 548,02	-0,035	-1,750	0,080	1,260
Helse- og sosialtjenester	499 738,62	-0,023	-1,251	0,211	1,063
Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning	1 849 676,61	0,032	1,806	0,071	1,007
Overnatting og servering	450 599,07	-0,009	-0,495	0,621	1,106
Kulturell virksomhet	549 651,21	-0,025	-1,399	0,162	1,050
Undervisning	736 008,74	-0,011	-0,585	0,558	1,028
Informasjon og kommunikasjon	341 419,74	-0,033	-1,708	0,088	1,151
Annen tjenesteyting	799 127,93	-0,017	-0,954	0,340	1,027
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1 512 338,59	0,030	1,685	0,092	1,009
Uoppgitt	555 882,60	-0,015	-0,840	0,401	1,052
Bergverksdrift og utvinning	2 620 629,63	0,042	2,347	0,019	1,011
R ²	0,34				
Justert R ²	0,10				
F-verdi	13,640				

Den alternative modellen har en signifikans på 10 % når man ser på den justerte R² -verdien. R² -verdien er imidlertid på 34%. Differansen er dermed 0,24. Av modellen fremkommer det at antall

ansatte har negativ signifikans, som betyr at jo flere ansatte, jo mindre sannsynlig er det at det gis større mengde lån til eierne i selskapet. Dette er i samsvar med variabelen *størrelse* i studien. Videre fremkommer det at EK & gjeld, tilleggsskatt daglig leder, morselskap, utbytte og revisor er signifikante. Utbytte er ikke signifikant variabel i modellen for 2014 som presenteres i resultatkapittelet. Det er for øvrig positiv betakoeffisient i denne analysen, som vil si at at det er sannsynlig at jo mer mengde utbytte som avsettes, jo mer mengde lån gis. Dette er motsatt av resultatene for 2015 og 2016 i oppgaven. Av bransjene er *bergverksdrift og utvinning* signifikant med positiv beta, mens *varehandel* har negativ betakoeffisient, i likhet med modellen i resultatkapittelet.

Vedlegg 9-Alternativ regresjonsanalyse med antall ansatte som mål på størrelse-2015

	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	161325,839		4,813	0,000	
Antall ansatte	2409,883	-0,043	-2,414	0,016	1,049
Resultatgrad 2015	99,622	-0,002	-0,096	0,923	1,003
Gjeldsgrad 2015	2509,541	-0,008	-0,443	0,658	1,011
Totalkapitalrentabilitet 2015	67,200	-0,001	-0,057	0,954	1,007
EK og Gjeld 2015	0,001	0,372	19,153	0,000	1,242
Utbytte 2015	0,023	-0,102	-5,395	0,000	1,188
Morselskap	182829,976	0,062	3,262	0,001	1,207
Tilleggsskatt daglig leder	83019,350	-0,046	-2,481	0,013	1,109
Har regnskapsfører	133873,428	-0,012	-0,661	0,509	1,050
Har revisor	144722,555	0,031	1,592	0,111	1,224
Revisor, en av de 4 store	213153,562	-0,033	-1,837	0,066	1,033
Industri	511154,477	-0,022	-1,223	0,221	1,063
Finansiering og forsikring	211651,195	0,013	0,654	0,513	1,359
Varehandel, reparasjon av motorvogner	221370,546	-0,060	-2,972	0,003	1,327
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	217752,797	-0,016	-0,816	0,415	1,338
Forretningsmessig tjeneste	338284,393	-0,020	-1,052	0,293	1,167
Bygg - og	254930,343	-0,030	-1,521	0,128	1,258
Helse- og sosialtjenester	471193,014	-0,027	-1,481	0,139	1,062
Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning	1744379,078	-0,021	-1,178	0,239	1,007
Overnatting og servering	424395,063	-0,016	-0,868	0,386	1,103
Kulturell virksomhet	518411,932	-0,021	-1,198	0,231	1,050
Undervisning	694039,825	-0,021	-1,167	0,243	1,028
Informasjon og	322119,444	-0,022	-1,173	0,241	1,152
Annen tjenesteyting	753517,407	-0,015	-0,856	0,392	1,027
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1425154,630	0,024	1,351	0,177	1,007
Uoppgitt	523844,360	-0,014	-0,807	0,420	1,051
Bergverksdrift og utvinning	2471445,677	-0,003	-0,144	0,886	1,011
R ²	0,14				
Justert R ²	0,13				
F-verdi	18,146				

Den alternative modellen har en signifikans på 13% når man ser på den justerte R²-verdien. Også i 2015 er det negativt signifikant sammenheng mellom antall ansatte og lån til eierne. Videre fremkommer det at EK & gjeld, tilleggsskatt daglig leder, morselskap, utbytte og revisor er signifikant. Revisor, en av de 4 store, er signifikant på 10%-nivå. Modellens resultater samsvarer med modellen for 2015 i resultatkapittelet, med litt lavere forklaringsgrad totalt for hele modellen.

Vedlegg 10-Alternativ regresjonsanalyse med antall ansatte som mål på størrelse-2016

	Standardavvik	Standard beta	t-verdi	p-verdi	VIF
(Constant)	124515,804		6,079	0,000	
Antall ansatte	1860,117	-0,039	-2,145	0,032	1,049
Resultatgrad 2016	93,296	-0,001	-0,074	0,941	1,007
Gjeldsgrad 2016	940,787	0,011	0,638	0,523	1,003
Totalkapitalrentabilitet 2016	191,086	0,002	0,116	0,908	1,012
EK og Gjeld 2016	0,001	0,321	15,257	0,000	1,406
Utbytte 2016	0,023	-0,131	-6,372	0,000	1,343
Morselskap	140774,263	0,043	2,219	0,027	1,201
Tilleggsskatt daglig leder	64117,389	-0,043	-2,319	0,020	1,110
Har regnskapsfører	103311,766	0,007	0,382	0,703	1,049
Har revisor	111904,893	0,063	3,220	0,001	1,228
Revisor, en av de 4 store	164556,318	-0,038	-2,081	0,038	1,033
Industri	394691,771	-0,023	-1,265	0,206	1,064
Finansiering og forsikring	163227,344	-0,016	-0,771	0,441	1,356
Varehandel, reparasjon av motorvogner	170994,565	-0,091	-4,439	0,000	1,328
Faglig, vitenskapelig, teknisk tjeneste	168107,921	-0,061	-2,969	0,003	1,338
Forretningsmessig tjeneste	261101,606	-0,045	-2,367	0,018	1,167
Bygg - og anleggsvirksomhet	196862,486	-0,068	-3,437	0,001	1,259
Helse- og sosialtjenester	363822,653	-0,034	-1,846	0,065	1,063
Elektrisitet, gass, damp, varmtvannsforsyning	1346575,051	-0,022	-1,221	0,222	1,007
Overnatting og servering	327638,840	-0,033	-1,777	0,076	1,104
Kulturell virksomhet	401049,775	-0,032	-1,777	0,076	1,055
Undervisning	535751,545	-0,027	-1,482	0,138	1,028
Informasjon og kommunikasjon	248668,737	-0,037	-1,949	0,051	1,152
Annen tjenesteyting	581684,218	-0,025	-1,411	0,158	1,027
Jordbruk, Skogbruk, fiske	1099712,580	-0,014	-0,800	0,424	1,006
Uoppgitt	404476,452	-0,022	-1,229	0,219	1,051
Bergverksdrift og utvinning	1907785,397	-0,003	-0,191	0,849	1,011
R ²	0,11				
Juster t R ²	0,10				
F-verdi	13,543				

Resultatet for 2016 viser at hele modellen er signifikant med 10 % forklaringsgrad. De samme variablene er signifikante i denne modellen som for de alternative modellene for 2014 og 2015 (bortsett fra bransjene). Til sammenligning med analysen i resultatkapittelet, er de samme variablene signifikante, med likt fortegn. Dette gjelder også for bransjene i analysen.

